

Türkiye Diyanet Vakfı

Nisan - Mayıs - Haziran 2005 • Sayı : 85

Haber Bülteni

Kutlu

Doğum

Haftası

TÜRKİYE DİYANET VAKFI HABER BÜLTENİ

Sahibi

Türkiye Diyanet Vakfı Adına
A. İhsan SARIMERT
Genel Müdür

Yayın Koordinatörü Yusuf ERDOĞDU

Genel Müdür Yardımcısı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Arif MALKOÇ

Personel ve İdari İşler Müdürü

Yayına Hazırlayan

Mehmet Şükrü EROĞLU
Yüksel SEZGİN

Grafik & Tasarım

Mehmet ÖZTÜRK

Dağıtım Sorumlusu

Fehmi YILMAZ

Adres

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 72/B
06640 Kocatepe - Ankara
Tel: (0312) 417 12 35 • Fax : 417 12 45

İnternet Adresi

www.diyagnetvakfi.org.tr

E-Posta

tdv@diyanetvakfi.org.tr

Yayımlanan makalelerin
sorumluluğu yazarlarına aittir

Baskı

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK ve TİCARET İŞLETMESİ

OSTİM Örnek Sanayi Sitesi 358. Sokak No: 11
06370, Yenimahalle / ANKARA
TEL : (0312) 354 91 31 • Fax : 354 91 32

Başyazı 3

Not Defterinden 4

Kutlu Doğum Haftası - 2005 5

Kutlu Doğum Aşı 11

KDH Gül Günü 12

KDH Kitap Fuarı ve El Sanatları Sergisi 14

KDH Türk Tasavvuf Musikisi Konseri 16

KDH Sempozyum

Dinin Dünya Barışına Katkısı 18

Şubelerimizden Faaliyetler 54

Derkenar

Sezai Karakoç 'ta Peygamber Sevgisi 62

Başyazı

Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU • Diyanet İşleri Başkanı
Türkiye Diyanet Vakfı Mütvevelli Heyeti Başkanı

Rahman olan Allah, varlık âlemini rahmet üzerine inşa etmiş, onun rahmeti her şeyi kuşatmıştır. Allah'ın rahmeti, insanları kurtuluşa davet etmek için gönderdiği mesajlarıdır. Bu mesajları insanlara ulaştıran peygamberler, Allah tarafından insanlığa gönderilmiş birer rahmet elçisidir. Yüce Yaratıcının insanlığa gönderdiği en son rahmet elçisi ise şüphesiz ki Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed'in ve onun insanlığa getirdiği mesajın evrensel bir rahmet olduğunu bizzat Yüce Allah ifade eder. Yüce Yaratıcı, rahman sıfatının gereği Hz. Muhammed'i insanlara gönderirken yeryüzünde yaşayan bütün insanların bu rahmet peygamberinden nasibini almasını murat etmiştir.

İslâm dini inanç, ibadet ve ahlâkı birbirine bağlamış ve en güzel ahlâk sahibi olarak da Hz. Peygamberi tanıtmıştır. İslâm Peygamberi de her defasında yüksek ahlâkı tamamlamak için gönderildiğini ifade etmiştir. Hz. Peygamberin hayatında davetini en çok kolaylaştıran şey kendi örnek hayatı olmuştur. Bugüne kadar müminler de Hz. Peygamberin üstün ahlâkını ve örnek şahsiyetini hayatlarının mihveri, eğitimlerinin rehberi yapmaya çalışmışlardır. İslâm, bir ahlâk dini olarak insanlığı kurtuluşa ve hidayete

davet etmektedir. Zaten dinin öncelikli gayesi, insana iki dünya kurtuluşu ve mutluluğu sağlamak olup bunun da toplumsal hayatımızla ilgili ilk adımı insanlara güzel ahlâkı yerleştirmek, bu yolla kâmil insanı ve birbirini sayan ve seven, birbirinin derdine koşan, güzellikte yarışan mükemmel toplumu oluşturmaktır.

Peygamber ahlâkıyla ahlâklanmış insanlar dünya ve ahirette kurtuluşa ererler. Onlar, peygamberin rehberliğinde hayatın zorluklarına karşı sabreder ve nimetlerine karşı şükrederler. Hayatın sıkıntılarını yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in ve Sevgili Peygamberimizin sünnetinin rehberliğinde aşarlar.

İnanç, kültür ve medeniyet hayatımızın başta gelen örnek şahsiyeti Hz. Peygamberi daha yakından tanımalıyız. Onu ve getirdiği evrensel mesajı gençlerimize tanıtmalıyız. Bu yaz, Yüce Yaratıcının bizlere sevgisinin ve engin rahmetinin bir tecellisi olarak gönderdiği yüce kitabı Kur'an'ı okumaya, anlamını ve getirdiği mesajı anlamaya ayrı bir önem vermeli; Sevgili Peygamberimizin hayatını, seçme hadislerini içeren bir kitabı okumalı ve öğrendiklerimizi hayatımıza aktarmaya çalışmalıyız.

TDV

not defterinden

A. İhsan SARIMERT • Genel Müdür

Kutlu Doğum Haftası bu yıl da bütün İslam aleminde büyük bir coşkuyla kutlandı. Peygamberimizin doğum gününün bu yıl hem hicri, hem de miladi takvime göre aynı güne (20 Nisan - 12 Rebiulevvel) denk gelmesi; Kutlu Doğum Haftasına ayrı bir güzellik kattı.

Bu Hafta münasebetiyle inananlar, Kur'an-ı Kerim'de müjdeleyici olarak nitelendirilen Peygamberimizi anmaya ve anlamaya gayret ettiler. Anmak; ne kadar önemli ise, anlamak ve uygulamak çok daha önemlidir.

İslam alemi asırlardır Peygamberimizin doğumunu mevlid kandilleri şeklinde kutlamaktadır. Bu kutlamalar muhakkak ki inananların gönüllerine bir muhabbet vermekte ve onları güzel duygulara sevk etmektedir. Ancak Müslüman toplumlara baktığımızda bunun yeterli olmadığını üzülerken ifade etmek mümkündür. Çünkü hangi inanç ve görüşten olursa olsun şuurlu ve müdrik insanın; doğruluğu ve güzel ahlak sahibi olması konusunda ittifak ettiği bir Peygamberi örnek alan toplumların durumu bu olamaz.

Çünkü Peygamberimiz, Milli Şairimiz Mehmet Akif'in;
"Tam tekmil ma'mure-i dünya o zamanlar,
Buhranlar içindeydi bugünden de betardi.
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta,
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdı.
Fevzâ bütün âfâkını sarmıştı zeminin,
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan tefrika derdi."

diye ifade ettiği, tarihçilerin cahiliye dediği bir çağa gelmiş ve dünyanın gördüğü en büyük medeniyeti kurmuştu.

Günümüzde teknolojik gelişmelerle sağlanan eşi görülmemiş refah ortamına rağmen, bilişim çağının zirvesini zorlayan insanlık alemi; kişileri içten kuşatıp kontrol eden manevi değerler noktasında yeterli başarıya ulaşamamış, anlama ve uygulama kavramları arasında büyük farklılıkların baş göstermesi sonucu da büyük huzursuz-

luklar içine düşmüştür. Sıkıntı, anladığını ve inandığını uygulayamama sıkıntısıdır. Bu da kavgalara, huzursuzluklara, toplumların gerilmesine sebep olmaktadır.

İslam toplumlarının içinde bulunduğu sıkıntılı durum, anlama ve uygulamada bir takım sıkıntıların olduğunu alenen göstermektedir. Şöyle ki, bir çok mecliste, vaazda, sohbette Peygamberimizin güzel ahlakı anlatılır; olaylara yaklaşımı dile getirilir; fakat bakarsınız aynı anda tam tersi olaylar zuhur eder.

Mesela Peygamberimizin güzel torunları Hasan ve Hüseyin efendilerimizin daha çocukken yanlış abdest alan bir ihtiyarın, doğru abdest almasını sağlamak için gösterdikleri ince ve zarif yaklaşımı hepimiz biliriz ama çok hafif sebepler dolayısıyla insanımızın birbirini kıldığına şahit oluruz.

Bu yüzlercesini sıralayabileceğimiz örneklerden sadece bir kaçı. Halbuki müntesipleri, alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizi bir nebze anlayabilse bir çok problemine kolayca çare bulabilecektir. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakfımızca Kutlu Doğum Haftası ihdas edilirken bu gaye güdülmüş ve milletimizin müşküllerinin çözülmesine önemli katkı sağlayacağı umulmuştur. Geline nokta da bundaki isabeti ortaya koymuştur ve inşallah önümüzdeki yıllarda da milletimizin huzur ve barışına önemli katkı sağlayacaktır.

Arif Nihat Asya'nın;
"Vicdanlar sakat
Çıkmadan ya Muhammed yarına!
İyliliklerle gel, güzelliklerle gel
Adem oğullarına..."

temennisiyle sizleri selamlıyor, Peygamberimizin şefaati-ne hep birlikte nail olmayı diliyorum.

Saygılarımla.

TDV

KUTLU DOĞUM HAFTASI - 2005

“Ey Peygamber!

Biz seni

gerçekten insanlar için

şahid, müjdeleyici, uyarıcı,

Allah yoluna çağıran

bir davetçi ve

aydınlatan bir

ışık olarak gönderdik.”

(Ahzab:45-46)

Insanlığa, hem dünyasını, hem de ahiretini anlatmak, onlara klavuzluk ve mihrmandarlık yaparak yollarını aydınlatmak üzere bir müjdeleyici ve ışıklar saçan bir kandil olarak gönderilen Hz. Muhammed (S.A.V.)'in dünyayı teşriflerinin 1434. yıldönümünü idrak etmenin mutluluğunu yaşadık.

Merhamet ve şefkat hususunda tüm insanları kuşatıcı duyarlılıkla yüklü bir insan olan Hz. Peygamber, hayatı boyunca inancın aydınlığından uzak düşenleri bu ışıkla buluşturmak için çaba sarfetmiş, insanlığı içinde bulunduğu buhrandan kurtarıp, Yaratıcısına yaraşır bir kul olması için uğraşmıştır.

Affi ve merhameti, mücerret söz ve kuru iddiaların ötesine taşıyarak yaşanan bir gerçeğe ve kalıcı bir sevdaya dönüştüren Hz. Muhammed (S.A.V.), kaybolan tevhid akidesini yeniden canlandırmış ve insanlık için aydınlık bir devir açmıştır.

İnsanı insana kul eden zincirleri kıran, güçsüzlerin, yetimin, yoksulların ve kimsesizlerin koruyucusu olan, adalet, merhamet ve sevgi dolu gönlüyle Müslümanların önünde ilelebet parlayan bir ışık olan Hz. Muhammed (S.A.V.)'in doğum gününü içine alan Kutlu Doğum Haftası'nın startı bu yıl Adana ilimizden verildi.

Kutlu Doğum Haftası startının Adana'da verilecek olması, gerek Adana müftülüğümüzü, gerekse Adanalıları heyecanlandırmış ve onları imrendirecek bir gayretin içine sokmuştur.

Yüce şahsiyetin doğum yıldönümünü kutlama çabasına giren Adanalıların heyecanlarına, coşkularına ve sevinçlerine şahit olduk. Hemen hemen herkes bu kutlama faaliyetinin içinde yer almak istiyor, gücünü nispetince bir şeyler yapmaya gayret ediyordu.

Gönülleri Peygamber sevgisiyle dolu bu insanların duygularına tercüman olan ve bu duyguları organize bir şekilde hizmete dönüştüren Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı, Adana İl Müftülüğümüz marifetiyle takdire şayan bir programla Kutlu Doğum Haftasını idrak etti.

Kutlu Doğum Haftası açılış programı Adana Seyhan Otelinde düzenlenen bir programla başladı. Programda; Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof.Dr. Ali Bardakoğlu, Adana Valisi Cahit Kırar, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak, Adana milletvekilleri, çok sayıda öğretim üyesi, daire amirleri ve kalabalık bir topluluk katıldı.

Programda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç yazılı bir mesaj ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da görüntülü bir mesajla katıldı. Programda Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Ali Bardakoğlu, Adana Valisi Cahit Kırar, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak ile Adana İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Barış birer konuşma yaptılar.

Bülent Arınç
T.B.M.M. Başkanı

Kutlu Doğum Haftası ile çok müstesna günlere ulaşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Peygamberler zincirinin son halkası olan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğumu insanlık tarihinin en önemli olaylarından birisidir.

insanlığı kin, düşmanlık ve zulümden kurtaran son semavi din İslamiyet alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz aracılığı ile yayıldı. Yüce dinimiz bütün insanlara kucak açarak, iyi ahlakı, doğruluğu, barışı ve hoşgörüyü esas almıştır.

Dinimizin bütün güzelliklerini Peygamberimizde görmek mümkündür. Hz. Muhammed, sadece Müslümanlar için değil, bütün insanlar için model konumundadır. O'nun üstün şahsiyeti ve ahlakı bütün insanlığa örnektir. Sevgili Peygamberimizin insanlığa kattığı güzellikleri iyi anlamak ve uygulamak mutluluğun anahtarıdır.

Başta Türkiye'deki Müslümanlar olmak üzere, bütün İslam aleminin Kutlu Doğum Haftasını kutluyorum. Bu özel günlerin insanlığa barış, huzur ve mutluluk getirmesini diliyorum.

Prof. Dr. Ali Bardakoğlu
Diyanet İşleri Başkanı
Türkiye Diyanet Vakfı
Mütevelli Heyeti Başkanı

Yüce Yaratıcının insanlığa gönderdiği en son rahmet elçisi, İlahi vahyin son ve tamamlayıcı halkası Hz. Muhammed'in insanlığa çağrısını doğru ve etkin bir şekilde tanıtmak, Hz. Peygamber sevgisi etrafında toplumumuza birlik ve beraberlik mesajları sunmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ülkemizde ve yurt dışında 1989 yılından bu yana Kutlu Doğum Haftası programları düzenlenmektedir.

Kutlu Doğum haftası denildiğinde, Hz. Peygamberi anmak, daha da önemlisi onu anlamak, onun temsil ettiği değerler bütününe tanımak ve hayatımıza ışık tutan bir meşale yapabilmek çabası akla gelir.

İnsanı insan yapan bütün güzelliklerin ve ahlâki erdemlerin odaklandığı bir şahsiyet olan Hz. Peygamberin hayatında ve öğütlerinde bireysel ve toplumsal hayatımızı aydınlatacak güçlü bir ışık, güzel bir örnek vardır. Onun örnek alınması, yalın bir taklit ve sünnetinin belirli şekillere hapsedilmesi şekliyle değil; onun sünnetinin ve sîretinin bütün yönleriyle tanınması, insanlığın huzur ve mutluluğu için yaptığı çağrının güncelleştirilerek hayatımıza

yansıtılması, güzel ahlâkının davranışlarımızın mihveri ve rehberi yapılması ile mümkündür.

Kutlu Doğum haftasında Peygamber Efendimizin dünyayı teşriflerini anarken, onun üstün şahsiyetini ve güzel ahlakını tanımaya, getirdiği evrensel mesajı anlamaya ve bütün bunların özünde barındırdığı dinamizmi çağımıza taşımaya olan ihtiyacımızı bir kez daha fark ediyoruz.

Böyle olduğu için de bu sene Adana'da yaptığımız bu Kutlu Doğum Haftası sempozyumunda "Dünya Barışı ve Din" konusunu ele almak istedik.

Çünkü, insanlarla birlikte var olan, insanı muhatap alan ve onu bilgilendirmeyi, yüceltmeyi ve mutlu etmeyi hedefleyen din, insanın doğasında gizlenmiş bir eğilim olan kan dökme, bencillik, haksızlık ve şiddet gibi duyguları engellemeyi ve insanı daha yararlı ve üretken, kendisiyle ve toplumla daha barışık kılmayı amaçlar. Din bizi barış, müsamaha, doğruluk, adaletten ayrılmama, hakkı teslim gibi ikili ilişkilerimize yön veren temel değerlere götürür. Bu ortak değerlerimizin hayata hakim kılınması beraberinde toplumsal uzlaşmayı ve barışı getirecektir.

Toplumsal barış ve huzuru tehdit eden bunca iç ve dış tehdidin altında bunaldığımız günümüzde ilahi dinlerin dünya barışına katkıları

İnsanı insan yapan bütün güzelliklerin ve ahlâki erdemlerin odaklandığı bir şahsiyet olan Hz.

Peygamberin hayatında ve öğütlerinde bireysel ve toplumsal hayatımızı aydınlatacak güçlü bir ışık, güzel bir örnek vardır.

nı artırmaya ayrı bir ihtiyaç duy-
maktayız. Bunun da en etkin yolu,
dinlerin Allah'a ve ahiret gününe
inanma ve yararlı iş işleme şeklinde
özetlenebilecek ortak çağrısını daha
iyi anlamaktan, toplumsal huzur ve
barış ortamını ve temel ahlaki de-
ğerleri bu zeminde güçlendirmeye
çalışmaktan geçer. Dinin doğru şe-
kilde veya yeterince öğrenilmemesi
ya da dini duyguların dinlerin özüne
ters amaçlara ve uluslararası stra-
tejilere araç kılınması, neticede
hem dine hem de insanlığın barış
içinde birlikte yaşama ülküsüne za-
rar vermektedir.

Dünya millet-
leri, aydınları ve
devlet adamları
olarak sıkça sözü-
nü ettiğimiz,
ama bir türlü
tam başaramadı-
ğımız toplumsal
huzur ve barış,
herhalde, sorun-
larımıza diyalog
ve hoşgörü zemi-
ninde çözüm ara-
makla, farklılıkla-
rımızı sorun değil
zenginlik say-
makla, birbirimi-
ze yeterince öz-
gürlük alanı bı-
rakmakla müm-
kün olacaktır.

Esasen, asırlardır farklı din, kültür
ve medeniyetlere ev sahipliği yap-
mış bir coğrafyanın çocukları, zen-
gin bir çoğulculuk geleneğinin mi-
rascısı ve barış dini olan İslam'ın
mensupları olarak bizler bu konuda
yeterli bir tecrübe ve donanıma sa-
hibiz. Böyle bir iddiayı taşımamak
ve bu konuda mütevazî olmak en
azından bu zengin mirasa haksızlık
olur.

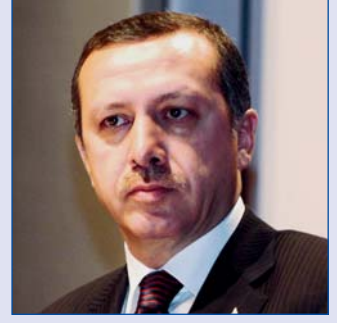
Dinle hayatı, dine bağlılıkla mo-
dern dünyada yaşamının gerekleri-
ni, birini diğerine feda etmeden uz-
laştıran Türkiye, gerek din içi ge-

rekse dinler ve kültürler arası fark-
lılıkları zenginlik sayan ve bir arada
yaşamının en tabii unsuru gören
tutumuyla dünya kamu oyunun
önünde iyi bir örnek olarak dur-
maktadır. Böyle bir tablonun oluş-
masında, İnsanlığa ilâhî rehber ve
mesaj olarak gönderilen yüce dini-
miz İslâm'ın insana ve barış içinde
birlikte yaşamaya verdiği değer, Müslümanlara kazandırdığı öz gü-
venin ve diğer din mensuplarına ta-
nıdığı geniş özgürlüklerin etkin bir
rolü vardır.

Ancak ne var ki, tarihte olduğu
gibi çağımızda da insan tabiatından
ve insani zaafılardan doğan, neti-
cede geri dönüp insanlığın topyek-
kûn huzur ve mutluluğunu yok
eden ihtiraslar, bilgisizlik ve istis-
marlar eksik ol-
mamakta ve
dünyamız adeta
kan, şiddet, terör
ve savaşların
pençesinde inle-
mektedir. Bu
olumsuz manza-
ranın ilahi dinle-
rin beşiği olan Or-
tadoğu'da ve çev-
remizde yoğun-

laşmış olmasından elbette dinler
sorumlu değildir.

Böyle olunca, insan hak ve hür-
riyetleri, din özgürlüğü, barış içinde
birlikte yaşamak, ötekine saygı ve
sevgi, diyalog ve hoşgörü gibi yük-
sek değerleri savunanların, barışın
tesisini imkansız kılan ve insanlık
onurunu zedeleyen, insanlığın tem-
el değerlerini, hak ve özgürlükle-
rini hiçe sayan her türlü haksızlık,
şiddet ve terör karşısında suskun
ve tepkisiz kalmasını insanî değere
saygısı olanların anlayışla karşı-
laması mümkün değildir. Bu konu-

Recep Tayyip Erdoğan **Başbakan**

*Aziz kardeşlerim, Kutlu Do-
ğum Haftasının ülkemize, İslam
alemini ve tüm insanlığa
hayırlar getirmesini temenni
ediyorum.*

*Bu vesileyle ebediyet yolu-
nun kılavuzu, Peygamber efendi-
mizi ve bu yolun yolcularını
kemali hürmetle yad ediyor,
selamlıyorum.*

*Bizim anlam dünyamızda
hayat tasavvurumuzda din gü-
vendir, adalettir, bizatihi barış-
tır. Dinimiz İslam, bizi alemşu-
mul kardeşliğe, ahenge, kozmik
düzen ile uyum içinde yaşama-
ya çağırır. Bu çağrı sonsuzluğa
kadar insanlığa yol gösterecek
kardeşlik hukukunu derinleşti-
ren, şiddeti hayatın bütün alan-
larında reddeden kutlu çağrıdır.*

*Bireysel ihtirasların, top-
lumsal sorunların, adaletsizlik-
lerin bütün insanlığı bunalttığı
çağımızda belki de tüm za-
manlardakinden daha çok kü-
resel barışın müjdesini, mesa-
jını duyma ihtiyacındayız.*

*Emin sıfatıyla, herkesin gü-
venini, itimadını kazanarak,
kalplerde yer edinen Peygam-
berimizin kutlu doğumunun bü-
tün dünyada, insanlığın barış
ve huzur arayışına vesile olma-
sını Allah'tan diliyorum.*

da insanlığın ortak geleceği adına kaygı taşıyan herkesle işbirliği içinde olmak, barış, sevgi ve hoşgörü çağrılarını sözde bırakmayıp gerçekçi ve inandırıcı adımlara dönüşmek zorundayız.

Hepimizin ortak amacı olduğuna inandığım kalıcı bir dünya barışının gerçekleşmesi için, İslam'ın insan hayatını kutsal ve dokunulmaz sayan, insana insan olduğu için değer veren, doğru yolu gösterdikten

sonra herkese kendi yolunu çizme özgürlüğü tanıyan ilke ve yaklaşımını bir hayat tarzı olarak yeniden özümsemek ve benimsemek gerekmektedir.

Bugün açılışını yaptığımız Kutlu Doğum haftasında Peygamber Efendimizi bir kez daha ve yeniden anlamaya çalışmalıyız. Evrensel barış kültürünün gerçek anlamıyla yaşatılması için Peygamberimizin yaşayarak sunduğu ahlak modelini,

örnek aile hayatını, onun kin, nefret ve intikamı sevgi ve müsamahaya dönüştüren rahmet ve barış yüklü mesajını çağın söyleyişi ve sunuş teknikleri ile insanlığa tanıtmayı öncelikli sorumluluklarımızdan biri olarak görmeliyiz.

Kutlu Doğum Haftasının insanlığın Sevgili Peygamberimizi daha iyi tanımasına vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz eder, Mevlid Kandilinizi tebrik ederim.

Cahit Kırar

Adana Valisi

Tarihin akışı içerisinde insanların takındığı tutum ve davranışlara göre sayısız peygamberlerin gönderildiğini belirterek konuşmasına başlayan Adana Valisi Cahit Kırar Hz. Peygamberin son peygamber olduğunu ve insanlığı mutluluğa davet ettiğini belirterek “Hazret-i Muhammet’in dünyaya gelişiyle insanlık tarihi için önemli bir dönüm noktası başlamıştır. Zira, peygamberimiz, kendinden önceki peygamberlerin yaptığı gibi, Allah’ın emirleriyle insanlara, içinde yaşadıkları canlı ve cansız çevreye ve kendi nefislerine karşı yerine getirmeleri gereken sorumlulukları iletmiş, anlatmış, öğretmiş ve uygulamalı olarak göstermiştir. Bu sayede, bunalım ve ka-

ranlık içerisinde olan insanlık, derin bir nefes almış, aydınlığa kavuşmuştur.” dedi.

Hz. Muhammed (S.A.V.)’in doğumunu iyi şekilde anlamının gerektiğine vurgu yapan Cahit Kırar, “Hazret-i Peygamberin doğumunu anlamaktan asıl amaç, evrensel olan peygamberliğini, Allah’a olan teveccüh ve güvenini, kutsal kitaba dayanan yüce ahlakını, insanlık ve merhametini, insaf ve adaletini, sabır ve sebatını, kerem ve cömertliğini, fazilet ve cesaretini, kısaca insanlığa sunduğu değerleri ve hayat biçimini anlamak, biz bunun neresindeyiz diye düşünmek, hatalarımızı gözden geçirmek fırsatını oluşturmaktır. Zira, Peygamberin getirdiği değerlere uymadan Tanrı’nın istediği ve sevdiği bir kul olmanın mümkün olmadığı bilinmelidir.” dedi.

Hazret-i Muhammet ve O’nun yaydığı İslam dininin gelişmeyi ve eğitimi ön planda tuttuğunu ifade eden Cahit Kırar, “İslam dini; gelişmeyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı, güzel ahlakı, eşitliği, adaleti, kardeşliği, her şeyden önemlisi eğitimi ve çalışmayı ön planda tutmuştur. Dinsel gereklerin yerine getirilmesinde zorlamayı ve baskıyı yasaklamıştır. İslam Dininin getirdiği yüce değerlerin hakkıyla özümsemesi, bu dine inanan insanlar için de mutlu ve huzurlu bir yaşamın kapısını açmaktadır.” dedi.

İnsanların yeryüzünde mutlu ve huzurlu bir hayat sürebilmesi için hem dini değerlere, hem de bilimsel faaliyetlere ihtiyaçları olduğunu belirten Vali Cahit Kırar “İslâm, insanlara, akıllarını kullanarak evrenin işleyişindeki kural ve ölçüleri keşfetmeyi emretmekte, böylelikle Tanrı’nın kudret ve yüceliğini gözler önüne sermeyi ahlaki bir görev olarak yüklemektedir. Kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim, “her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır” diyerek, bilginin sonsuzluğu fikrini telkin etmektedir. İslâm Dini, ilerlemeyi isteyen ve yeni gelişmeleri teşvik eden prensiplerle dolu bir dindir. Bu sebeple, bizi her geçen gün daha ileri götürecek bilimsel çalışmalara gerekli önemi vermek, dini duyarlılığımızın da bir gereği olmalıdır.” dedi.

Bilginin günümüzde en kuvvetli ve en etkili bir güç kaynağı olduğuna vurgu yapan Cahit Kırar “Günümüzde bilgiye kim daha çok sahipse, o daha kudretli ve etkili bir konuma yükselmektedir. Pazu gücü bilgi gücünün karşısında iktidarını çoktan kaybetmiştir. Bilim adaminin bir buluşu, binlerce cengaveri dize getirebilecek güçte olabilmektedir. Bilenler ile bilmeyenlerin bir olmadığını günümüzden çok önce ilan eden kutsal kitabımız Kur’an, bu duruma işaret etmiştir.” dedi.

Bizleri ayakta tutan en önemli unsurun millî ve manevî değerler olduğunu belirten Cahit Kırâç "Dün olduğu gibi bugün de birlik ve beraberliğimizi bozmaya, kutsal değerlerimizi sarsmaya çalışanlar bulunabilir. Bunlar, kendi sinsi emellerine ulaşmak için her şeyi mubah görür, her kılığa bürünür, hatta bu amaçla kutsal değerlerimizi bile kullanabilirler. Son günlerde bazı kişi ve kuruluşların insanseverlik ve dünya barışını sağlamak gibi maskeler altında bazı bölücü propagandalara alet olduğunu hep birlikte görmekteyiz. Bunlar, misyonerlik adı altında milletimizin nezih inancını bulandırmaya ve böylece birliğimizi bozmaya uğraşmaktadırlar. Bunlar,

sağduyu sahibi milletimizin sağlam ve sarsılmaz inancı karşısında elbette tükeneklerdir. Ancak, evrensel değerler taşıyan ve kendilerini yenileyebilen düşünceler canlılık ve etkinliklerini yitirmeden çağlara ulaştırabilmektedirler. Bilgi ve bilimin ışığında doğruluk, dürüstlük ve çalışkanlık üzerine kurulu bir yaşam sürmeyi, eşitliği ve herkesin birbirine hoşgörüyle yaklaşmasını öğütleyen Peygamberimizin evrensel mesajları günümüze kadar ulaşmıştır. Bilime inanan, insana sevgi duyan, bilgisizliğin yenilmesine büyük önem veren Hazret-i Peygamber, "bilim müminin yitiğidir, nerede bulursa alır, ilim Çin'de de olsa gidin alın, iki günü denk olan aldanmıştır"

sözleriyle düşüncesinin özünü yalın biçimde bizlere anlatmıştır." dedi.

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayatı boyunca insanlara huzur ve mutluluğun yollarını gösterdiğini belirten Cahit Kırâç, konuşmasının sonunda "Yaşamı, düşünceleri, dili, dini, rengi, ırkı ne olursa olsun, insana insan olduğu için değer veren Hazret-i Peygamber, birlik, kardeşlik, sevgi ve hoşgörü çağrısıyla, farklılıklara karşı huzur içinde bir arada yaşamanın yollarını göstermiştir. Daha güzel yarınlar için, hayatın her alanında çatışma yerine uzlaşmayı, kavga yerine hoşgörü, karanlık yerine aydınlığı seçmeli, geçmişe, bugüne ve geleceğe akılcı bir yaklaşımla bakmayı bilmeliyiz." dedi.

Aytaç Durak

Adana Büyükşehir Belediye Başkanı

Kutlu Doğum Haftası startının Adana'dan verilmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirerek konuşmasına başlayan Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak, organizasyonun mükemmeliğinden dolayı Adana Müftülüğünü kutladı.

Sabancı Merkez Camii'nin yan tarafında bulunan boşluk alanının en kısa sürede değerlendirilmesi yönünde çalışmaların başlatıldığını

haberini veren Aytaç Durak, bu hususda Diyanet İşleri Başkanlığı ile mutabakata vardıklarını, alanın iki katlı otopark ve üzerinin yeşil alan olarak değerlendirileceğini söyledi.

Büyükşehir Belediyesinin Adana'da yaptığı hizmetlere kısaca değinen Aytaç Durak, ibadet konusunda Adana'daki camilerin yetersiz olduğu dönemlerden bahsederek, Adana Sabancı Camii ile diğer camilerde yapılan düzenlemelerle bu sıkıntıyı ortadan kaldırdığını söyledi. Adana Sabancı Camii'nin hangi ihtiyaçtan doğduğunu anlatan Aytaç Durak, ibadet açısından mekanların yetersizliğinden söz ederek "Cuma namazlarında, Teravih namazlarında Adana halkının büyük çoğunluğu, bazen yağmur altlarında, kaldırımlarda, hatta at arabalarının üstünde namaz kıldığını biliyorum. Böyle bir şehirde, cami sıkıntısının da had safhada olduğu bir gerçektir. Ama, bir büyük cami yapılmalıydı ki, şehrin her tarafından görülsün, her tarafından ulaşılsın ve merkezi bir yerde olsun. Adı da Merkez Camii olsun.

Allah bana sizler sayesinde bu hizmetleri yapma gücünü, fırsatını verdi." dedi.

Türkiye geneli göz önüne alındığında Adana'da çok ciddi boyutlarda cami ve imar politikasının gerçekleştirildiğini belirten Aytaç Durak "Sadece Merkez Camii değil. Şimdi Adana'nın kuzeyinde yeni bir şehir kuruldu, o şehirde bugün 40'tan fazla cami yapıldı. Bu yeni yapılan camilerin tamamının son cemaat yerleri, arkaları yeşil alan ve park. Yani, camimizin estetik ve imarlı, planlı olması da çok önemli. Daha sonra bizim bu hareketimizi müteakip, Diyanet İşleri teşkilatımız da, bunu Türkiye genelinde kurallara bağladılar ve böylece bugün Türkiye'de, şehirlerimizin imarlı, düzenli yapılmasında halkımızın da büyük desteği olmak kaydıyla, bu sorunun da köklü şekilde çözüleceğine inanıyorum." dedi.

Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak konuşmasının sonunda Adanalıların Kutlu Doğum Haftasını kutlayarak, yapılacak hizmetler için halkın desteğine ihtiyaç duyduğunu ifade etti.

Mehmet Barış
Adana İl Müftüsü

Türk toplumunda Peygamber sevgisinin doruk noktasında olduğuna işaret ederek konuşmasına başlayan Adana İl Müftüsü ve Türkiye Diyanet Şube Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Barış, "Türk toplumu Peygamber sevgisi, Peygamber adı anıldığı zaman elini kalbinin üzerine koyar. Herkes o yüce insana

karşı hareketiyle, davranışıyla, her şeyiyle ona karşı olan sevgisini, muhabbetini ortaya koyar. Adana'daki Peygamber sevgisinin heyecanını, bugünkü bu salonun kapasitesi göstermiştir." dedi.

Kutlu Doğum Haftası'nın startının Adana'dan verilmesinden büyük bir heyecan ve memnuniyet duyduğunu belirten Mehmet Barış, "Hazret-i Muhammet (S.A.V)'ın doğumu münasebetiyle idrak edilen 2005 Kutlu Doğum Haftası kutlama programının Adana'da başlatılması yönündeki teklif, gerçekten bizi heyecanlandırdı. Ancak, Adana'da salonu doldurabilir miyiz, salonda hakikaten Adanalılara güzel bir program arz edebilir miyiz, Adanalıları memnun edebilir miyiz? Derken, bugünkü heyecan göstermiştir ki, Peygamberimiz (S.A.V)'a yönelik program olduğu zaman, hakikaten herkes ona canla başla sarılmaktadır." dedi.

Adana'da kutlanan Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri hakkında bilgi veren Adana İl Müftüsü ve Türkiye Di-

yanet Vakfı Şube Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Barış "Programın önemli bir ayağını sempozyum oluşturmaktadır. "Dinin Dünya Barışına Katkısı" konulu sempozyum iki gün sürecek, değerli bilim adamlarımız, sempozyum oturumlarında çok ciddi, çok önemli konuları Adanalılarımıza arz edecekler. Sabancı Merkez Camiinde ilk defa kitap fuarımızın açılışı olacak, fuar 10 gün süreyle devam edecek. Yine Menderes Kapalı Spor Salonumuzda, 35 kişilik bir iştirakçiyle, Türk Tasavvuf Musikisi ekibi ve sema gösterisi düzenledik. Üniversite öğrencileri arasında, kompozisyon yarışması, mektup yarışması, şiir yarışması tertip ettik. Ayrıca, Sabancı Merkez Camiinde, değerli işadamlarımızın katkılarıyla Kutlu Doğum Aşı adı altında bir ikram düzenledik." dedi.

Mehmet Barış konuşmasının sonunda "Cenab-ı Hak, ülkemizi, her türlü bozucu ve yıkıcı faaliyetlerden, faaliyet gösterenlerin şerrinden muhafaza etsin." dedi.

KUTLU DOĞUM AŞI

Kutlu Doğum Haftası'nın vazgeçilmez bir parçası haline gelen "Kutlu Doğum Aşı" bu yılda, hemen hemen her ilimizde çeşitli ikramlarla icra edildi.

Çeşitli illerimizde, yörenin yemek kültürüne has olarak hazırlanan aşlar, cami avlularında, meydanlarda, şenliklerde vatandaşlarımıza ikram edildi. Sponsorluğunu hayırsever vatandaşlarımızın yaptığı Kutlu Doğum Aşlarının hazırlanmasını yine bu hayırsever vatandaşlarımız üstlenerek, sevgili Peygamberimizin doğum gününde ikram etmenin hazzını tattılar. Kendileri ile yaptığımız görüşmelerde, "Böyle bir günde O'nun hürmetine insanlara ikramda bulunmak bizim için büyük bir mutluluk kaynağı" ifadesi, insanlarımızda peygamber sevgisinin nasıl tezahür ettiğinin bir göstergesi idi.

Bu yıl açılış startının Adana ilimizde verildiği Kutlu Doğum Haftası

münasebetiyle, yine hayırsever vatandaşlarımız tarafından hazırlanarak ikram edilen Kutlu Doğum Aşı'na ilgi bir hayli fazlaydı.

Kutlu Doğum Aşı'nın ilk ikramı Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı Prof.Dr. Ali Bardakoğlu, Adana Valisi Cahit Kırac, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak'ın vatandaşlarımıza pilav dağıtımı ile başladı.

Adana Sabancı Merkez Camii avlusunda yerlerini alan hayırsever vatandaşlarımız, hazırladıkları Kutlu Doğum Aşı'nı, vatandaşlarımıza rahat

bir şekilde ikram edebilme amacıyla caminin değişik bölümlerine büyük sofralar kurarak, o günün de verdiği heyecan ve sevinçle ziyaretçilerin tamamına ulaştırma gayretine girmişlerdi. Kutlu Doğum Aşı'nı alan ve ellerinde birer gülle alana yayılan vatandaşlarımızın yüzünde, böyle bir atmosferin verdiği mutluluğu görmek bizlere de büyük bir sevinç yaşattı.

Artık Kutlu Doğum Haftası ile özdeşleşen Kutlu Doğum Aşı geleneksel Türk kültürünün bir devamı olarak bundan sonra da daha da yayılarak devam edecektir.

Bültenimiz vasıtasıyla Kutlu Doğum Aşı'nın hazırlanarak ikram edilmesinde emeği geçen herkesi, sponsorlarımızı tebrik ediyor, yaptıkları bu anlamlı hizmetten dolayı kendilerini kutluyoruz.

GÜL GÜNÜ

GÜL GÜNÜ

*Gül yüziünü rüyamızda görelim
ya Rasullallah
Mübarek ravzana yüzler sürelim
ya Rasulallah*

Çiçeklerin en güzeli olan gül, sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in simgesi olarak kabul edilmiş, Gül'ün güzel kokusu da sevgili Peygamberimizin mübarek tenine benzetilmiştir.

Bu benzetmeler, İslâm'ı bir "Sevgi dini" olarak algılayan aziz Türk Milletinde, bir hayat, kültür ve medeniyet seçkinciliğiyle derin bir zevk ve estetik boyut kazanmıştır.

Türk Milleti, sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in tüm insanlığı hedef alan ebedî çağrısını bir "gül müjdesi" gibi algılamış, gittiği her yere bu sevginin ışığında kardeşlik, sevgi ve muhabbet

götürmüş, her yere sevgi güllerinin kokusunu yaymıştır.

Gül'ün milletimizde ayrı bir önemi ve yeri vardır. Bu anlayıştan hareket eden Türkiye Diyanet Vakfı 1996 yılında, Gül Günü ihdas etti. Bu yıl 11'ncisi kutlanan Gül Günü kampanyası Adana İlimizde Diyanet İşleri Başkanı ve Vakfımız Mütevelli Heyeti Başkanı Prof.Dr. Ali Bardakoğlu'nun konuklara gül takdim etmesiyle başladı.

Tüm ülke genelinde müftülükler ve şubelerimiz aracılığı ile gül muhabbetinin yayılması amacına yönelik yüzbinlerce gül dağıtıldı.

Kutlu Doğum Haftası

“ İlim ve
hikmet
mü'minin
yitik malıdır.
Nerede
bulursa
alır. ”
Hadis-i Şerif

Kitap Fuarı ve El Sanatları Sergisi

Her vesileyle, okuyucu ile kitapları buluşturma gayretinde olan Vakfımız, bu yıl Adana ilimizde Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle de bir kitap fuarı ve el sanatları sergisi açtı.

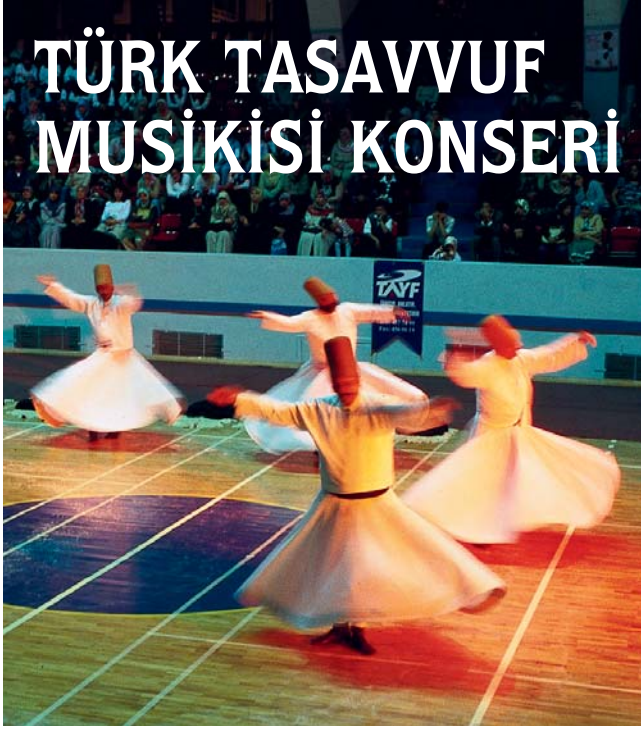
Adana Merkez Sabancı Camii avlusunda kurulan fuarın açılışı Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof.Dr. Ali Bardakoğlu, Adana Valisi Cahit Kıracı, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak tarafından gerçekleştirildi.

Açılışı yapan heyet, stantları tek tek dolaşarak, fuara iştirak eden yayınevleri sorumluları ile görüşerek kendilerini tebrik ettiler.

Fuar alanında hanımların, el emeği göz nuru olarak nitelendirilen çeşitli işlemlerin yer aldığı bir de el sanatları sergisi düzenlendi.

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle düzenlenen bu etkinlik, gerek yayınevlerini, gerek kitapseverleri, gerekse Kutlu Doğum'a gönül verenleri mutlu etti.

Bir hafta süreyle, sempozyum, panel, konferans, değişik alanlarda gerçekleştirilen yarışmalar, fuarlar ve sosyal etkinliklerle dolu dolu yaşanan Kutlu Doğum Haftasında, insanlarımıza bu manevi iklimin atmosferinde mistik bir hava yaşatma düşüncesiyle "Türk Tasavvuf Musikisi Konseri ve Sema Gösterisi" düzenlendi.

Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğunun sergilediği gösteri salonda bulunan vatandaşlarımıza unutulmaz anlar yaşattı.

Özellikle, büyük bir sessizliğin hakim olduğu, adeta nefeslerin tutulduğu sema gösterisinde heyecanın doruk noktasına çıktığı gözlemlendi. Birer kelebek gibi kanatlanıp, güneş etrafında dönen pervaneleri andıran semazenlerin sunduğu programın salonda oluşturduğu o mistik havanın herkesi etkilediği gözlemlendi.

Konser ve sema gösterisinde salonu dolduran kalabalığa, Anada İl Müftülüğümüz tarafından hazırlanan Peygamberimizin hayatını anlatan risale dağıtıldı.

TOD

Efendim

Gönüllerin sultanı, başların tacı sensin,
Kainatın efendisi, İslamın nuru sensin,
Yaradanın habibi, sebep-i alem sensin,
Hatemü-l enbiyasın, zişanımızsın efendim.

Adresi olmayan mektup gibi meçhullerdeyim,
Sahili bulamayan bir minik dalga gibi ummanlardayım,
Kıyıda yüreğimin yarası, fenalardayım,
Dünyada tek ümidim, tek çaremsin efendim.

Sen gittin ya efendim, güller hep solgun gibi,
Çılgın dalgalar sanki, hasretten durgun gibi,
Senin aşkınla yanan yürekler vurgun yedi,
Bir kuru yaprak gibi solduk efendim.

Denizler söndüremez içimdeki yangını,
Anlatamaz ağıtlar içimdeki feryadı,
Kimseler dindiremez yüreğimdeki kanı,
Boz bulanık bulutlar, mesken tuttu efendim.

Hasretinin acısından büküldü belim,
Ürperdi yüreğim, tutuldu dilim,
Onca suya rağmen kurudu gülüm,
Güller sultanına yasta efendim.

Sen olmasan bu beden canı neylesin,
Yolcusuz kervanı hancı neylesin,
Merhemi yoksa sancı neylesin,
Merhemsiz dertlerin dermanısın efendim.

Takarlar bir gün başımıza zehirli tacı,
Sensiz bulunmaz bu dertlerin ilacı,
Dayanılmaz düzeye geldi bu acı,
Senden gayri dermanımız olmaz efendim.

Günahıma tevbe edip açsam gözümü,
Tuttum artık dilimi, kestim sözümü
Taşına toprağına sürsem yüzümü,
Tutar mısın ellerimden, yıkılmadan efendim.

Gönüllerin sultanı alemlere rahmetsin,
Yaradan övmüş seni, her şeyden yücesin,
Dudaklardan dökülen en güzel hecesin,
Sana söylenen sözler azdır efendim.

Ali YILMAZ
Çukurova Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi öğrencisi

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Adana İl Müftülüğü tarafından İlahiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik şiir yarışmasında birinciliği kazanan şiir.

Sen Gittin Sultanım

Gül yüzüne, gülümsemene bülbüller hasret kaldı,
Senden geriye dünyada güllere esaret kaldı.

Sen gelmeden, seni özlemle bekleyenlerin vardı,
Senin adın İsa'nın dudaklarında Ahmet kaldı.

Senindi o karanlık göklerin kandili yıldızlar,
Nurunla parladı ay, nurun onda emanet kaldı.

Kutlu bir devir, seninle çöllere rahmet yağdırdı,
Asr-ı Saadetten hazin gönlümde bir Ahmet kaldı.

Sultanım, Mekke çöllerinde dikenleri sulardın,
Dikenler arasında güllerden bir buket kaldı.

Bir dua var dudağında, "ümmetim" sesi semada
Sultanım, ümmetin sana hayran, sana hasret kaldı.

Ay yüzlüm! Seni gören gözler artık görmez alemini,
Ki doğdu güneş, kaybolmak, yıldızlara adet kaldı.

Güzellikler getirdin aleme, güzellikler sundun,
Şimdi yoksun, dillerde güzel ismin Muhammet kaldı.

Ağlasın nergis, ağlasın sema, ağlasın ebr-i insan
Gönlü sonbahar gözü yaşla dolan bir suret kaldı.

Gittiğin yerlerde bahar var, sonsuz güllerle bahar,
Ölüm ki bahar muştusu, ölüm bize vuslat kaldı.

Hatice OCAK
Adana Tepebağ İmam-Hatip Lisesi öğrencisi

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Adana İl Müftülüğü tarafından Adana'daki
İmam-Hatip Lisesi öğrencileri arasında açılan şiir yarışmasında birinciliği kazanan şîir.

DİNİN DÜNYA BARIŞINA KATKISI

KDH SEMPOZYUM • 2005

Bu yıl açılışı Adana'da yapılan ve coşkuyla kutlanan Kutlu Doğum Haftası programı çerçevesinde yine Adana ilinde "Dinin Dünya Barışına Katkısı" konulu bir sempozyum düzenlendi. Seyhan Otel Konferans Salonu'nda tertip edilen ve iki gün süren sempozyuma, Türkiye genelinden katılan sahasının uzmanı ilim adamları tara-

findan sunulan tebliğler ve yapılan müzakerelerle; dinin, özellikle de İslam dininin dünya barışına katkıları örnekleriyle anlatıldı.

Bültenimizde özet olarak sizlere aktardığımız; sempozyumda sunulan tebliğler ile yapılan müzakereler, ayrıca Türkiye Diyanet Vakfınca kitap olarak bastırılacaktır.

I. OTURUM

Oturum Başkanı : Doç.Dr. İsmail Karagöz
Tebliğ : İlahi Dinlerin Gayesi
Tebliğci : Prof.Dr. M. Saim Yeprem

Müzakereciler : Prof.Dr. Hayrettin Karaman
Prof.Dr. Osman Bilen

İlahi Dinlerin Gayesi

Prof.Dr. M. Saim Yeprem
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

İnsanı yeryüzünde başıboş bırakmayan Yaratıcının zaman zaman insanoğlu ile iletişime girerek, insanların bireysel ve toplumsal hayatta mutluluğunu sağlayacak temel ilkeleri ortaya koyduğuna ve bu sürecin son Peygamber Hz. Muhammed'e kadar devam ettiğine işaret ederek tebliğine başlayan Prof.Dr. M. Saim Yeprem, ilk peygamberden son peygambere gelinceye kadar bütün peygamberlerin, aynı kaynaktan beslenmelerinin tabii sonucu olarak aynı gerçekleri insanlara hatırlattığını ve hepsinin aynı temel ilkeleri ortaya koyduğunu belirterek, "Bu evrensel niteliği Cenab-ı Hak "Allah katında din, şüphesiz İslamiyet'tir. Âl-i İmran 003/019" ayetinde dile getirmektedir." dedi.

Tebliğini, dinin mahiyeti ve tanımını belirleyerek sürdüren Yeprem, "Yaygın olarak bilinen ve kabul edilen bir tarife göre, ki bu tarif Tehânevî'ye aittir, 'Din, akıl sahiplerini, kendi iradeleriyle, dünyada salaha, ahirette ise felaha sevk eden, Allah tarafından konulmuş bir kanundur.' Yakın dönem Türk alimlerinden, eski Diyanet İşleri Başkanı, Ahmed Hamdi Aksekili bu tarifi detaylandırarak dini şöyle tanımlar: 'Din, akıl sahiplerine yaratılışlarının gayesini bildiren, onları kendi seçim ve iradeleriyle, bizatihi hayır olan şeylere, dünyada salaha, ahirette kurtuluşa ve kemâle götüren, onların maddi ve manevi bütün ihtiyaçlarını karşılayan ilahi bir kanundur.'

Örnek olarak verilen tarifden de fark edileceği üzere, İslam alimlerinin Hak Din tanımları, bütünüyle ele alındığında, bazı noktalarda de-

ğişmekle beraber, hepsinde zikredilen ortak ifadeler bulunduğu görülür." dedi.

İslam alimlerinin dinlerin temel gayesini beş esas halinde formüle ettiğini belirten Prof.Dr. M. Saim Yeprem, "İslam alimleri, ilahi dinlerin yanlış yorumlanmasının önünü kesmek üzere, ortak gayeyi tespit için çaba harcamışlar ve ittifak halinde, "ilahi dinlerin" temel gayesini beş esas içinde ifade etmişlerdir. Dinin tanımında ortaya konan dünya ve ahiret saadetini gerçekleştirme hedefine yönelik bu beş temel esas şunlardır:

1. İnsanın nefsinin korumak
2. İnsanın malını korumak
3. İnsanın aklını korumak
4. İnsanın neslini korumak
5. İnsanın dinini korumak

İşte bu beş esas bütün İlahi dinlerin gayesidir ve bugün evrensel değerler olarak da ifade edilmektedir ki "Bütün insanlığı korumak" şeklinde tek esasa irca etmek de mümkündür." dedi.

İnsan hakları beyannamesinde yer alan evrensel değerlerin dikkatle mütalaa edilmesi halinde, bunların bütünüyle, bu beş esasa irca edilebileceğini ifade eden Yeprem, "Bunun yanında Hz. Peygamber'in Veda Haccı'ndaki hutbesi de incelendiğinde, İnsan hakları beyannamesinden on beş asır önce de aynen bu evrensel prensiplerin açıklandığı müşahade edilecektir.

Kur'an-ı Kerim iyi okunduğu takdirde açıkça görülecektir ki gerek muhtelif ayetlerde ve gerekse bütününe taşıdığı mesajda bu beş esas hep ön planda tutulmaktadır." dedi.

MÜZAKERELER

Prof. Dr. Hayrettin Karaman
Emekli Öğretim Üyesi - Yazar

Dinleyicilere sevenler ve sevilenler diye hitap ederek müzakeresine başlayan Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Kimi sevenler? Allah Teala’nın insana bahsettiği çok önemli kabiliyetler var. Sevgili Başkanımızın konuşmasında da söylediği gibi, erdemler, melekeler, kabiliyetler, özellikler var. Bunlardan bir tanesi de, sevmektir. Sevmek, sevebilmek, sevgi dediğimiz duygu, sır, tılsım, çok büyük bir değerdir. İnsanın bu değeri niçin kullandığına çok dikkat etmesi gerekir.” dedi.

İki türlü sevgi olduğunu belirten Karaman, “Bizim edebiyatımızda ve özellikle tasavvuf düşüncesinde, aşkı, sevgiyi, mecazi ve hakiki diye ikiye ayırmışlardır. Ne kadar güzel, ne kadar kapsayıcı bir düşünce geleneğimiz var. Demek istiyor ki, bütün sevgiler, asıl mahbuba, asıl sevginin kaynağına yöneliktir. Bütün sevgiler, yeter ki sevgi olsun. İnsan sevmesini bilsin ve bir şeyi sevsin.” dedi.

Tebliğinin asıl konusunun, dinlerin gayesi olduğuna işaret eden Karaman, “Burada iki kelime var, dinlerin amacı, gayesi. Yani, niye din var, din niçin var, niçin insan hayatında din diye bir şey doğmuş? Dinler kelimesi geçiyor. Dinler tarihine baktığımız zaman da, dinler tarihi yazarları, bu dinleri, ilahi ve beşeri ya da vahye dayanan dinler, vahye dayanmayan dinler şeklinde ayırıyorlar.” dedi.

Dinler tarihçilerinin, antropologların ve sosyologların din felsefesinin, dinle ilgili diğer disiplinlerin, bilim dallarının, din kavramını kendilerine göre tanımlayıp, kendilerine göre tasnif edebileceklerini

belirten Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Ama, biz, şu-rada, burada ahir zaman nebisi, Fahri Kainat S.A.V. Efendimizin 1434. doğum yılını tespit etmek üzere bulunuyoruz. O halde, biz O’nun tanımlaması ve O’nun getirdiği kitaptaki din kavramı ve bu dinin gayesi üzerinde durmalıyız.” dedi.

Beşeri din olamayacağını vurgulayan Karaman, “Ben, bir mümin, ama aynı zamanda âkil bir mümin olarak ve aklını da kullanan bir mümin olarak, şöyle düşünüyorum: Beşeri din olmaz.” dedi.

Niçin beşeri din olamayacağını geniş şekilde ele alan Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Dinin merkezinde Allah – kul ilişkisi vardır. Dinin merkezinde Allah vardır da diyebilirsiniz. Allah vardır, O’nun yarattığı kul ve yarattığı kul ile Allah arasında, Allah’ın muradına ve rızasına uygun bir ilişki ve nasıl kurulacağı sorusunun cevabı vardır. O halde, din, bir kere, Allah’ı tanımlamak, Allah’ı bildirmek durumundadır.” dedi.

Allah hakkındaki bilgiye ancak Allah’ın bildirmesiyle vakıf olunabileceğine işaret eden Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Eğer bir insana Allah kendini anlatırsa, yani bir insana, Allah hakkındaki bilgiyi Allah verirse, o bilgi hakkıyla bilgi olmaz mı; olur. İşte Ebu Hanife diyor ki: ‘Sen kendin bana kitabında kendini anlattın, Senin varlığın, vücudun nasıl, sıfatların nasıl, niteliklerin nasıl, isimlerin neler, bu isimlerin anlamı ne; bunları kendin anlattığın için hakkıyla bildim. Ama, bir de bana bıraktığın taraf var; o da; sana kulluk etmek, sana ibadet etmek, onu bana bıraktın, iyi yolda kullanacağım seçimime, tercihime bıraktın, onu bana bıraktın, ben onda acizim, sana onun için hakkıyla kulluk edemedim’ diyor.” dedi.

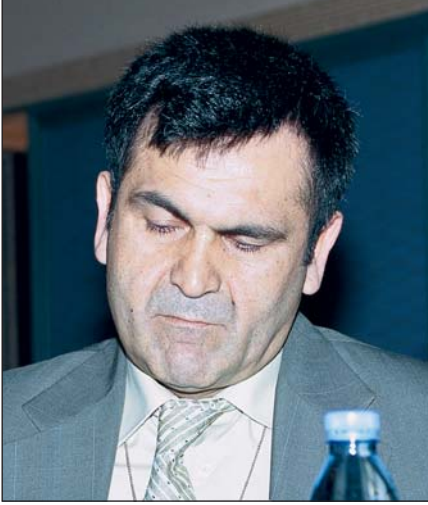
Dinin üç unsuru olduğunu, bunun tebliğde de yer aldığını ifade eden Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Dinin üç unsuru vardır; Allah’a iman, ahrete iman, ameli salih. Ahrete iman, gayb alemine dairdir. Hiçbir ilim, akıl kapasitemiz, Allah’ın bize verdiği bilgi araçlarının hiç biri madde ötesine bizi götürmüyor. Perdeyi açıp ahreti, ruhu, cenneti, cehennemi bize aklımızla ve şu başımızdaki gözümüzle –kalp gözüyle değil- gösteremiyor. Gösteremediğine göre, dinde de ahrete iman var, ahrete nasıl iman edersiniz? Ahret diye bir şey varmış, inandım diyemezsiniz. Ahreti bilmeniz, ahret hakkında bir bilgi sahip ol-

manız lazım. O bilgiyi de ancak gaybı bilen verir. Gaybı bilen Allah'tır." dedi.

İnsanlığın dün olduğu gibi bugün de, yarın da dine ihtiyacı olduğunu vurgulayan Prof.Dr. Hayrettin Karaman sözlerini şöyle tamamladı: Bugün hâlâ ve yarın da, Allah'ın vahyine dayanan, Hazret-i

Adem'den hatemül embiyanın zamanına kadar hangi hayırlı işi gördüyse, bundan sonra da insanlık var olduğu sürece o hayırlı işi görmeye devam edecek, gayesini, vaz edilmiş gayesini gerçekleştirecek ve insanlar dinle sağlıklı ilişki kurdukları sürece, dünya ve ahrette mutlu olmanın yolunu bulacaktır.

Doç.Dr. Osman Bilen
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tebliğde; ilahi dinlerden İslam dininin kastedildiğini ifade eden Doç Dr. Osman Bilen, "Buradaki din ezeli ve ebedi din olarak, insanlığın ilk ve son dini olan fitrat dini olarak İslam kastedilmektedir. Çoğul olarak "dinler" ise Allah tarafından çeşitli dönem ve insan topluluklarına gönderilen bu değişmez fitrat dininin tezahürleri kastedilmektedir." dedi.

İslam dini ve geleneği çerçevesinde dinin tanımı ve gayesi hakkındaki değerlendirmelerle süren bildirinin vurguladığı tanımın üzerinde duracağını belirten Doç Dr. Osman Bilen, "Din... dünyada salaha... ahirette felaha sevk eden ilahi bir kanundur" ifadesi sempozyumun da konusunu özetler. Dinin Dünya Barışına Katkısı başlığı ile "salah," konusunun seçilmesi isabetli olmuştur. Sulh ve barışın sağlanmasında ve bu sayede de, insanlığın kurtuluşa ermesinde dinin katkısını anlamak için doğumunu kutladığımız Hz. Muhammed (s.a.v.)'in daima hatırlanması ve sürekli yeniden anlaşılması gerekir." dedi.

Daha sonra 'İslam' ve 'Müslüman' kavramlarına açıklık getiren Bilen, "Güven ve emniyet veren bir peygamberin getirdiği dinin adı olan İslam, insanlığa güven huzur ve esenlik vermeyi ilke ve gaye edinen bir inanç ve tutumu ifade eder.

Esenlik ve güven anlamına gelen silm kelimesinden türeyen ve geçişli bir anlam kazanan İslam kavramı, başkalarına güven, emniyet, huzur ve esenlik duygusunu ihtas ettirmeyi ifade eder. Müslüman kimse ise, içinde yaşadığı doğal dünyada Yaratıcısının koyduğu hayat ve dirlik düzeni içinde bulunduğu huzur, emniyet ve güvene uygun yaşayan, hem de içinde yaşadığı beşeri dünyada hemcinslerine esenlik ve güven hissi sağlayan kişidir." dedi.

Barış ve savaş kavramlarının da zaman zaman yanlış kullanıldığına dikkat çeken Doç Dr. Osman Bilen, "Barış; tıpkı, adalet, eşitlik, hakkaniyet gibi derecelendirme kabul etmeyen, zıddı olmayan kavramlardır. Yani az ya da çok barıştan, adaletten; az ya da çok eşitlikten söz edilemez. Barışın zıddı, savaş değildir. Barış savaş halinin bulunmaması da değildir. Barış, temel insanî değerlerin tehdit ve kısıtlamaların, insanî idealler ve emellerin gerçekleştirilmesinin önünde engellerin olmayışı anlamına gelir." dedi.

Kavram ve lafızların önemine dikkat çeken Osman Bilen, "Beşeri dünyamızın inşasında kavram ve lafızların ne kadar önemli olduğu açıktır. Savaşların gerçek sebeplerini gizlemek için, dünyadaki tüm savaşların dini olduğu şeklinde bir "tezvirat" yayılmak istenmektedir. Elbette, tarihte dini saikler ile savaşan insan ve topluluklar olmuştur ve günümüzde mevcuttur. Aynı şekilde herhangi bir savaşı meşrulaştırmak için dini duyguların uyandırılması yoluna da gidilmektedir." dedi.

Bu konuda şeffaf olmanın gereğine işaret eden Doç Dr. Osman Bilen, "Savaşların gerçek nedenleri ve saikleri açıklıkla tartışılmamaktadır. Dini, savaşların sebebi gibi göstermekle, savaşların esas gerekçelerini tartışmaktan kaçınmak için fırsat yaratılmaktadır. O nedenle, tarihte ve günümüzde savaşların yegâne sebebinin dini ayrılıklar olduğu iddiası bir öncül olarak kabul edilerek, bundan da dini gayreti yüksek, fakat dini bilgileri yanlış ve cahil olanların bu çatışmalardan sorumlu olduğunu söylemek yanlış olacaktır." dedi.

II. OTURUM

Oturum Başkanı : Prof.Dr. M. Salih Kırkgöz
1. Tebliğ : İslam ve Barış
Tebliğci : Prof.Dr. Ali Osman Ateş
Müzakereciler : Prof.Dr. Halife Keskin
Prof.Dr. Ahmet Yaman

2. Tebliğ : Dinler Arası İlişkinin
Dünya Barışına Katkısı
Tebliğci : Prof.Dr. Ali İhsan Yitik
Müzakereciler : Prof.Dr. Yümni Sezen
Doç.Dr. Mahmut Aydın

İslâm ve Barış

Prof.Dr. Ali Osman Ateş
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Dünyada barış kadar güzel, barış kadar insan mutluluğuna katkıda bulunmuş sayılı kavramın bulunduğunu vurgulayarak tebliğine başlayan Prof.Dr. Ali Osman Ateş, İnsanlık tarihi incelendiğinde; insanlığın nefes alıp mutlu olduğu, dünyanın imar edildiği, tarlaların, bahçelerin ekilip dikildiği, fabrika bacalarının tüttüğü, üretimin arttığı, bolluk ve bereketin çoğaldığı, çocukların ve gençlerin rahatça okutulup eğitildiği, bilim ve felsefenin, edebiyat ve sanatın geliştiği, şehirlerin, kasabaların, yolların, köprülerin, barajların

inşa edildiği zamanların barış dönemleri olduğunun net bir biçimde görüleceğini ifade etti.

İnsanlığın, yücelik ve erdem adına ne kazandıysa, bunların hepsinin barış dönemlerinin ürünü olduğuna işaret eden Ateş, "Barış, medeniyetlerin kurulması için temel şarttır. Barışın olmadığı yerde, medeniyetten, insanın mutluluğundan, onun başta yaşama hakkı olmak üzere temel haklarından, yüce değerlerden, bilim ve felsefeden, bolluk ve bereketten söz edilemez." dedi.

Tüm dinlerin barışı emrettiğini belirten Ali Osman Ateş, “İslâm kadar, barış kelimesine yakışan acaba hangi güzel kelime, Rahmet Peygamberi ve Merhamet Medeniyeti’nin Kurucusu Hz. Muhammed kadar, bu güzel kavramı dillendiren acaba hangi büyük insan vardır? Kaydedilmelidir ki, Hz. Âdem’den beri gönderilen tüm peygamberler barışı tavsiye etmiş, tüm ilahi dinler özünde barışı emretmiştir. Nitekim bu yüce dinin adı olan İslâm kelimesi, Arapça SLM kökünden türemiş olup, Sulh gibi SİLM kavramı da barış anlamını ifade etmektedir.” dedi.

Kur’an-ı Kerîm’de insanlığa barışı tavsiye eden yaklaşık 150 âyet olduğunu ifade eden Prof.Dr. Ali Osman Ateş, “Yüce Allâh Kur’an-ı Kerîm’de bu konuda şöyle buyurmuştur: “Ey imân edenler! Hep birden barışa girin. Sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o apaçık düşmanınızdır.” Bakara 2 / 208. Yüce Allâh’ın insanlığa rahmetini taşıyan bu son dinin, özünde barış anlamını taşıyan İslâm kelimesi ile isimlendirilmiş olması çok dikkat çekicidir. Yine bu yüce dine inanan kimselere Müslüman denilmiştir.” dedi.

Peygamberimizin de devamlı barışı tavsiye ettiğini belirten Ateş, “Hz. Peygamber, altmış küsur yıl süren örnek hayatı boyunca daima barış ve uzlaşma yanlısı bir tavır sergilemiştir. O, henüz Peygamber olarak görevlendirilmeden önce, gençliğinde, bazı Mekkelilerin adalet ve barışı temin etmek için kurduğu Hilfu’l-Fudûl adlı gönüllü teşkilata katılarak, yaradılış ve karakterindeki güzelliği daha o zamandan sergilemişti.” dedi.

Prof.Dr. Ali Osman Ateş konuşmasının sonunda; “kan ve göz yaşları dinmeyen, her tarafından barut kokuları gelen, ölüm püsküren dünyamızda, barışı temin etmenin İslâm’ın gösterdiği yüce prensiplerden, renk ve ırk ayrımcılığını, şiddet ve terörü, sömürüyü reddederek kardeş olmaktan, sevmekten ve paylaşmaktan geçtiğini bir kere daha söylemek durumundayız. İnsanlığın huzuru, mutluluğu, yarınları emin bir şekilde bakması, ancak son din Yüce İslâm’ın ve Son Peygamber Hz. Muhammed’in buyruklarına sarılmakla mümkündür.” dedi.

MÜZAKERELER

Prof.Dr. Halife Keskin
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Ali Osman ATEŞ’in takdim ettiği tebliğde “Barış”ı Kur’an ve Sünnet perspektifinden gayet net ve veciz olarak anlattığını belirten Prof.Dr. Halife Keskin, Tebliğde çok sade ve akıcı bir üslup göze çarptığını söyledi.

Tebliğde, barışın İslam dininin tanımı ile temellendirilmiş olmasının önemli olduğuna vurgu yapan Prof.Dr. Halife Keskin, bu bağlamda kelimenin köküne yapılan atıflar ve kelimenin kullanımı ile ilgili olarak Kur’an ayetlerinden örnekler veriliyor olmasının da isabetli olduğunu belirtti.

Tarihteki örneklerin Peygamberimizin daima barışı ön planda tuttuğunu belirten Keskin, “Peygamberimizin barışı İslam Tarihinden ve bilhassa Hz. Peygamber’in hayatından aktarılan örnekler de tebliğin ana fikrini destekler mahiyette. Hz. Peygamber Efendimizin daima barışı öncelemesi, bütün hayatı boyunca zorunlu olarak yapmak durumunda kaldığı bütün savaşlarda insan kaybının son derece az olması, -tebliğde belirtildiğine göre her iki tarafın toplam kaybı bu süre içinde 251 kişidir- kendisine ve yakınlarına eza ve cefa yapanları affetmesi bu meyanda üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken önemli hususlar olarak önümüzde durmaktadır.” dedi.

Cihadı meşru kılan sebeplerin, tebliğde daha sistemli olarak ele alınması gerektiğini belirten Prof.Dr. Halife Keskin, “ Kıymetli hocamız gerçi kısaca işaret etmiş ama Kur’an’da farz kılındığı bildirilen cihadı ve bunu meşru kılan gerekçeleri de sistemli olarak işleseydi iyi olurdu diye düşünüyorum. Zaten savaştan bazen kaçınmak da mümkün olmuyor. İşte Çanakkale, İstiklal harbimiz. Bunlar milletimizdeki cihad şuuru ve şehitlik anlayışı olmasaydı kazanılabilir miydi?” dedi.

Daha sonra savaşı meşru kılan sebepler olarak Kur’an’da zikredilen hususlara kısaca işaret eden Halife Keskin; bunları şöyle sıraladı:

1. Hacc 22/39. da işaret edildiği gibi saldırıya maruz kalma hali: “Kendilerine karşı savaş açılanlara zulme uğramış olmaları sebebiyle harbe izin verildi.”

2. Nisa 4/75 de işaret edildiği gibi imanları sebebiyle zulme uğramış Müslümanları zulümden kurtarmak için: “..Ey Rabbimiz! ‘Bizi ahali-si zalim olan şu ülkeden çıkar. Bize tarafından bir yardımcı gönder. Bize sahip gönder.’ diyen erkekler, kadınlar ve çocuklar için düşmanla savaşmıyor musunuz?”

3. Yapılmış olan sulhun düşman tarafından bozulması ve düşmanın saldırganlık göstermesi. “eğer ahitlerinden sonra yeminlerini bozarlar ve dininize saldırırlarsa küfrün önderlerine karşı savaşın..”Tevbe 9/12.

4. Görüldüğü gibi adaletin önünde engel olması halinde harice karşı savaş meşru kılınmıştır. Bunun temel gerekçesi ise hocamızın da işaret ettiği gibi düşmanın saldırganlığıdır.

Prof.Dr. Ahmet Yaman
Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İslamın ve onun peygamberinin barış merkezli bir mesaja sahip olduğunu vurgulayan, “veciz ve faydalı tebliği dolayısıyla sayın Ateş’e teşekkür ediyorum” diyerek müzakeresine başlayan Prof.Dr. Ahmet Yaman, evrensel bir çağrıya sahip olan İslamın ve bütün evrene rahmet olarak gönderilen bir peygamberin, savaşı ön planda tutmasının düşünülmemeyeceğine işaret etti.

Savaşın arzu edilen bir durum olmamasına rağmen, bir vakıa olduğunu vurgulayan Yaman, “Fakat bu gerçek, buna paralel bir başka gerçeğin göz ardı edilmesine yol açmamalıdır. O da, sahip olunan güç nisbetinde şirke ve zulme müdahale etmek, İslamın bu evrensel mesajını kitlelere ulaştırmanın önündeki engelleri bertaraf

etmek, insanlığın din ve vicdan hürriyetini teminat altına almak için gayret sarfetmek ve eğer bütün bunlar sıcak çatışmayı yani savaşı gerektiriyorsa ondan da geri kalmamaktır.” dedi.

Bu dengenin iyi korunmasının gerektiğini ifade eden Prof.Dr. Ahmet Yaman, “Madalyonun tek yüzünü “barış vurgusunu” hesaba katıp, ikinci yüzünü dikkate almadığımız zaman, İlahî vahiy ile Peygamber tecrübesini de bu amaca uygun olarak tek taraflı okumalara tabi tutma zaafı başgöstermektedir. Hal böyle olunca kimi Kur’an kavramları, asıl anlamından çıkarılıp kâmusun imkanları da zorlanarak esnetilmekte, bazı ayetler farkedilememekte ve Hz.Peygamber’in sîreti de seçici bir okumaya tâbi tutulmaktadır.” dedi.

Dinlerarası Diyalog ve Dünya Barışı

Doç.Dr. Ali İhsan YİTİK

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Dinlerin tarih sahnesine çıktıkları günden itibaren önce ortaya çıktıkları sosyo-kültürel çevrenin değer ve gelenekleri, bilâhare yayıldıkları bölgelerin dinleriyle şöyle veya böyle mutlaka bir ilişki kurduklarını ifade ederek tebliğine başlayan Doç.Dr. Ali İhsan Yitik, bu ilişkilerin, genelde mevcut geleneklerin eleştirilmesi veya mensuplarıyla fiili çatışmalar şeklinde gerçekleştiğini belirtti.

Bu durumu, Yahudilikten İslâm'a, Hinduizmden Sihizme kadar hemen her dini geleneğin tarihinde görmenin mümkün olduğuna değinen Doç.Dr. Ali İhsan Yitik, "Dinler arasındaki bu ilişkiler zaman zaman barış ve uzlaşma şeklinde gelişmiş olsa bile, geçen yüzyılın ikinci yarısına kadar "dinlerarası diyalog" olarak isimlendirilmemiştir. "Dinlerarası diyalog" kavramı, 1965 yılında tamamlanan II. Vatikan Konsülü

kararları doğrultusunda Roma Katolik Kilisesi önderliğinde başlayan, Dünya Kiliseler Konseyi ve Birleştirici Kilise (Unification Church) gibi farklı Hristiyan teşkilatların gayretleriyle 80'li ve 90'lı yıllarda hız kazanan toplantılar ve görüşmeler için kullanılır. Hristiyanlık ile diğer dinler arasında bazen ikili bazen de üçlü veya daha fazla dinsel geleneğin tarafları arasında bölgesel veya evrensel ölçekte tertip edilen toplantılarda, teolojiden ekolojiye, siyasetten din kurucularının durumuna kadar çok çeşitli konular tartışılmış ve dinler arasında ortak bir anlaşma zeminine ulaşmanın yolları aranmıştır." dedi.

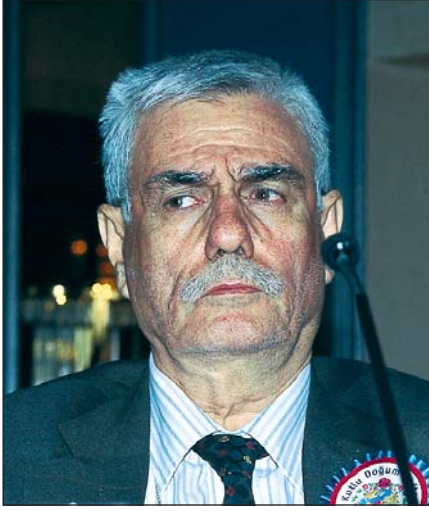
Dinlerarası diyalogtan istenilen sonucun alınamadığını ifade eden Doç.Dr. Ali İhsan Yitik, "Peki "dinlerarası diyalog" beklenen amaçları niçin gerçekleştiremedi? Zira Balkanlar, Hollanda, Kafkasya, Endonezya Orta Doğu gi-

bi dünyanın bir çok yerinde halihazırda cereyan eden trajik olaylarda din farklılığının önemli bir çatışma nedeni olduğu meydandadır." dedi.

İstenilen sonucun alınamamasının sebepleri üzerinde duran Yitik, genelde dinlerarası diyalog düşüncesinin, özellikle de Müslüman- Hristiyan ilişkilerinin istenen yönde ilerlemeyişinin nedenlerini maddeler halinde açıkladı.

MÜZAKERELER

Prof. Dr. Yümni Sezen
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Barış, insan hakları, kardeşlik, birlikte yaşama, diyalog gibi kavramların uğruna da çok şeyin feda edileceği kavramlar olmasına karşın bu kavramların günümüzde fazlasıyla istismar edildiğini belirten Prof. Dr. Yümni Sezen, “Günümüzde Irak’da cereyan edenlerin barış ve demokrasi için olduğu bile rahatlıkla söylenebiliyor” dedi.

Açık, samimi, hilesiz, art niyetsiz olmak şartıyla, dünya barışı üzerinde evrensel bir dinin

etki ve rolünün tartışılmayacak kadar açık olduğunu ifade eden Yümni Sezen, her ne pahasına olursa olsun, ‘barış’ anlayışının, gerçek barışa yetmeyeceğini söyledi.

Barışın yanlışlıklar üzerine bina edilemeyeceğine dikkat çeken Sezen, “Barış ‘doğru’yu ve ‘hakikatı’ söyleme imkanını ortadan kaldırmamalıdır. Yanlışlık ve doğru-hakikat dediklerimiz, ne kadar izafiye mahkum edilmek istenirse istensin, doğruya, iyiye, güzele giden yol tıkanmamalıdır. Hakikate giden yolun dinamizmi öldürülmemeli, herşey barış diye dondurulmamalı, buzdolabına konmamalıdır.” dedi.

Yanlış kavramlar üzerinde yanlış bir diyalog anlayışı gelişeceğini ifade eden Sezen, diyalog çerçevesinde kullanılan “İbrahîmi Dinler”, “Dinler Arası Diyalog”,

“Üç Büyük Din”, “Dinler Bahçesi” ve “Müslüman İsevi (Müslüman Hristiyan)” kavramlarının yanlış kullanıldığını söyledi.

Diyalogda iki tehlikenin daima kapıda beklediğini belirten Prof. Dr. Yümni Sezen, bunları “Diyalogdan diyalektiğe kaymak” ve “Yanlış bir ittifak anlayışı” şeklinde grupladı.

Doç. Dr. Mahmut Aydın
19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Müzakeresine Doç. Dr. Ali İhsan Yitik’in tebliğinde haklı olarak 1960’lardan itibaren Kiliselerin önderliğinde yürütülen diyalog faali-

yetlerinin farklı din mensuplarının birlikte barış içinde yaşayabilecekleri bir dünya oluşturma yolunda beklenen katkıyı yapmadığının altını çizdiğini belirterek başlayan Doç. Dr. Mahmut Aydın, “Burada üzerinde durulması gereken temel husus, acaba Roma Katolik Kilisesi ve Dünya Kiliseler Birliği gibi Hristiyan kurumlarının niçin Hristiyan olamayanlarla diyalojik ilişki içinde olma ihtiyacı hissettiklerinin sorgulanmasıdır. Çünkü söz konusu kurumların diyalog faaliyetlerini ve bu konuda yayımladıkları dokümanları birlikte ele alıp değerlendirdiğimizde Yitik’in ifade ettiği gibi Hristiyanların diğer dinsel gelenek taraftarlarıyla diyalog içinde olmak istemelerinin muhtemel nedeni hiçbir zaman ‘barış ve hoşgörü söylemini daha geniş kitlelere yayarak dinlerarası çatışmaları asgariye indirme istek ve arzuları’ değildir. Çünkü hem Katolik Kilisesi, hem de Dünya Kiliseler

Birliği yetkilileri Hristiyanları, diğer dinsel gelenek taraftarlarıyla diyaloga girme yönünde bir tavır değişikliğine teşvik ederken, diğer taraftan da, takınılacak bu yeni tavra uygun yeni teolojiler geliştirmek yerine, teoride yapılan bazı manipülasyonlarla mevcut geleneksel teolojilerini korumaya çalışmaktadır. Hatta bu tarz teolojiler geliştirmeye teşebbüs eden teologlar da resmi yetkililer tarafından şiddetle kınanarak etkisiz kılınmaya çalışılmıştır.” dedi.

Diyalog sürecinde bazı gizli hedeflerin olduğunu iddia eden Doç.Dr. Mahmut Aydın, “Hristiyan kurumları diyalog masasına muhataplarına söylemediği bir takım gizli hedeflerle gelince taraflar arasında verimli ve faydalı bir diyalog ortamının tesisi için mutlak gerekli olan karşılıklı güven bir türlü sağlanamamıştır. Karşılıklı güven olmayınca da “dinlerarası diyalog” adı altında yapılan faaliyetler tüm kesimlerin farklılıkları içinde birlikte barış içinde yaşayabi-

lecekleri bir dünya oluşturma yolunda beklenen katkı yapmamıştır. Bunun altında yatan en önemli etken diyalog sürecine katılanların birtakım gizli niyet ve amaçlara sahip olmaları ve bundan dolayı da ortaya çıkan karşılıklı güvensizliktir.” dedi.

Tebliğdeki dikkat çeken bir başka hususun da diyalogla ilgilenen Hristiyan kurumlarının devamlı surette muhatap değiştirmesi ve her defasında farklı kesim-

lerle diyalog faaliyetlerini yürütme çabası olduğuna vurgu yapan Aydın, “Örneğin kurumsal diyalogun ilk yıllarında Roma Katolik Kilisesi ve Dünya Kiliseler Birliği yetkilileri Hristiyan olmayan ülkelere davet edilen politikacı ve diplomatlarla diyalog faaliyetlerini sürdürürken, daha sonra akademisyenleri diyalog toplantılarına dahil etmişler, en sonunda da din görevilerini ve üst düzey resmi ve resmi olmayan dini liderleri diyalog toplantılarına davet etmeye başlamışlardır.” dedi.

III. OTURUM

Oturum Başkanı : Prof.Dr. M. Saim Yeprem

1. Tebliğ : Tarihsel Süreçte
Müslümanların
Barışa Katkıları

Tebliğci : Prof.Dr. Mehmet Özdemir

Müzakereciler : Dr. Yaşar Yiğit
Prof.Dr. İbrahim Sarıçam

2. Tebliğ : Milletimizin Anadolu'da
Birlikte Yaşama Tecrübesi

Tebliğci : Prof.Dr. Mehmet Şeker

Müzakereciler : Mustafa Varlı
Prof.Dr. Nesimi Yazıcı

Tarihsel Süreçte Müslümanların Barışa Katkısı

Prof.Dr. Mehmet Özdemir

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Teblîğde esas itibarıyla, ilk dönem İslam tarihinde Müslümanların barışa katkıları üzerinde duracağını ifade ederek konuşmasına başlayan Prof.Dr. Mehmet Özdemir, İlk dönem İslam tarihinde barış açısından bazı özgün tecrübelerin ve temel yönelişlerin altını çizmek istediğini söyledi.

Konuyu daha iyi açıklamak amacıyla bir çerçeve çizen Özdemir, “Bunun için, ayrıntılar arasında kaybolmak yerine, herhalde şu tür soruları sorup cevaplarını aramak daha uygun olacaktır:

- İslam'ın neşet ettiği Arabistan coğrafyasının 632 senesinde, 610 öncesine nispetle daha istikrarlı ve daha barışçıl olduğunu söylemek mümkün müdür?

- Dört Halife ve Emeviler döneminde İspanya'dan Çin sınırlarına kadar çok geniş bir coğrafyayı egemenlik altına alan Müslümanlar, bu coğrafya üzerindeki halklara, barış adına Roma, Bizans ve Sasanilerden farklı ne getirmişlerdir?

- Tarihsel tecrübemiz, bir coğrafyada iktisadi hayatın gelişmesi, refahın yaygınlaşması, şehirleşme, bilim ve kültür hayatındaki ilerlemenin barış ve istikrarla yakından alakalı olduğunu göstermektedir. İslam fetihleri sonrasında gelişmeler bu açıdan nasıl bir keyfiyet arz etmektedir?

- Bir ülkede veya coğrafyada, toplumu teşkil eden sınıf veya katmanlar arasındaki dengesizlikler, uzlaşma-çatışmalar da barışı doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu noktada geçmişte İslam coğrafyasında nasıl bir olgu ile karşılaşmaktadır?” dedi.

Daha sonra İslam öncesi Arabistan'ında, özellikle Hicaz'ın da içinde yer aldığı Orta Arabistan'daki, iktisadi kaynakların kıtlığı ve kabilevi yapının doğası gereği, muhtelif Arap kabileleri arasındaki baskınlar, yağmalar ve kan davalarından kaynaklanan sürekli çatışma ve savaş haline dikkat çeken Özdemir, “Bu dönemde asabiye ve ganimet, kabilelerin davranışlarını belirleyen temel kavramlar olmuştur. Eyyamu'l-Arab edebiyatının mündemiç olduğu savaş kıssaları, nesi uygulaması ve Ficâr harpleri yanında, Arap yarımadasının Bizans ve Sasanilerin kuzeyde ve güneyde egemenlik tesis etmelerine fırsat veren parçalanmış vaziyeti bu durumun en bariz göstergesidir. Keza gerek bazı Kur'anî ifadeler, gerekse risalete yakın ortaya çıkan ve mensuplarının çoğunluğu yoksullardan müteşekkil olup zenginlerin mallarını yağmalayarak fakirlere dağıtmakla ünlenen Sa'lûklar hareketi, şehirlerde güçlü-zayıf, zengin-yoksul, köle-efendi ikileminin oldukça keskin bir mahiyet arz ettiğini göstermektedir.” dedi

Peygamber Efendimizle birlikte bu bölgeden başlayarak dünyaya huzurun yayılmaya başladığını belirten Prof.Dr. Mehmet Özdemir, “Bu ortam içerisinde 610 yılında risalet görevini ifa etmeye başlayan Hz. Peygamber'in bu görevinin sona erdiği 632 yılına kadar geçen süreçte Arap yarımadasını, tarihinde ilk kez siyasî bakımdan bütünleştirdiği, eskiye kıyasla daha barışçıl ve daha istikrarlı bir yapıya kavuşturduğu, herkes tarafından bilinen ve teslim edilen bir hakikattir. Daha sonraki gelişmeler, zemin teşkil etmesi bakımından özetle ifade etmek gerekirse, risaletin

Mekke döneminde Hz. Peygamber, yalnızca tebliğde bulunmuş, müşriklerin fiziki ve psikolojik bütün baskılarına rağmen Müslümanları mukabelede bulunmaktan ve bir çatışma ortamına girmekten özenle sakındırmıştır.” dedi.

Peygamberimizin barışı hakim kılmak amacıyla tesis ettiği bazı uygulamalara değinen Mehmet Özdemir, “Hz. Peygamber, hicret sonrasında kendisini Medine’de siyasi ve sosyal bakımdan parçalanmış, oldukça sorunlu ve karmaşık bir ortamın içerisinde buldu. Onun olayların seyrine bakarak Medine ve çevresinde barışı hakim kılmayı öncelikli hedef olarak belirlediği ve bunu sağlamak için de merkezden çevreye doğru genişleyen üç aşamalı bir strateji izlediği söylenebilir. Bunlardan ilki, meşhur ‘muâhât’ (kardeşleştirme) uygulaması idi.” dedi.

İkinci olarak Hz. Peygamber’in Medine’deki insanları bir üst kimlikte birleştirdiğini ifade eden Prof.Dr. Mehmet Özdemir, “Hz. Peygamber’in güçlenen bu konumuyla, ikinci ve son de-

rece önemli bir adım olarak, Medine’de bu sefer Müslümanlarla Müslüman olmayanların, özellikle de Yahudilerin yine belli haklar ve sorumluluklar dahilinde bir “ümme” üst kimliği altında bir arada yaşamalarını mümkün kılmak amacıyla Medine Sözleşmesi’ni yürürlüğe koymuştur.” dedi.

Hz. Peygamber’in, merkezden çevreye doğru barışı hâkim kılma stratejisi istikametinde Medine toplumu ile Medine’yi çevreleyen ve henüz Müslüman olmamış kabileler arasında antlaşmalar yaptığına işaret eden Prof.Dr. Mehmet Özdemir, “Gerek Medine Sözleşmesi gerekse Müşrik kabilelerle yapılan söz konusu barış antlaşmalarında, özellikle dikkat çeken bir husus, tıpkı Mekke döneminde olduğu gibi “sizin dininiz size benim dinim bana” anlayışının varlığını korumuş olmasıdır. Birkaç yıl sonra Necran Hristiyanlarıyla ve Yemen’deki gayr-i Müslim cemaatlerle yapılan antlaşmalarda da aynı anlayış tekrar edilecektir.” dedi.

MÜZAKERELER

Dr. Yaşar Yiğit
Diyaret İşleri Başkanlığı

Barış ve savaşın insanlık tarihiyle yaşıt, köklü kavramlar olduğunu belirterek müzakeresine başlayan Dr. Yaşar Yiğit, İnsanlığın atası ve ilk peygamber olan Hz. Adem’in çocukları ile bu kavramların gündeme geldiğini ifade etti.

İnsanlık adına sınavı kazananın Hâbil, kaybedenin de Kâbil olduğunu belirten Yiğit, “Hâbil gün gelmiş Nuh olmuş, İbrahim olmuş, Musa, İsa ve Muhammed (a.s.) olmuş, ama karşılının-

da daima barışı, birlikte yaşamı hazmedemeyen bir Kabil bulunmuştur. Dün olduğu gibi bu gün de böyledir. Barış taraftarları karşılarında daima savaş taraftarlarını bula gelmiş neticede savaş bir realite ve adeta insan temel hak ve hürriyetlerinin muhafazası ve idamesi için kaçınılmaz bir olgu hüviyetindedir. Kur’an-ı Kerim’de bazı ayetlerde Allah’ın fitne ve fesat çıkaran insanları, bazı insanlarla savaş vb. yollarla engellemesi insanca, barış içinde yaşamın gereği olarak zaman zaman dillendirilmektedir.” dedi.

İnsanları iyiye, güzele yöneltmek için Allah’ın zaman zaman peygamberler gönderdiğine işaret eden Dr. Yaşar Yiğit, “Yer yüzündeki hayat serüvenine halife olarak başlayan insanın, daha yaratılış aşamasında iken melekler tarafından fesadçı ve kan dökücü olarak nitelendirilmesi, hatta bir serzenişe konu oluşu dikkat çekicidir. Tarihsel sürece bakıldığında savaşların, anlaşmazlıkların temelinde gerçekten insanın bu iki niteliği oldukça etkin olmuştur. Ancak bu iki nitelik gibi insanın sahip olduğu diğer olumsuzlukların törpülenmesi veya tamamen izalesi için yaratıcı kudret onu hayat yolcuğunda yalnız bırakmamış akılla beraber zaman zaman onu iyiye,

güzele yönlendirmek üzere kitaplar, peygamberler göndermiştir. Bu peygamberlerden birisi de Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir." dedi.

Daha sonra tebliği teknik olarak sayfa sayfa müzakere eden Dr. Yaşar Yiğit, konuşmasını şöyle bağladı: "Gerçek şu ki artık insanlık tarihte kalması gereken, ama yapay bir biçimde günde me taşınmak istenen din veya ideolojik eksenli çatışma kültürlerine iltifat etmemektedir. Öte taraftan dinleri yeni bir anlayışla ilgi alanına çe-

ken insanlık, dinlerin özündeki espiye ne denli ihtiyaç duyduğunu son iki yüzyıllık tecrübelerden sonra daha iyi kavramış bulunmaktadır. Başta Kur'an ve alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz ekseninde gelişen dindarlık anlayışı ve hoşgörü kültürü de 'öteki'lerle birlikte huzur ve barış içinde yaşanabileceğini göstermiştir. Bu bağlamda ifade etmek gerekirse, İslâm dünyasının, 'farklılıklarla birlikte yaşama' kültürünü yansıtmaması açısından ayrı bir yeri vardır."

Prof. Dr. İbrahim Sarıçam
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet Özdemir'in tebliğinde, ilk dönem İslam tarihinde Müslümanların dünya barışına yapmış olduğu katkıları, İslâm'ın doğduğu ve yayıldığı topraklarda ve çevre medeniyetlerde cârî uygulamalarla karşılaştırmalı olarak veciz bir şekilde özetlediğine işaret ederek konuşmasına başlayan Prof. Dr. İbrahim Sarıçam, kendisinin de yer darlığı sebebiyle tebliğde yer alamayan birkaç hususa temas edeceğini belirterek, "Bunlardan birisi, o dönemin, İslam medeniyetinin doğuş aşamasının ilk basamağını teşkil etmiş olması; diğeri de barışa gölge düşürebileceği düşünülebilen iç çekişmeler." dedi.

Hz. Muhammed'in İslamiyeti tebliğ ile görevlendirildiği 7. Yüzyıl başlarından 8. Yüzyılın ortalarında Emeviler'in yıkılışına kadar geçen yaklaşık bir buçuk asırlık dönemin, İslâm medeniyetinin doğuş aşaması olduğunu kaydeden Prof. Dr. İbrahim Sarıçam, "Bu aşamada İslamiyet, Hz. Peygamber döneminde Arap yarımadasına, bunu izleyen Dört Halife dönemin-

de, çoğu barış yoluyla gerçekleştirilen fetihlerle Suriye, Filistin, Irak, Mısır, Kuzey Afrika, Kıbrıs, İran ve Horasan topraklarına yayılmış, bu bölgelerdeki halkın büyük kısmı İslamiyeti kabul etmiştir. Kabul etmeyenler de dinî özgürlüğe ve hukûkî özerkliğe sahip bir şekilde varlıklarını sürdürmüşlerdir." dedi.

Bu dönemi; medeniyetin temeli olan manevi dinamiklerin hayata geçirildikleri dönem olarak tanımlayan Sarıçam, "Bu aşama, siyasal sistemin omurgasını oluşturan istişare, adalet, ehliyet, ahlak, siyasal katılımcılığa riayet gibi Hz. Peygamber'in yönetimde izlediği ve aynı zamanda sosyal dönüşümü de sağlayan temel prensiplerin, medeniyetin temeli olan manevî dinamiklerin hayata geçirildiği, uygulandığı bir dönem olarak tarihe geçmiştir." dedi.

Her medeniyetin özgünlüğünün ve temel niteliklerinin olduğunu, sözelimi Yunan medeniyetinin aklı ve felsefeyi, Hint medeniyetinin mistisizmi, batı medeniyetinin maddeyi öne çıkardığına vurgu yapan Prof. Dr. İbrahim Sarıçam, İslam medeniyetinin ruhunu yansıtan bazı temel nitelikleri de şöyle sıraladı:

1. İslam medeniyeti vahiy, akıl ve duygunun uyumudur.
2. İslâm medeniyeti İnsan merkezlidir.
3. İslâm medeniyeti ilim medeniyetidir.
4. İslam medeniyeti hoşgörü medeniyetidir.
5. İslam medeniyeti terkipçidir.
6. İslam medeniyeti çeşitli ırk ve kültürlerle mensup ulusların ahenkli bir ürünüdür.
7. İslam medeniyeti evrenseldir.
8. İslam medeniyeti denge üzerine kurulmuş bir medeniyettir.
9. İslam medeniyeti bir adalet/fıkıh medeniyetidir.
10. İslâm Medeniyeti anti-sömürgeci bir karaktere sahiptir.

Milletimizin Anadolu'da Birarada Yaşama Tecrübesi

Türkiye Selçukluları ve
Osmanlılarda Müslim-Gayri Müslim İlişkilerine Genel Bir Bakış

Prof.Dr. Mehmet ŞEKER

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Milâdî dokuz ve onuncu yüzyıldan itibaren İslâm dünyasında askerî, siyasî ve idârî alanlarda değişik görev ve hizmetler üstlenen Türklerin kurdukları cihanşümûl devletlerle, tarihte önemli izler bıraktığına işaret ederek konuşmasına başlayan Prof.Dr. Mehmet Şeker, Özellikle Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin sadece Türk tarihinin değil, İslâm tarihinin de en gözde devletleri olduğunu vurguladı.

Bu devletlerin dünya siyasî ve askerî tarihlerinde oynadıkları rollerinin yanında, kültürel ve medenî bakımdan bıraktıkları miraslarının hâlâ tarihçilerin ilgisini çektiğini belirten Şeker, "Bunlar arasında, bu bölgede hayat bulmuş olan farklı inançlara sâhip, ayrı ayrı dinlere ve çeşitli milletlere mensup insanların bir arada huzur ve güven içinde yaşamalarının temin edildiği ortam dikkat çekmektedir." dedi.

Tebliğinde milletimizin bir arada, huzurlu bir şekilde yaşamayı nasıl gerçekleştirdiklerini geniş şekilde ele alan Prof.Dr. Mehmet Şeker, özellikle müslim-gayr-i müslim ilişkilerine dâir bazı örnekler verdi.

İlk olarak Selçuklular öncesi Anadolu'daki duruma değinen Şeker, "1071 yılına gelinceye kadar Anadolu'nun doğu sınırları Müslümanlarla Bizans arasında zaman zaman el değiştiren bölgeler olagelmıştır. Özellikle Tarsus-Malatya doğrultusunda çizilecek bir hattın Kuzey ve Güney'i büyük ölçüde devamlı mücadele sâhâsı olan bir bölge idi. Müslüman Araplarla Hristiyan Bizanslılar arasında sürüp giden mücadeleler, bu bölge nüfusunu oldukça etki-

lemişti. Sadece nüfus kaymasına değil, bölgenin her yönden çökmesine de sebep olan bu mücadeleler, aynı zamanda Bizans'ın içinde de sürüp gitmekte idi. Aynı şekilde Anadolu'nun Bizans tarafında kalan diğer bölgelerinde de hâkim olan feodal toprak düzeninin sonucu olarak, yerli halk hem fakirleşmiş hem de bazı bölgeler boşaltılmak zorunda kalmıştır." dedi.

Daha sonra Anadolu ve Türkiye Selçuklukları Devleti hakkında genel bir bilgi veren Prof.Dr. Mehmet Şeker, Türkiye Selçuklu sultanları ve gayr-i müslimler arasındaki ilişkilerden söz etti.

Türkiye Selçukluları'nın gerçekleştirdikleri hoşgörü ortamını da detaylarıyla anlatan Mehmet Şeker, "Ahlat, Erzurum, Sivas, Konya ve Malatya gibi şehirler Selçukluların yönetimine girdikten sonra, karışıklık dönemi hariç, Müslüman ve Müslüman olmayanların iç içe yaşadığı yerleşim merkezleri haline gelmişlerdir. Bu arada müstakil bazı köylerin halkını gayr-i müslim nüfus teşkil etmekte ise de, diğer bazı köylerde de Müslüman olmayanlarla Müslümanların birlikte yaşadıkları görülmektedir. Türkiye Selçuklularının idaresinde yaşayan halkın çok zaman sevinçleri ve kederleri birlikte paylaştıklarına şahit olunmaktadır. Kazanılan zaferleri birlikte kutlayan Müslüman ve gayr-i müslim halkın, ya bir Sultanın ölümü ya da bir Müslüman âlim veya şeyhlerinin ölümü vesilesi ile kederlerini de paylaştıkları görülmektedir." dedi.

Osmanlı Devleti ve buradaki gayr-i müslimler konusunda da geniş bilgi veren Prof.Dr. Mehmet Şeker, Osmanlıların kuruluşundan günümüze Müslüman-gayr-i Müslim ilişkilerini örneklerle özetleyerek, "Selçukludan Osmanlı'ya, hatta günümüze kadar intikâl eden bu bir ara-

da yaşama tecrübesini gösteren Müslümanlarla gayr-i Müslimler, böylece sâdece kendi çocuklarına değil, gelecek kuşaklara da örnek olmuşlardır. Yeter ki insanlık, onların bu tecrübesinden yeterince yararlanmasını ve bunu gelecek nesillere aktarmasını becerebilsin." dedi.

MÜZAKERELER

Mustafa Varlı
Hatay İl Müftüsü

Milletimizin Anadolu'da farklı din ve görüş mensuplarıyla uyumlu yaşamasının, başka bir deyişle; "Milletimizin Anadolu'da bir arada yaşama tecrübesi"nin kaynağının İslâm dini ve alemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hayatı boyunca örnek uygulamaları olduğunu belirterek konuşmasına başlayan Mustafa Varlı, "Zira milletçe mensubu bulunduğumuz 'İslâm dini', diğer dinlere ve görüşlere en çok tolerans ve serbestlik tanıyan, o din ve görüş mensuplarının inançlarına, ibadetlerine, her türlü haklarına saygı gösterilmesini, adaletli davranılmasını emreden bir dindir." dedi.

Bu kurallara uyulduğu müddetçe payidar olunabileceğini ifade eden Mustafa Varlı, tarihte bunun pek çok örneği olduğunu belirterek, "Şu bir gerçektir ki; gerek Selçuklu ve gerekse Osmanlı, ne zaman İslâm dinini taç etmişlerse; her zaman muzaffer, her daim payidar olmuşlardır. Ne zamanki birlikte yaşama olgusundan uzaklaşmışlar, şahsi menfaatler ön plana çıkmışsa; o zaman çökmeye,

yıkılmaya doğru hızlı ivme kazanmışlardır." dedi.

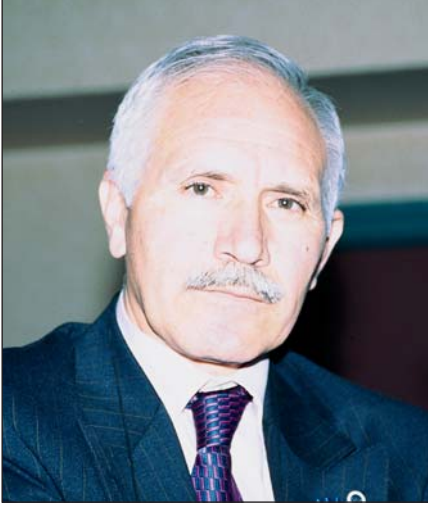
Bunu Prof.Dr. Mehmet Şeker'in tebliğinde çok yönlü olarak, tüm özellikleriyle hassasiyetle inceleyip, özetlediğini belirten Mustafa Varlı, "Görüşlerinin pek çoğuna katılmakla birlikte, dikkatimi çeken bir iki hususu arz etmek istiyorum." dedi.

Mehmet Şeker'in tebliğde bir takım menkıbelere yer verildiğini, bunun uygun olmadığını, birlikte nasıl yaşanması gerektiğini Peygamberimizin bizzat gösterdiğini belirten Varlı, "Bildiğiniz gibi, değişik devirlerde ve değişik gayelerle pek çok menkıbe kitapları yayınlanmıştır. Okuyanı ve dinleyeni coşturmak için de çoğunlukla bu menkıbelerde hissi ve mübalağalı ifadeler kullanılmıştır. Hepimiz çok iyi biliyoruz ki; Hz. Peygamber, hem sözleriyle hem de yaşantısıyla sadece İslâm dinini anlatmakla yetinmemiş, aynı zamanda farklı din mensuplarıyla bir arada yaşamanın nasıl olacağını da göstermiştir." dedi.

Menkıbe kitaplarındaki Kur'an ve Hz. Peygamberin sünnetine uymayan hiçbir ifadenin kullanılamayacağını ifade eden Mustafa Varlı, "Hal böyle olunca; menkıbe kitaplarında yer alan ve Kur'an ile Hz. Peygamberin sünnetine uymayan hiçbir ifade, (hoşumuza gitse bile) İslâm'a ve Müslümanlara mal edilmemelidir." dedi.

Tebliğlerin kaynağının menkıbe kitapları olmayacağını, tebliğlerin ilmi eserleri kaynak göstermek durumunda olduğunu ifade eden Varlı, "Herkesçe bilinen bir gerçektir ki; tebliğlerin kaynağı, yer yer tebliğde de ismi geçen 'Menâkibu'l Ârifin' gibi, genellikle hissi menkıbe kitapları değil, her bir görüşü ispatlanabilir kesin verilere dayanan ilmi eserler olmalıdır." dedi.

prof.Dr. Nesimi Yazıcı
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Konuşmasına Prof. Dr. Mehmet Şeker'in tebliğinin daha önce yazdığı kitabının özeti olduğunu, bu eserin de Din İşleri Yüksek Kurulu'nun incelemesinden geçtiğini, bu sebeple tebliği tartışma konusu yapamayacağını belirterek başlayan Prof.Dr. Nesimi Yazıcı, konunun farklı bir değerlendirmesini yaparak ve birkaç yeni örnekle zenginleştirilmesine katkıda bulunarak müzakerecilik görevini yerine getireceğini söyledi.

Tebliğde dile getirilen hususların, aslında Müslümanlık'ta bir arada yaşama, İslâm'ın mü'minlerden farklı din mensuplarına göstermelerini istediği hoşgörü, yani İslâm'ın bu konuya nasıl baktığı hususu olduğunu belirten Yazıcı, "Çünkü tebliğcinin durduğu nokta beri tarafta, Müslümanlar yanındadır. Öyle ise kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimizin sünnetindeki prensiplere bakalım yeter denebilir. Bu yaklaşım bir oranda doğrudur. Fakat bilindiği gibi dinler cansız kurallardan ibaret değildir. Kur'an ve sünnetten kaynağını alan, İslâm'ın billurdan bir demet misali prensipleri, yaşanmak ve yaşatılmak içindir." dedi.

Yaşanmak ve yaşatılmak hususunun kolay bir konu olmadığını ifade eden Prof.Dr. Nesimi Yazıcı, "Türkler de İslâm'ı kabul ettiklerinde, hayata bakışlarını ve yaşayışlarını, bu yeni dinin esaslarına göre düzenlemeyi hedeflemişlerdi. Ama ne onlar ve ne de onlardan öncekiler, tabiatıyla sonrakiler de dahil olmak üzere hiç biri/birileri, yaşayan İslâm olmadılar, olamazlardı da. Çünkü din

insanları ve toplumları değiştirdiği gibi, insanlar ve toplumlar da dinleri, bir oranda da olsa, geçmiş kültürleriyle birlikte yaşamaktaydılar. Şüphesiz Türkler de bu genel kaidenin haricinde değildir. Türlerin İslâm'ı, esasta olmamakla birlikte, hiç değilse de, farklılıklar göstermiş" dedi.

Müslüman Türklerin İslâm öncesi hayatlarına bakıldığında farklı etnik kökenden gelen veya gelmeyen, kendileriyle aynı inançları paylaşmadıkları kimseler/topluluklarla birlikte yaşama tecrübeleri bulunduğunu belirten Prof.Dr. Nesimi Yazıcı, "İslâm öncesi Türk Tarihi'nde din savaşı diye bir konudan bahsetmenin mümkün olmadığını ifade etmemiz gerekir. Yani daha sonra Karahanlılarda, Delhi Türk Sultanlığında ve diğer bazı Türk-İslâm devletlerinde görüldüğü gibi, Müslümanlığı kabullerinden önce Türkler, kendi inançlarını kabul ettirmek için asla silaha sarılmış değillerdir." dedi.

Türkler İslâmın prensiplerini yaşarken bu tecrübelerinden yararlandıklarını ifade eden Prof.Dr. Nesimi Yazıcı, "Türkler İslâm'ı kabul ettiklerinde hoşgörü konusunda önemli bir birikime sahiplerdi ve İslâm'ın prensiplerine hayat verirken, bu birikimi de değerlendirmişlerdir. İslâm yolunda savaşlar/cihad yapmış olmaları, onların ötekilerle geçinmelerinde sorunlar yaratmamıştır. Zaten bu savaşların büyük çoğunluğunda da onlar, ya dinlerini rahatça tebliğ etmeyi veya kendi inançlarını baskı altında kalmadan yaşayabilme hürriyetine kavuşmayı, veyahut da var olan bu hürriyetlerini korumayı hedeflemişlerdir." dedi.

Diğer kültürlerle gösterdiğimiz hoşgörüü kendi kardeşlerimize de göstermemiz gerektiğine işaret ederek sözlerini tamamlayan Prof.Dr. Nesimi Yazıcı, "Başka din ve kültürlerle karşı gösterdiğimiz hoşgörü ve müsamaha/tolerans bizim kendi kardeşlerimize karşı da biraz daha farklı düşünmemizi gerektirmiyor mu? Yani onların da bizim gibi iyi, güzel ve doğruyu isteyebileceklerini düşünemez miyiz? Peşin hükümlerden biraz daha arınarak, farklılıkları zenginlik olarak değerlendiremez miyiz? Tarihin tecrübe birikiminden daha iyi istifade etmemiz temenniisiyle saygılar sunarım..." dedi.

IV. OTURUM

Oturum Başkanı : Prof.Dr. Nesimi Yazıcı
1. Tebliğ : Din ve Şiddet
Tebliğci : Prof.Dr. Şinasi Gündüz
Müzakereciler : Dr. İbrahim Paçacı
Yrd.Doç.Dr. Asım Yapıcı

2. Tebliğ : Batıda İslam İmajı
Tebliğci : Doç.Dr. Ali Murat Yel
Müzakereci : Doç.Dr. Bülent Şenay

3. Tebliğ : İslam Dünyasında Batı İmajı
Tebliğci : Dr. Tahsin Görgün
Müzakereci : Prof.Dr. Mehmet Çelik

Din ve Şiddet

Prof.Dr. Şinasi Gündüz
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tebliğine şiddet yalnızca dinsel nedenlere dayalı bir olgu mudur? sorusuyla başlayan Prof.Dr. Şinasi Gündüz, "Şiddetin birçok çeşidinden söz etmek mümkündür. Aile içi şiddetten otoriteryan şiddete, psikolojik şiddetten fizyolojik kaba güç kullanımına kadar bütün şiddet eylemleri bir şekilde kendisini mutlaka bir metne

dayandırır. Bu metnin kaynağı; dinsel bir inanış, bir kült, bir ritüel veya bir kutsal kitap olabileceği gibi, siyasal ya da ideolojik bir bildirge, bir söylem, bir manifesto ya da şiddeti haklılaştıran herhangi bir argüman olabilir." dedi.

İnsanın mutluluğunu hedefleyen dinin nasıl olup da şiddetle bir arada anıldığının konusuna

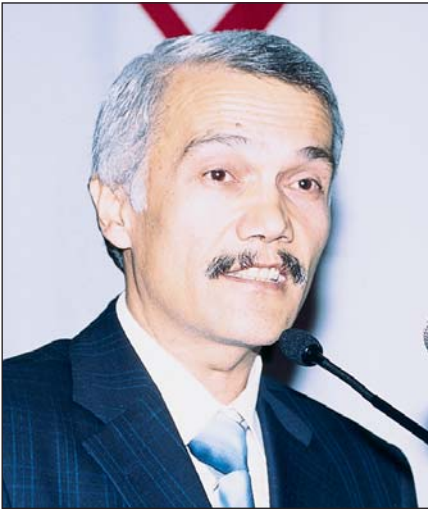
değinen Şinasi Gündüz, “Şiddet ve din ilişkisi öteden beri ciddi bir sorun olarak karşımızdadır. Buradaki temel sorun; insanların mutluluğunu ve kurtuluşunu hedefleyen dinlerin nasıl olup da şiddete referans olarak kullanıldığıdır. Başta evrensel dinler olmak üzere, -Satanizm gibi şiddeti temel alan bazı kültürler haricinde hemen her inanç sistemi barış ve huzurun tesisini temel alır. Bu nedenle, insan davranışlarına yönelik olarak dinlerin temel mesajları arasında affetme ve bağışlamaya önemli yer verilir. Örneğin ismi literal anlamı itibarıyla barış ve esenlik anlamlarına gelen İslam’da insanlar bağışlamaya ve affetmeye teşvik edilir.” dedi.

20. yy’ın son çeyreğinden itibaren, gittikçe artan şekilde, İslamın şiddetle bir arada anılmaya başladığını belirten Gündüz, meşhur 11 Eylül saldırılarından sonra bu durum zirvesine varmış; özellikle Batı medyasında İslam, kan ve şiddetle birlikte anılan bir din haline gelmiştir. Medya ve bazı çevrelerce yürütülen bu kampanya o kadar ileri boyutlara ulaşmıştır ki, dünya genelinde yaşanan çeşitli şiddet olayları, yalnızca kendi bağlamında değerlendirilmesi gereken olaylar olmaktan çıkmış; Kur’an, Hz. Muhammed ve İslam’ın kendisi şiddetle özdeşleştirilmeye çalışılmıştır.” dedi.

İslam’la ilgili bu yaygın kampanyaların tek nedeninin, bazı Müslüman grup ya da bireylerin başvurdukları şiddet olmadığına işaret eden Prof.Dr. Şinasi Gündüz, “Bazı Müslümanlarca başvurulmuş şiddet olayları belki bu İslam karşıtı yaklaşımların nedenlerinden birisi olabilir. Bunun dışında kökü Ortaçağa kadar uzanan İslam karşıtı tutum ve tavırlarla dünya genelinde İslam’a ve Müslümanlara karşı organize edilen sistemli misyon kampanyalarının da bu yaklaşımda önemli yeri olduğu söylenebilir. Nitekim çeşitli misyoner kuruluşları 11 Eylül saldırılarının kendileri açısından adeta yeni bir milat oluşturduğunu; zira Müslümanlara karşı önemli bir argüman ele geçirdiklerini düşünmektedirler.” dedi.

Bunun siyasal ve sosyal amaçları ile nedenleri üzerinde de duran Gündüz, “Batıda yükselen İslam karşıtı söylemler, Müslümanlardan kaynaklanan kimi şiddet eylemleri yanı sıra, kuşkusuz, küreselleşme süreciyle, küresel güçlerce dünyanın yeniden şekillenmesini ifade eden yeni dünya düzeniyle, ökümenik evanjelizm faaliyetleriyle ve benzeri birçok durumla yakından irtibatlıdır. Birçok Batılı teorisyen, ileride olması muhtemel bir dünya savaşının ana kutupları Müslümanlar ve Hristiyanlardan oluşan güçlerin karşı karşıya geleceği bir çatışma olacağını vehmetmişlerdir.” dedi.

MÜZAKERELER

Dr. İbrahim Paçacı
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Prof.Dr. Şinasi Gündüz’ün, âdeta “Küresel Sorunlar ve Din” adlı kitabının özeti olan tebliğinde, şiddet-din ilişkisi konusunda güzel tes-

pitlerde bulunduğunu belirterek müzakeresine başlayan Dr. İbrahim Paçacı, “Bu bağlamda dinlerin asıl amacı barışı gerçekleştirmek olmasına rağmen, nasıl şiddete referans olarak kullanıldığı; dini metinlerdeki şiddetle irtibatlı olabilecek bazı ifadeler ve bunların anlaşılması ve yorumlanmasındaki problemler; dindarların şiddet eyleminde bulunmasının nedenleri konusunda tespitlerde bulunmuşlardır.” dedi.

Tebliğde son zamanlarda Batıda İslâm’ın şiddetle birlikte anılmasının siyasal ve sosyal nedenlerinin ve bunun haksızlığının net bir şekilde ortaya konduğunu belirten Paçacı, tebliğde katılmadığı noktaları maddeler halinde ele alarak niye karşı olduğunu ifade etti.

Tebliğde “Dindarlardan Kaynaklanan Şiddetin Nedenleri” başlığı altında, şiddetin aslında dinden kaynaklanmadığını açıklamaya yönelik bazı şiddet nedenlerinin sıralandığını belirten

Paçacı, “Bu çerçeveden olarak, ilk başta siyasal ve ekonomik sorunları zikretmiş ve bunun açıklanması sadedinde, “... örneğin, İslâm dünyasında öteden beri sömürü ve işgal faaliyetlerine karşı verilen bağımsızlık mücadeleleri İslâm dünyasında görülen birçok şiddet eyleminin temel tetikleyicisi olmuştur.” demiştir.

Öncelikle başlığın “Dindarlardan Kaynaklanan” şeklinde değil, “Dindarlarca Yapılan/Gerçekleştirilen Şiddetin Nedenleri” şeklinde değiştirilmesi daha doğru olur diye düşünüyorum.” dedi.

Şiddetin dindarlar tarafından yapılmış olmasının; şiddetin kaynağının ve şiddeti tetikleyenlerin dindarlar olduğu anlamına gelemeyeceğini, bunun kaynağının daha çok sömürü ve işgal faaliyetleri olduğunu ifade eden Dr.İbrahim Paçacı, “Siyasal ve ekonomik sorunlar, elbette şiddet nedenlerinin önde gelenleri arasındadır. Ancak hocamızın vermiş olduğu örnekteki, “sömürü ve işgal”ler siyasal ve ekonomik nedenlere dayanan bir faaliyet olarak değerlendirilebilirse de, bunlara karşı bağımsızlık mücadelesi veya bunların tetiklediği şiddet eylemlerinin nedeni ekonomik sorun olarak nitelenmemelidir. Ayrıca bu olayların din veya dindarlıkla ilişkisinin olmadığına da altını çizmek istiyorum.” dedi.

Şinasi Gündüz’ün tebliğinde Kur’an’daki Al-lâh yolunda savaşa ilgili ayetlerin zikredildiğini;

bunun da bazı istifhamları beraberinde getirdiğini ifade eden Dr. İbrahim Paçacı, “Bu ifadeler iki yönden istifham uyandırmaktadır. Birincisi, cihat ile şiddetin ilişkilendirilmesi doğru değildir. Bundan, cihat sloganı altında, aslında İslâm’ın tasvip etmediği şiddet eylemleri kastediliyorsa bunun açıkça belirtilmesi gerekir. İkincisi ise, savaş ile şiddet ve terör eylemlerinin aynı kategoride değerlendirilmesi doğru değildir. Evet her savaşta insanlar ölmekte, üzüntü ve acı yaşanmaktadır. Fakat savaş, ancak haksız olduğunda veya sivil ve masum insanları hedef aldığıda şiddet olarak değerlendirilebilir. Dinin, vatanın savunulması, bağımsızlık ve özgürlük gibi haklı nedenlere dayanan savaş nasıl olur da şiddet olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda kurtuluş savaşımızla ilgili olarak kim şiddet yaptığımızı söyleyebilir.” dedi.

Şiddet kavramının tanımının iyi yapılmasının gereğine işaret eden Dr. İbrahim Paçacı, “İslâm inancındaki, ahirette ilâhî adaletin tecelli etmesi ve inkarcıların ilahî azabı hak etmesi şiddet olarak nitelendirilmemelidir. Buna göre, dünyada da cezalarını çeken mahkûmlar şiddetle maruz kalmaktadırlar; onların derhal serbest bırakılmaları gerekir. Veya şiddet kavramının tanımını değiştirip, şiddetin iki çeşit olduğu söylenmelidir: iyi ve adaletin gereği olan şiddet ile kötü ve yasaklanması/yapılmaması gereken şiddet.” dedi.

Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Şinasi Gündüz’ün “Din ve Şiddet” isimli tebliğinde, öncelikle “şiddetin yalnızca

dinsel nedenlere dayalı bir olgu olmadığına” altını çizerek başladığını belirten Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı, “Bu çerçevede insanlık tarihi kadar eski olan bu olgunun, dinî ya da seküler bir metne bağlı olarak çok farklı yapı, şekil ve çeşitlerinin olduğu vurgulanıyor. Tebliğin bu kısmında benim açımdan en dikkat çekici husus “dinin şiddet içeren eylemleri meşrulaştırma aracı olarak” kullanılmasıdır. Bu ise şiddetin asıl sebebinin din olmadığı, ancak şiddetin din ile meşrulaştırıldığı anlamına gelmektedir.” dedi.

Meşrulaştırma konusuna dikkat çeken Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı, “Dinin özü ile ilgili değil, fakat işlevi ile ilgili bir husus olan “meşrulaştırma” din üzerinde araştırma yapan pek çok bilim adamının ısrarla vurguladıkları bir husustur. Gerçekten de dinler; sosyal tabakalaşma ve farklılaşmayı meşrulaştırdıkları gibi bir yandan grup-

lar arası ilişkilerin nasıl olması gerektiğini belirlerken, öte yandan da zaten var olan ilişkilerin devamlılığını meşrulaştırmaktadırlar.” dedi.

Meşrulaştırmanın dinin bireyle, dolayısıyla toplumla buluştuğu zaman, yani yaşanmaya ve kurumlaşmaya başladığı anda ortaya çıktığını belirten Yapıcı, “Bu ise dinin özünde şiddete karşı olmasıyla birlikte kurumsallaşan dinlerin (kurumsallaşma da ilahî yönden ziyade beşerî yön daha fazla ön plana çıktığı için) şu ya da bu şekilde kendi kriterlerini koyarak şiddeti meşrulaştırdığı anlamına gelmektedir.” dedi.

Dini, öz ve işlev olarak ayırmanın ne kadar doğru olduğunun da tartışılması gereken bir konu olduğunu ifade eden Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı, “İster özcü, ister işlevselci açıdan bakılsın, dinlerin Tanrı ve insan anlayışlarına bağlı olarak beraberlerinde bir dünya görüşü getirdiği, mensuplarını da bu çerçevede eğiterek, kendi modelinde ve potasında eritmek istediği

görülmektedir. Ancak dinlerin dünya görüşü sadece kutsal metinlere dayanmaz. Bununla birlikte bireysel, ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel faktörler de dinin dünyaya bakışının oluşmasına doğrudan ya da dolaylı bir şekilde katkı sağlamaktadır.” dedi.

Ön yargı ve şiddet arasındaki ilişkiye de değinen Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı, “Ön yargılarla şiddet arasında nasıl bir ilişki vardır? Allport’a göre gruplar arası olumsuz ilişkilerin en hafifi ve bir yönüyle en doğal olanı ön yargılarken, en şiddetlisi ve istenmeyeni ise savaşlar ve katliamlardır. Ön yargılarla savaşlar ve katliamlar arasındaki ilişki ise oldukça manidardır. Zira bazen ön yargılar çatışmaları körüklerken, bazen de mevcut çatışmaları meşrulaştırmak için ön yargılar devreye sokulmaktadır. Ancak görünen o ki, insanların zihinlerinde var olan klişeler ve ön yargılar muhtemel veya fiili çatışma ortamlarında canlılık kazanmaktadır.” dedi.

Günümüzde Avrupa’nın Müslümanlara Bakışı

Doç.Dr. Ali Murat Yel
Fatih Üniversitesi

Avrupa’nın İslam’la tanışmasının Tarık b. Ziyad’ın ordularının 711 senesinde İspanya kıyılarına ulaşmasıyla başladığını belirten Doç.Dr. Ali Murat Yel, Endülüs Emevilerinin yaklaşık 800 yıl, Fransa’nın güneyindeki Poitiers şehrine kadar tüm İspanya ve Portekiz’in büyük bir kısmını yönetimleri altında tuttuklarını söyledi.

Buna rağmen günümüzde Avrupa ve İslam’ın bir araya gelmesinin hep kuşkuyla yaklaşılacak bir konu olduğunu ifade eden Yel, “Bugün İslam Avrupa’da en hızlı büyüyen dinlerden birisidir ve hatta bazı kaynaklara göre inanan sayısı

bakımından Avrupa’nın ikinci büyük dini haline gelmiştir,” dedi.

Avrupalıların İslam’a karşı sergiledikleri menfi tutuma değinen Doç.Dr. Ali Murat Yel, “Bu negatif tavrın sebepleri arasında Hristiyanlık ve onun İslam’ı kendisine rakip görmesi, yani İslamiyet’in doğuşundan bugüne dek süren bir rekabet söz konusudur. Özellikle İslam’ın ilk dönemindeki hızlı yayılma hareketi ve daha sonra Haçlı savaşlarından dönen Hristiyan askerlerin İslam ve onun medeniyeti hakkındaki müspet görüşleri Hristiyan Kilisesi’ni ürkütmüştür; zira her iki din de evrensel bir mesaj vermekteydi ve İslam’ın

yayılmasını önlemek isteyen hiyerarşinin hem dini ve hem de onun peygamberini karalayıcı kampanyalar başlatmasına sebep olmuştur.” dedi.

İslam'ın Avrupa'daki imajının dünyanın diğer bölgelerinden çok da farklı olmayan bir biçimde menfi bir özellik taşıdığını belirten Yel, bu menfi imajın düzeltilebilmesi için her yıl pek çok akademik düzeyde toplantı ve tartışma yapılmakta olduğunu söyledi.

Bu menfi tutumun daha çok önyargıdan kaynaklandığını ifade eden Ali Murat Yel, “Önyargı, tarifi gereği, doğru olmayan ve kulaktan dolma bilgilere dayandığı ve sahip olan kişinin hiçbir emek sarf etmesine gerek kalmadan edindiği bir malumat olduğu için de değiştirilmesi en zor inançlardan birisidir. Benzer şekilde İslamopobia teriminde de “fobi” kelimesi, gerçeğe dayanmayan ama kişinin bazı psikolojik sebeplerle yarattığı abartılı bir korku ve tedirginlik halet-i ruhiyesini yansıtmak için kullanılan bir kavramdır.” dedi.

Bu önyargının düzeltilmesinin zor olmakla birlikte, imkansız olmadığına işaret eden Doç.Dr. Ali Murat Yel, “Söz konusu bu önyargı ve fobinin üstesinden bize göre ancak Avrupalılara örnek bir Müslüman toplum sunarak gelinebilir.” dedi.

Sanayileşmeyle birlikte Avrupadaki Müslüman nüfusunun arttığını, bunun da beraberinde getirdiği sıkıntılara işaret eden Yel, “1950’li yıllardan önce sayıları birkaç yüz bini geçmezken sanayileşen Avrupa’nın işgücü ihtiyacını karşıla-

mak üzere İslam ülkelerinden gelen bu insanlar yaşadıkları ülkelerde çoğunlukla ağır şartlarda yaşamak zorunda kalmışlar, ırkçı saldırılar ve işsizlik gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle ilk nesil göçmenler uyum problemleri yaşarlarken, onların çocukları ebeveynlerinin kültürü ile Avrupa kültürü arasında bocalamaktadır. Bu durumda topluma entegrasyon sorunları devam etmekte ve yaşadıkları şehirlerin varışlarında marjinal hale gelerek kendilerine özgü bir hayat tarzı benimsemişlerdir. Avrupa kültürünün baskın olmasından ve özellikle de ekonomik sorunları dolayısıyla kendi içlerine kapanan bu insanlar, bir çeşit getto İslam’ı icat ederek giderek radikalleşme yoluna girmişlerdir.” dedi.

Bu bağlamda ne yapılması gerektiği hususuna da değinen Doç.Dr. Ali Murat Yel, “Euro-İslam ya da Avrupa İslam’ı hiçbir zaman “ya hep ya hiç” seçeneği değildir. Yani bir kişi hem Avrupalı ve aynı zamanda Müslüman olabilir. Sosyolojik olarak “yeniden dindarlaşma” (re-Islamisation) eğiliminde olan genç nüfus ebeveynlerinden farklı bir din anlayışına sahip olmaları normaldir ama yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları problemler yüzünden kendi içlerine kapanacakları yerde, miras aldıkları geleneğe sahip çıkarak ve saygı duyarak farklı bir dünyada yaşamaları mümkündür. Böylece Avrupa İslam’ı iki kültür arasında bir köprü oluşturacak ve genç nüfusa kendilerine daha çok güven duyarak bilinçli Müslümanlar haline geleceklerdir.” dedi.

MÜZAKERE

Doç.Dr. Bülent Şenay
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Günümüzde İslam dininin Avrupalının en büyük dinlerinden biri olduğunu belirten Doç.Dr. Bülent Şenay, “Modern Avrupa’nın en önemli fenomenlerinden birisi, gelişmiş batı ve kuzey Avrupa ülkelerine gelip yerleşen Müslümanların sayısındaki sürekli artıştır. Bugün İslam, Avrupa’nın en büyük dinlerinden birisidir.” dedi.

Batı’nın, özelde de Avrupa’nın İslam algısının sosyal-ekonomik sebeplerini anlamının da önemli olduğunu belirten Şenay, “İş göçü Avrupa ülkelerine birçok Müslüman’ı getirdi. Sömürgelerin bağımsızlaşma döneminde gelen Müslümanlardan farklı olarak iş göçü yüzünden gelen Müslümanlar, birçoğu Batı Avrupa sanayisinde para kazandıktan sonra er geç asli vata-

nına dönme düşüncesinden vazgeçse de birçok durumda yabancıdırlar. Bu, batı ve kuzey Avrupa'da doğan ikinci ve üçüncü nesillerde dahi böyledir. Bu iş göçünün en önemli etnik grubu Türklerdir." dedi.

Türk işçilerin daha çok, Almanya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, Norveç ve İsviçre'de yerleştiklerini belirten Doç.Dr. Bülent Şenay, "Türkler bu bahsedilen ülkelerin nüfusunun hemen hemen yüzde ikisini oluştursa da, birçok yerli insan, güçlü

bir yabancı etkinin varlığı izlenimine sahipler ve de kendi Avrupa kimliklerinin bu İslamî varlık ile tehdit altında olduğunu düşünüyorlar. Benzer gözlemler, Kuzey Afrikalı yabancı işçilerin çoğunluğunun bulunduğu Fransa için de yapılabilir." dedi.

Avrupanın İslam dinini resmen kabul etme konusunda ülkeler arasında farklılıklar bulunduğu işaret eden Doç.Dr. Bülent Şenay, "İslam'ın resmen kabul edilmesi ve entegrasyonu için çeşitli ülkelerde farklı politikalar benimsendi. Mesela İsveç ve Hollanda, eğer ülkede doğdularsa ikinci ve üçüncü neslin ev sahibi ülkenin uyruğunu almasına izin verdi. Almanya'da ise bunun tam tersine 'ülke mültecilere açık değildir' prensibi, Alman uyruğuna geçmek isteyenler için büyük engeller oluşturdu. Benzer biçimde farklı ülkelerde İslam'ın resmen tanınması hakkında farklı politikalar benimsenmiştir. Belçika'da böyle bir tanıma hakkı, 3 Mart 1978'de Kraliyet kararnamesi ile verildi. Böylece Belçika okullarında İslam dini eğitimi vermeye başlandı. Almanya'da İslamî topluluklar eğer dernek olarak kaydedilirlerse kamu tarafından tanındılar ve bu şekilde resmen tanınmış Hristiyan kiliselerinden daha aşağı bir statüye sahip oldular." dedi.

Ötekileşme konusuna da değinen Şenay, "Batı'nın İslam algısı konusu, Avrupa Birliği projesinin geleceğinde Müslümanların statüleri gi-

bi kritik bir meseleyi karşımıza çıkarmaktadır. Bu da bir "ötekileştirme" (otherisation) sorunudur. Bir insan, toplum ya da medeniyet, kendisini tanımlarken ya da konumlandırırken çoğu kez bu tanımlama ve konumlandırma aynı zamanda "öteki"ne dair bir tanımlandırma ve konumlandırma da içerir." dedi.

Batı'nın bir öteki algısı ve tanımı olduğu gibi, Kuran-ı Kerim'in de bir "öteki" tanımı olduğunu belirten Şenay, "İslam, Müslümanlara

"öteki" ile ilişkilerinde, ırk, dil, etnisite, zaman ve mekan farkı gözötmeksizin ancak, "adalet", "iyilik" ve "takvâ" ölçüsünü getirir. Eğer İslam'ın yeryüzündeki çeşitli milletleri, bunca ruhsal ve fiziksel yapı farklılıkları ve çıkar çatışmalarına rağmen, bir araya getirip kendi etrafında toplayabilecek bir projesi var mıdır?" diye sorulursa, cevap "evet" olacaktır. Bu da Kurânî "Tevellî-Dostluk" anlayışıdır. Adalet ve iyilik şartına bağlıdır." diyerek Mümteherine sûresinde bu konuya işaret edildiğini söyledi.

Batı'nın İslam'a yönelik olumsuz algısının ıslahında, Batı'daki Müslümanların sosyal-ekonomik-kültürel durumlarının iyileştirilmesi, İslam'ın entelektüel düzeyde temsilinin özgüven ve daha yüksek bir ilmi düzeye kavuşması gerektiği gerçeği yanında, yapılması gereken çok önemli bir iş olduğunu ifade eden Doç.Dr. Bülent Şenay, bunun da Hz. Peygamber'i Avrupa'ya yeniden anlatmak için gayret sarfetmek olduğunu belirterek, "Sebebi açıktır: Avrupa popüler kültüründe İslam'a karşı önyargıların temelinde Hz. Peygamber'e yönelik iddialar ve karalamalar önemli bir yer tutmaktadır. Bu konu ele alınırken, Hz. Muhammed (sav) Mekke'lyse, Hz. İsa'nın da Parisli, Londra'ly ya da Zürih'li değil Kudüs'lü olduğu, Hristiyanlık nasıl Avrupa'nın bir dini olduysa tarih açıdan İslam'ın da Avrupa'nın bir dini olabileceği hatırlatılmalıdır." dedi.

İslam Dünyasında Batı imajı

Dr. Tahsin Görgün

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

İmajın, görünüş ve gerçeklik arasında yapılan bir ayrım, gerçekliği değil de görünüşü ön plana çıkarmayı ifade ettiğini belirterek tebliğine başlayan Dr. Tahsin Görgün, “Görünüşün, olmaktan daha çok, gibi olmak yani görünmek olması, kendinde kendini doğrudan izhar etmeme/edememe ile irtibatlı olduğunu düşündürmektedir. İnsanların, toplumların, kurumların, devletlerin olmak yerine görünmek istemeleri, Batılılığın ve Batı düşüncesinin son zamanlardaki haline tekâbül etmektedir.” dedi.

İmaj’a önem vermenin bir manada aldanmaya ve aldatmaya yönelmek olduğunu belirten Görgün, “Öyle olunca en azından ilk bakışta oldukça problemlili bir tavrıdır. Ferdi olarak böyle olduğu gibi kurumsal olarak ta böyledir. Batmak üzere olan bir şirketin, insanlardan, imajını düzelterek para toplaması, oldukça ilginç bir misal teşkil edecektir. Böyle olmakla birlikte özellikle günümüzde imaj meselesi, oldukça önemli bir hale gelmiştir. Kendinde önemli olmayanın (görünüşün), hatta yanlış olanın etkin ve makbul olması, ilginç bir şekilde batı ile ve batıda gerçekleşen bir dönüşümle doğrudan alakalıdır.” dedi.

Tebliğinde İslam Dünyasında “Batı”nın ne olduğu ile ilgili bazı “tasavvurlar” ve bunların bazı gerekçeleri üzerinde duran Tahsin Görgün, “Batı, daha doğrusu Avrupa, nispeten yeni bir fenomendir; miladi 8. asırdan 18. asra kadar dünya tarihi İslam tarihi idi ve bugün batı dediğimiz fenomenin ortaya çıktığı yöre olan Batı Avrupa o zamana kadar ancak tarihin kenarında bir yerde bulunuyordu. Bu yeni fenomenin eski kökleri olmakla birlikte, kökleri ile

de birlikte ele alınacak olsa, bu kökler de dünya tarihinin zikredilen döneminde kayda değer bir unsuru olamamıştır. O halde İslam dünyasında batı imajı derken, bunu bir çok husus ile birlikte düşünmek gerekmektedir.” dedi.

Batının dininin Hristiyanlık olduğunu ve İslam dünyasında Batı imajı demenin, belirli bir Hristiyan imajı demek olduğunu, fakat ilginç bir şekilde batının, özellikle “batıcı” olarak nitelenebilecek insanlar nezdinde Hristiyan olarak değil, Hristiyanlıktan arı, din dışı bir “mekan” olarak kavrandığına dikkat çeken Tahsin Görgün, “Bu bakış şekli oldukça ilginçtir. Bu ilginçlik batıyı, epey bir şekilde seküler ve din ile irtibatsız bir “vakıa” olarak kavramak, özellikle batıda mevcut olan ve ciddi bir şekilde “din” dolayısı ile “Hristiyanlık” karşıtı bir gözle veya göz yardımı ile görmek anlamına gelmektedir. Buradaki bakış, “anlamaya” yönelik bir bakış olmaktan daha çok “alıcı” gözüyle bir bakış olduğu için, baktığı şeyin ne olduğundan daha çok, “ne işe yarayacağı” sorusu ile irtibatlıdır. Bu çerçevede batı, bizim klasik dilimizle ifade edecek olursak, daha çok “değerlerden arı” bir fenomen olarak veya değerlerden “arındırılabilir” olan cihetleri daha fazla tercih edilerek, “görölmüş”tür.” dedi.

Bu bakış farklılığının mevcudu değiştirmedini, sadece en iyi ihtimalle “eksik” gösterdiğini belirten Görgün, “Bu ise bizim mutlaka ayırmamız gereken ikinci bir nokta ile doğrudan irtibatlı gözükmemektedir. [Burada hatırla tutulması gereken nokta, batı medeniyeti de dahil olmak üzere, bütün medeniyetlerin dinle bir irtibatının olmasıdır. Bu irtibatın illa müspet olması gerek-

memektedir. Batı medeniyetindeki hemen bütün ilimler ve düşünceler kadar muhtelif toplumsal pratiklerin de, Hristiyanlıkla bir irtibatı vardır; ancak bu irtibat her zaman müspet olması gerekmez; bazı pratikler, Hristiyanlığa karşı, onu reddetmek için gelişmiştir. Bu bile ters bir cihetten tesir demektir. Bu sebeple, meselâ batıda gördüğümüz aşırı dünyevileşme, Hristiyanlığın dünyayı reddeden tavrı ile doğrudan irtibatlı, ona bir reaksiyon olarak gelişmiştir.]” dedi.

Kültür ve medeniyetin doğrudan veya dolaylı olarak din ile irtibatlı olması sebebiyle bu hususun önemli olduğunu vurgulayan Tahsin

Görgün, “Bu irtibat sebebi ile bir kültüre mensup olan insanlar, akide olarak o kültürün kaynağındaki din ile irtibatlı olmasalar da, kendisi ile irtibatlıdır. Böylesi insanlara mesela “kültürel Hristiyan” denilmektedir. Bu anlamda batı medeniyetinin ve bu medeniyet mensuplarının Hristiyanlıkla irtibatlı anlamında kültürel Hristiyan olduğunu söyleyebiliriz. Kültür ve medeniyet, esas itibarıyla üç ayrı alanda kendisini izhar etmektedir: Bunlardan birincisi ilim ve düşünce, ikincisi genel olarak fiziki dünyanın imarı anlamında “mimarî” ve üçüncü olarak toplumsal ve siyasi kurumlardır.” dedi.

MÜZAKERE

Prof. Dr. Mehmet Çelik
Manisa Celal Bayar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Müzakeresinde İslamın Hristiyanlık ve Museviliğe yaklaşım şekline değinen Prof. Dr. Mehmet Çelik, “Bilindiği üzere Kur’an-ı Kerim Hristiyanlık ve Museviliği Ehl-i Kitap olarak tanımlar. Paganizmle hiçbir şekilde aynı kefeye koymaz. Onlarla aynı kaynaktan beslendiğini, aynı misyonu taşıdığını vurgular. Medine döneminde, Yahudilerle yaşanan ilişkiler sonucunda, Hristiyanlar, Müslümanlar nezdinde bir adım daha önde, müspet manada bir konumda yer alırlar.” dedi.

Sahabelerin de içinde yer aldığı ilk Müslüman kadroların, İslam’ı kendilerine ait “milli çizgileri olan” bir din olarak lanse etmemelerinden dolayı İslamın hızla yayıldığını belirten Prof. Dr. Mehmet Çelik, “Hülefâ-i Râşid’in döneminde bu duygu ve düşünce devam eder;

ancak Hristiyanlık “miâdı dolmuş” bir dindir. Müslümanlar nezdindeki imajı, rakip ve hele hele düşman hiç değildir. Tahrifata uğramıştır ve hatta Müslümanların şuur altı, bu tahrifatı Kur’an’la gidermek için kendini mesul addeder. Bu nedenle 30-40 yıl gibi kısa bir sürede Suriye, Irak, Mısır gibi Doğu Hristiyanlığı’nın hakim ve etkin olduğu coğrafya sadece fethedilmekle kalmaz, halkları da büyük çoğunlukla Müslümanlaştırılır. Bu başarının en büyük nedeni, sahabelerin de içinde yer aldığı ilk Müslüman kadroların, Hristiyanları düşman ve onların dinlerini de rakip din olarak telakki etmemelerinin yanında, İslam’ı kendilerine ait “milli çizgileri olan” bir din olarak lanse etmemeleridir. Yani, İslam’ı evrensel çizgileriyle sunmalarıdır. İnsanlığın dini olarak takdim etmeleridir.”

Daha sonra İslam ve Hristiyanlığın rakip medeniyetin dini haline geldiğini belirten Mehmet Çelik, “Emevî ve Abbasiler döneminde, İslam’ın bu evrensel kimliği muhafaza edilmesine rağmen, Hristiyanlık artık “rakip bir medeniyetin dini”dir. Bu anlayış, önemli ölçüde siyasi anlayıştan beslenerek güçlenmiştir. İslam, artık Hristiyanlığın tahrifatını onarma düşüncesinden çok, bâtıl ve rakip olan bu dinin yerini alma sürecine girmiştir.” dedi.

Selçuklular döneminde bu iki dinin rakip olduğunu ifade eden Prof. Dr. Mehmet Çelik, “Selçuklular’ın İslam dünyasında hakimiyeti ele geçirmelerinden sonra, özellikle Haçlı Seferleri’nin olduğu süreçte artık bu iki din, iki ayrı medeniyetin ve dünyanın motor gücü du-

rumundadır ve birbirlerinin can düşmanı, rakipleridir. Birbirlerini yoketmek için uzun ve çetin bir mücadelenin içerisine girmişleridir.” dedi.

Bu mücadeleden iki tarafın da büyük yara aldığına değinen Çelik, “Eski dünya iki kutuplu bir sürece girmiştir: Artık birbirlerinin rakipleri ve düşmanlarıdır. Bu rekabet, Selçuklular’ın önce parçalanmasına, sonra yıkılmasına zemin hazırlamıştır. Osmanlılar’ın tarih sahnesine çıkışları, yeni bir süreci başlatmıştır. Özellikle Osmanlılar’ın Avrupa’ya ayak basışları, Doğu Hristiyanlığı’nın temsilcisi Bizans’ı tarihten silmeleri, Haçlı-Hristiyan ordularını yene yene Viyana önlerine gelipleri, İslam’la Türklüğü aynı kimlik içinde meczetmiştir. Batı dünyasının şuur altında İslam eşittir Türk!.. Edebî, tarihî, felsefî eserlerinden tutun da, lügatlerine kadar artık Türk kelimesi ile İslam, İslam kelimesi ile Türk aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır.” dedi.

Bu noktadan sonra Batı dünyasında İslam artık evrensel mesajlar taşıyan, evrensel ilkelere sahip bir insanlık dini olarak değil, düşmanın dini olarak algılanmaya başlandığını belirten Prof.Dr. Mehmet Çelik, Batı zihninde İslamın, evrensel çizgi ve ilkelerinden soyutlanarak, milli çizgiler (Türk milli çizgileri) içine hapsolan bir din olarak algılandığını söyledi.

Batı’nın İslam dünyasında, bu süreçte nasıl algılandığı konusuna da işaret eden Çelik, “XVI-II. yüzyıla kadar özetlediğim bu süreçte, Batı dünyası İslam dünyasında şöyle algılanıyordu: Dini inanç açısından bâtıl, medenî toplum açısından kaba, hak-hukuk ve adalet açısından zalim, kültür ve sosyal yapı açısından cahil, iktisadi anlayış ve alınteri açısından sömürgeci ve materyalist, samimiyet açısından ikiyüzlü, insanlık açısından şer odağı... Kısacası, XVIII. yüzyıla kadar İslam dünyasında Batı denilince, ilk akla gelen özellikler bunlardı.” dedi.

V. OTURUM

Oturum Başkanı : Prof.Dr. Halife Keskin
1. Tebliğ : Dini Kavramların
Doğru Anlaşılmasının
Barışa Katkısı
Tebliğci : Doç.Dr. İsmail Karagöz
Müzakereciler : Dr. Muhlis Akar
Yrd.Doç.Dr. M.Özgü Aras

2. Tebliğ : Nitelikli Din Eğitim ve
Öğretiminin Barışa Katkısı
Tebliğci : Doç.Dr. Recai Doğan
Müzakereciler : Prof.Dr. Saffet Bilhan
Prof.Dr. Nevzat Aşıkoğlu

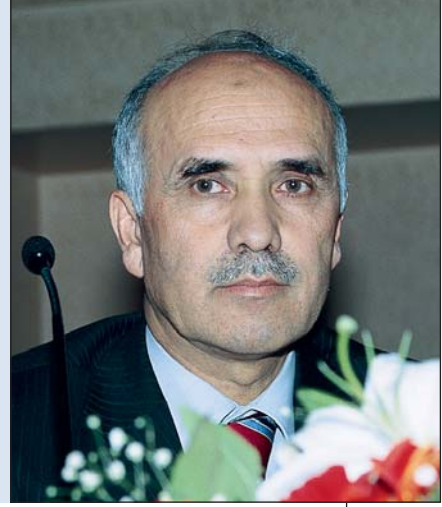

3. Tebliğ : Din Özgürlüğünün
Sağlanmasının
Barışa Katkısı
Tebliğci : Prof.Dr. Saffet Köse
Müzakereciler : Doç.Dr. Halil Altuntaş
Doç.Dr. M. Emin Özafşar

Dinî Kavramların Doğru Anlaşılmasının Barışa Katkısı

Doç.Dr. İsmail Karagöz
D.İ.B. Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

İnsanların dünyada güven, huzur ve barış içinde yaşayabilmeleri için üç rehber ihtiyaçlarının bulunduğuna işaret ederek tebliğine başlayan Doç.Dr. İsmail Karagöz, bunları Akıl, ilâhî vahiy ve Peygamber şeklinde sıraladı.

Yüce Allah'ın, kutsal kitapları ve peygamberleri insanlara rehber olsun diye gönderdiğini belirten Karagöz, Bu rehberden faydalanabilmek için aklın kullanılması ile ilâhî vahyin ve Peygamberin doğru anlaşılması gereği üzerinde durdu.

Tebliğinde; "Kur'an kavramları" ve bu kavramların nasıl anlaşılması gerektiği konusuna değinen Doç.Dr. İsmail Karagöz, doğru anlamının barışa katkısı açısından "cihâd", "kıtâl", "mücadele" "tebliğ" ve "din özgürlüğü" kavramlarını değerlendirdi.

Kur'an kavramlarının hemen hepsinin Kur'an öncesinde şu veya bu şekilde kullanıldığını belirten Doç.Dr. İsmail Karagöz, "Kur'an, özellikle anahtar kavramları yeni mânalar ile farklı ilişkiler sistemi içinde kullanmış, derin ve etkili anlam değişikliği yapmıştır. Kur'an; Arapların, inanç, fikir ve hayat tarzını kökten değiştirdiği gibi kelimelerin, özellikle anahtar terimlerin anlam sahasını, kullanım alanını da değiştirmiştir. Kur'an'ın anlaşılmasında, bu değişikliğin ve anahtar terimlere yüklenen değişik ve farklı maların dikkate alınması gerekir." dedi.

Kur'an'da insanların uyması veya kaçınması istenen inanç, söz, fiil ve davranışların, Allah'ın istediği şekilde oluşabilmesinin Kur'an kavramlarının iyi ve doğru anlaşılmasına bağlı olduğuna işaret eden Karagöz, "Eğer Kur'an'da kulla-

nılan kavramlar yanlış anlaşılırsa uygulama da yanlış olur. Bu takdirde istenilen sonuca ulaşmak mümkün olmaz. Kur'an kavramları, Kur'an'da tek başlarına, birbirlerinden ayrı ve yalın halde bulunmazlar. Her kavram, başka bir kavramla eş veya zıt anlamda bir anlam ilişkisine sahiptir." dedi.

Kullanılan kavramların ve seçilen cümlelerin ifade için önem arz ettiğini belirten Doç.Dr. İsmail Karagöz, "Her dilin kendine özgü bir anlatım biçimi olduğu gibi, Kur'an dilinin de kendine özgü bir anlatım biçimi vardır. Kur'an'ı anlama faaliyetinde bu "anlatım biçimi", kullanılan kavram ve seçilen cümle yapısı önemlidir. Kavramlar anlaşılmadan cümleler, cümleler anlaşılmadan metin, metnin "ne dediği" anlaşılmadan "ne demek istediği" anlaşılabilir." dedi.

Anlama konusunda, söylenen sözün zamanının, yerinin ve muhatabının önemli olduğunu belirten Doç.Dr. İsmail Karagöz, "Anlama konusunda söz; kimin söylediği, kime söylediği, nerede, ne zaman ve niçin söylendiğinin bilinmesi anlamayı kolaylaştıracaktır. "Anlam" dilin kendisinden ziyade kullanımında ortaya çıkar. "Anlam", anlatan kimsenin maksadında saklıdır. Anlamak isteyen kimse, sadece dilin genel kurallarını bilmekle yetinmez, sözün sahibinin muradını da bilmek zorundadır. Bunun için; dilin genel bilgisi yanında; lafız ve ibarenin hakiki ve mecazi anlamlarını da bilmek gerekir." dedi.

Zamanla kavramların anlamlarının değişebileceğine, daralabileceğine veya genişleyebileceğine dikkat çeken İsmail Karagöz, Türkçe'ye girmiş

olan bir çok Kur'an kavramının, anlam daralmasına uğradığını belirterek bunlardan İbadet, ih-san ve zulüm kavramlarını geniş şekilde ele aldı.

Dinin temel amacının insanların mutluluğu olduğunu belirten Doç.Dr. İsmail Karagöz, "İlk insandan beri var olan tevhit esasına dayalı hak dinin temel amacı, yer yüzünün halifesi olan Adem oğlunun; malının, canının, aklının, neslinin ve dininin korunmasıdır. Bunların korunabilmesi için insanların; sulh ve sükun, güven ve huzur içinde yaşamaları gerekir. Bu amaçla bütün peygamberler insanları, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayacak ilâhî prensiplere davet etmişlerdir. Son Peygamber Hz. Muhammed (a.s.) ve ona indirilen Kur'an da insanlığın barış ve huzurunu amaçlamıştır. Dolayısıyla hak din İslam, baskı ve savaş esas almaz." dedi.

Savaşın hangi durumlarda meşru olacağı konusuna da değinen Doç.Dr. İsmail Karagöz, "Savaş; saldırı olduğu zaman barışın korunma-

sı, baskının ve zulmün önlenmesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması amacına yönelik olarak meşru olur. Dolayısıyla Kur'an'da "cihâd", "harb", "mücadele" ve "kıtâl" gibi savaşı ifade eden kavramların, bu bağlamda değerlendirilip anlaşılması gerekir." dedi.

Toplumlarda sevgi ve hoşgörünün yayılmasında kavramların önemli olduğunu vurgulayan Doç.Dr. İsmail Karagöz, "Aynı kavramlarla veya içerikleri net ve anlaşılabilir kavramlarla düşünen toplumlarda sevgi ve hoşgörüye dayalı barıştan, birlik ve beraberlikten söz etmek mümkün değildir. Bunun için ortak inanç kimliğimizi oluşturan dinî kavramların çok iyi bilinmesi, doğru anlaşılması ve zihinlerde netleşmesi gerekir. Böylece sahip olduğumuz "dini kimlik", "dini kişilik" haline dönüşebilir ve kimlikten ziyade kişiliğin öne çıktığı, insan merkezli, barış ve güvenin hakim olduğu bir toplum oluşturulabilir." dedi.

MÜZAKERELER

Dr. Muhlis AKAR
D.İ.B. Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

İslâm'ın ve İslâmî kavramların içeride ve dışarıda yanlış anlaşılmasının başlıca iki nedeni olduğunu belirterek müzakeresine başlayan Dr. Muhlis Akar, bunların da 'Cehalet' ile 'kötü niyet ve kasıtlı çarpıtma' olduğunu söyledi.

Mevcut tebliğe hem katkı sağlamak hem de değerlendirme yapmak için bazı tespit, ve önerilerde bulunan Dr. Muhlis Akar, bunları on madde halinde ele aldı.

Tebliğde "İbadet" kavramının çok güzel açıklandığına vurgu yapan Akar, "Sayın hocamızın ibadet kavramıyla ilgili olarak "Allah'a ibadet"; sadece namaz, oruç, zekat ve hac gibi belirli zamanlarda, belirli mekanlarda ve belirli kurallara uyularak yapılan formel ibadetleri değil; herhangi bir zaman, mekan ve şekille kayıtlı olmaksızın yerine getirilen Allah'ı zikir, ana-babaya iyilik, şahitliği, tartı ve ölçüyü dosdoğru yapma gibi emirlere; içki içme, uyuşturucu kullanma, kumar oynama, hırsızlık yapma ve cana kıyma gibi yasaklara uyularak yerine getirilen informal ibadetleri, kısaca iman dahil İslâmî bütün görevleri içine alır." şeklindeki çok yerinde değerlendirmesine aynen katılıyorum." dedi.

Çoğu zaman eksik algılanan ve yanlış anlamlar yüklenen kavramların başında "Cihad" kavramının geldiğine değinen Dr. Muhlis Akar, "Hakikaten gayr-ı müslimler; hatta belki de bazı Müslümanlar nezdinde eksik algılanan ve yanlış anlamlar yüklenen en önemli İslâmî kavramlardan biri "Cihad" kavramıdır. Cihad kavramı özellikle Batı'da başlangıçta maksatlı bir şekilde yanlış tanıtılmış ve bu tanım, Batı'nın iletişim teknolojisinin de etkisiyle tüm dünyaya

yayılmıştır. Bu nedenle İslam'ı tanımayan kitleler "cihad" denince, bununla yalnızca "savaş" anlar olmuşlardır. Halbuki tebliğde de ifade edildiği gibi, savaş yalnızca cihadın şekillerinden biridir. Özellikle günümüz açısından baktığımızda cihadın, en önemli şekli İslam'ı insanlara doğru bir şekilde ulaştırmaktır." dedi.

İslam hukukunda savaşın istenilen bir durum olmamakla birlikte zorunlu hallerde gerekli görüldüğüne vurgu yapan Dr. Muhlis Akar, "Savaş İslam hukukunda bizzatı güzel olarak görülmemektedir. Yani "li aynihî hasen" değil, "li gayrihi hasen"dir. Bir takım kötülükler ve tecavüzler ancak bu yolla defedilebildiği için zorunlu olarak başvurulmuş bir yoldur. Zira dinimize göre insan, "insan" olmak vasfıyla saygın bir konuma sahiptir. Ancak savaş, Müslümanları saldırıdan korumak amacıyla, insanların hak ve hürriyetlerini, bilhassa inanç hürriyetini koruması yönüyle meşru kılınmıştır. Savaş, insana eziyet ve zulüm için değil, ona yapılan eziyet ve zulmü önlemek, insanı insan yapan hak ve hürriyetlerini korumak için mu-

bah sayılmıştır. Bu sebeple savaşa ancak zaruret halinde başvurulabilir ve zaruret sınırı aşılamaz." dedi.

Tebliğde de savaş sebebinin bizzat küfür değil, zulüm olduğu vurgusunun yapıldığını ve bunun önemli olduğunu belirten Dr. Muhlis Akar, "İslam hukukçularının çoğunluğuna göre, savaşın sebebi; düşmanın İslâm ve Müslümanlara karşı savaş açmaları, onlara saldırımlarıdır. Buna göre, hiçbir kimse küfür ve İslâm'a muhalefeti sebebiyle öldürülemez. Çünkü savaşın sebebi; düşmanın İslâm ve Müslümanlara karşı savaş açmaları, onlara saldırımlarıdır." dedi.

Kur'an-ı Kerim'de savaşın nedenlerinin değişik ayetlerde açıklandığını belirten Akar, buna göre üç sebepten dolayı savaşa izin verildiğini ifade ederek, bunların "meşru müdafaa", "zayıf durumdaki Müslüman azınlığın, onlara zulmeden ve haklarını çiğneyen gayrimüslimlere karşı İslâm ülkelerinden yardım istemeleri" ve "daha önce yapılan sulhun düşman tarafından bozulması" olduğunu söyledi.

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Özgü Aras
Emekli Öğretim Üyesi

Doç.Dr. İsmail Karagöz'ün, tebliğine kavramlar hakkında bilgi vererek başladığını ifade eden Yrd.Doç.Dr. M. Özgü Aras, "Sayın tebliğci İsmail Karagöz, tebliğine kavramlar hakkında bilgi vererek başlamış; sözcüklerin bir aslı anlamı, bir izafi anlamı olduğunu belirtmiştir. Bunlara misal verirken de sanki cihâd konusunun tamamlayıcı cüz'ü gibi, küfür, zâlim, zulüm gibi kelimelerin manalarının değiştiğini örnek vermiştir." dedi.

Kavramların zaman içerisinde değişikliğe uğrayabileceğine değinen Yrd.Doç.Dr. M. Özgü Aras, "Zamanla kavramların anlamları değişir; daralır ve genişler. Sayın tebliğci, özellikle Türkçe'ye girmiş olan birçok kavram, anlam daralmasına uğramıştır, diyor ve ibadet, ihsân, zulüm kavramlarını örnek veriyor ve açıklıyor. Ben burada bu örnekler yerine, Türkçemize girerken ya da girdikten sonra anlam yönünden daralan, değişen iki kelimeyi örnek vereceğim. Bunlar durumu daha iyi açıklayacaktır." dedi.

"Mestler ayakta duracak" kavramını birinci örnek olarak ele alan Yrd.Doç.Dr. M. Özgü Aras, "Türkçe ilmiyal kitaplarımızda, mestler üzerine mesh etmenin şartlarından birisi olarak "mestler ayakta duracak" diye bir ifade yer almaktadır. Bugün Türkiye'de büyük çoğunluk, bunu ayağa giyilen mesti masanın üzerine koyduğumuz zaman yıkılmadan ayakta duracak şeklinde bilmekte ve anlamaktadır. Hâlbuki bu, ayağında mesti olan bir kimse futbol topuna vurduğu zaman, mest ayaktan fırlayıp toptan önce gitmeyecek; ayakta, yani ayaklarda duracak anlamındadır. Arapça fıkıh kitaplarında bu hal İmsâkühümâ ale'r-Ricleyni diye geçiyor." dedi.

İkinci olarak “yetim kızlar” ifadesini örnek veren Aras, “Fein Hıftüm ellâ Tuksitû Fi'l-Ye-tâmâ “En-Nisâ 4/3.) âyetinin Türkçe tefsir ve meâllerinde, nedense hep yetim kızlar ifadesi yer almaktadır. Halbuki İbn Manzûr, yetim, “kocası ölen kadınlardır” diye bu kelimeye 3 sayfa ayırmış; birçok şiirlerden örnekler vermiştir. Türkçe tefsirlerden sadece Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, bu ayetin geniş açıklamasını yapmış, o da yetim kızlar ifadesini kullanmış, en son satırında ise, yetim, “kocası ölen kadına da denir” diye yarım satır eklemiştir.

Taaddüd-ü Zevcâd ayrı bir konudur. Fakat, kanaatimce günümüzde karşılaştığı her Müslüman erkeğe kaç eşin var diye soran yabancı kadınların bu evliliğin ne amaçlı olduğunu bilmesi gerekir. Bu durumda bunun, Türkçe her meâlde “yetim kızlar ve kocası ölen kadınlar” diyerek mi yoksa “dul kadınlar” diyerek mi yer alması gerekir? Zira kelime Türkçemize eksik manalı girmiştir.” dedi.

Dini kavramların doğru anlaşılmasının barışa katkısı başlıklı bir tebliğde daha çok kavrama yer verilmesi gerektiğini söyleyen Yrd.Doç.Dr. M. Özgü Aras, konunun cihâd ve kîtal ile sınırlanmış bulunduğunu ifade etti.

Nitelikli Din Eğitim-Öğretiminin Sosyal ve Evrensel Barışa Katkısı

Dr. Recai Doğan

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tebliğini üç ana başlık altında ele alan Prof.Dr. Recai Doğan, ilk olarak “İslam-toplumsal ve evrensel barış ilişkisi”ni ele aldı.

Din, insanlığın ilk dönemlerinden günümüze, insanın ayrılmaz bir vasfı olarak varlığını sürdürdüğüne vurgu yapan Doğan, “ Nerede insan var ise, orada bir din de var olagelmıştır. Din, Allah ile insan arasındaki çift yönlü ilişkiye dayanır. Allah’tan insana doğru olan ilişkinin mahiyeti, Allah’ın insanı yaratması ve ona vahiy/peygamber aracılığıyla yeryüzündeki hayatının anlamının ne olduğunu ve nasıl yaşayacağını bildirmesidir. Bu ilişkinin insandan Allah’a doğru olan mahiyeti ise, insanın bu çağrıya iman ve salih amel ile karşılık vermesidir.” dedi.

İslam açısından sosyal/toplumsal barışın temel unsurlarının sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal dayanışma olduğunu ifade eden Prof.Dr. Recai Doğan, bunları örnekleriyle anlattı.

İkinci olarak “toplumsal barış tehdit eden unsurlar” konusunu ele alan Prof.Dr. Recai Doğan, İslam dininin toplumsal ve evrensel barışa yönelik öğretilerinin birey ve toplum katmanlarında gerçekleşmesini önleyen bazı olumsuzluklar mevcudiyetine değinerek, bunları: Dinin yanlış yorumlanması, mezhep ayrımcılığı, dini taassup ve nitelikli bir din eğitim öğretiminin olmayışı şeklinde sıralayıp, ayrı ayrı açıklamalarını yaptı.

Üçüncü olarak “toplumsal ve evrensel barışın gerçekleşme yolu: Nitelikli din eğitimi ve öğretimi” konusunu ele alan Recai Doğan, Mulla Selçuk’un geliştirmiş olduğu fikir ağacının, bugün nasıl bir din eğitim-öğretimi yapılması gerektiği konusunda en azından bazı temel ipuçları vermekte olduğuna işaret ederek konuyu bu şema çerçevesinde işledi.

Eğitim-öğretimin yeni hedefleri konusuna değinen Doğan, “Eğitimde yeni yönelim; özgür

ve yaratıcı düşünceye sahip, bağımsız ancak değerleri öne çıkaran bir anlayıştır. Bu anlamda, evrensel ve entelektüel değerlerin yanında ulusal, yerel ve bireysel değerleri de içselleştirmiş nesiller yetiştirmek eğitim-öğretimin yeni hedefi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitimin kaliteli ve nitelikli olması; amaçlarına uygunluk, kullanıma uygunluk, eksiksiz üretim ve hedef kitlenin isteklerine uygunlukla değerlendirilir.” dedi.

Din eğitimi sürecinin sağlıklı olabilmesinin şartları olduğunu belirten Prof.Dr. Recai Doğan, “O halde eğer toplumu oluşturan her birey, İslam dininin toplumsal ve evrensel barışa yönelik öğretilerini sadece bilme değil, uygulama olarak gerçekleştirebiliyorsa o zaman nitelikli bir din eğitim-öğretiminden söz edilebilir. Bu durumda din eğitimi süreci sağlıklı işliyor demektir. Ancak, insanlık, içinde yaşadığımız zaman diliminde, hem evrensel hem de ulusal çapta, tarihte hiç olmadığı kadar şiddet ve terörden bunalmıştır. Felluce’de, 8-9 yaşlarındaki minicik bir kız çocuğunun, koluna Amerikalı askerler tarafından kelepçe takılırken yüzünde donup kalan korku, sonsuza dek, bütün insanlığı rahatsız edecektir. Elinde sapanlarla taş atmaya çalışırken, İsraili askerlerin açtığı ateş sonucu vücudu paramparça olan bir ar-

kadaşının ölümünü, ölümün anlamına en uzak olduğu bir yaşta algılamaya çalışan küçücük Filistinli bir çocuğun göz bebeklerinde birikip kalan korku, kin ve nefret, belki de İsrail’in kendisi ile birlikte bütün insanlığı felakete sürüklemesinde etkin olacak unsurların başında gelecektir.” dedi.

Eğitimde önemli olanın, istenilen amaçlara ulaşmak olduğunu ifade eden ve bu amaçlara ulaşmak için süreçteki bütün unsurların bu amaçları gerçekleştirebilecek yeterliklere sahip olması gerektiğini belirten Prof.Dr. Recai Doğan sözlerini şöyle tamamladı:

“İnsanoğlu, anlam arayışına cevap verecek, inanma ihtiyacını karşılayacak, hırsını dizginleyecek, açgözlülüğün zararlarını hiç olmazsa en aza indirecek, insan onurunu koruyacak, insanca yaşayabileceği çevreyi ve ortamı oluşturmaya katkıda bulunacak, sevginin, saygının ve hoşgörünün yaşam tarzı olarak algılandığı bir dünyada yaşamak istemektedir. İslam dini bu arayışa cevap verebilecek öğretiyi sahiptir. Bu öğretinin temeli de tekrar tekrar belirttiğimiz üzere barıştır. Ancak bunun nitelikli bir din eğitim-öğretimi ile verilmesi gereklidir. Sadece hedeflerin belirlenmiş olması yeterli değildir. Bu hedeflere süreç içinde kiminle, nasıl ve hangi içerikle ulaşılacağı da önemlidir.”

MÜZAKERE

Prof. Dr. Nevzat Aşkoğlu
Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof.Dr. Nevzat Aşkoğlu, “Önce İslam dini ile toplumsal ve evrensel barış ilişkisi açıklanmış, sonra toplumsal barışı tehdit eden unsurlar birkaç başlık altında irdelenmiş, üçüncü olarak da, toplumsal ve evrensel barışın gerçekleşmesinde nitelikli din eğitimi ve öğretiminin önemi üzerinde durulmuştur.” dedi.

Tebliğde din ve barış ilişkisi vurgulanırken, dinin adalet, güvenlik ve toplumsal barışı hedeflediğinin ifade edildiğini belirten Nevzat Aşkoğlu, savaşın ancak barışı bozan unsurları yok etmek, temel hak ve özgürlükleri teminat altına almak ve güvenli ortam oluşturmak için yapılabileceğinin de vurgulandığını söyledi.

Bireye din konusunda doyurucu bilgi vermenin önemi üzerinde duran Prof.Dr.Nevzat Aşkoğlu, “20. yüzyıl boyunca dünyada yaşanan çeşitli olaylar, dünya savaşları, teknolojinin hoy-

Prof.Dr.Recai Doğan’ın sunduğu tebliğini esas olarak üç ana başlık altında işlediğini belirten

ratça kullanılması, çevre kirliliği kimyasal ve nükleer silahlar üretilerek bilimsel bilginin insanı huzursuz edecek şekilde kullanılması insanları yeniden arayışa, bunun sonunda da yeniden kutsala ve dine yöneltmiştir.” dedi.

Bu dine yeniden yöneliş hadisesinin iyi değerlendirilmesi ve ihtiyaçların doğru bilgilerle doyurulması konusuna işaret eden Aşıkoğlu, “Dine yönelik bu arayış iyi değerlendirilmeli ve insanın dine olan ihtiyacı doğru bilgi ile karşılanmalıdır. Bu konuda hem din eğitimi veren kurumlara, hem de din hizmeti yürüten Diyanet İşleri Başkanlığına önemli görevler düşmektedir. Din eğitimi veren kurumlar programlarını günümüz insanının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gözden geçirmeli, Diyanet İşleri Başkanlığı da personelinin süratle bu yönde eğitmeli, bilgilendirmelidir.” dedi.

Din eğitimi ve öğretiminde bireylere öncelikle, insana, düşünceye, hürriyete saygıyı öğretmenin gereğine değinen Nevzat Aşıkoğlu, daha sonra da onların kendi başlarına düşünme ve seçim yapabilme kabiliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini söyledi.

Nitelikli din eğitiminin toplum barışı için önemli olduğunu belirten Prof.Dr. Nevzat Aşıkoğlu, “Toplumda karşılıklı saygı, barış ve hoşgörü ortamının oluşması için, nitelikli ve ihti-

yaçlara cevap veren bir din eğitim-öğretimi gereklidir. Aksi halde taassup, şiddet ve yanlış dini anlayışlar toplumda kaos ve kargaşaya sebep olabilir ve barışı tehdit edebilir.” dedi.

Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi programlarında bu konulara yer verilmesinin memnuniyet verici olduğunu ifade eden Prof.Dr. Nevzat Aşıkoğlu, “Memnuniyetle belirtmek gerekir ki, din ve barış, dindeki evrensel öğütler gibi konularda örgün eğitimde din kültürü ve ahlak bilgisi dersi programlarında bilgiler yer almıştır. Bu sayede öğrenciler bu konularda bilgilenme imkanı bulmaktadırlar.” dedi.

Barış içinde birlikte yaşamının tecrübesine sahip bir millet olduğumuzun ve bunun formülünün engin kültürümüzün derinliklerinde bulunduğuna dikkat çeken Prof.Dr. Nevzat Aşıkoğlu, “Örneğin büyük düşünür Mevlânâ’nın; “İlambalar farklıdır, fakat ışık aynıdır” sözlerinde ifadesini bulan dini çoğulculuk anlayışı, hoşgörü mimarı Hacı Bektaş-ı Velî’nin: “İncinsen de incitme” sözündeki af çağrısı, İslam irfanının aydınlık yüzü Yunus Emre’nin; “bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil” sözündeki insancılığı, çağdaş halk ozanı Âşık Veysel’in: “senlik, benlik nedir bırak” şeklindeki uzlaştırıcı soluğu, kültürümüzün temellerini oluşturur. Aynı zamanda dinimizin insana bakışını da yansıtır.” dedi.

Din Özgürlüğünün Sağlanması Barışa Katkısı

Prof.Dr. Saffet Köse

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tebliğini beş ana başlık altında ele alan Prof.Dr. Saffet Köse, bunları “Giriş”, “Din Özgürlüğü Probleminin Ortaya Çıkışı ve Hristiyanlık Tecrübesi (Dinsel Şiddet Süreci)”, “Kavramsal Çerçeve”, “Din Özgürlüğünü Sağlamanın Barışın

Teminatı Olduğu Konusunda Müslüman Toplamların Tecrübesi” ve “Sonuç” başlıkları altında açıkladı.

Din ve vicdan hürriyetinin, kavram olarak yeni olmakla birlikte ihtiva ettiği anlam çerçevesin-

deki arayışların oldukça eskilere uzandığını belirten Prof.Dr. Saffet Köse, “Bir toplum ya da bölgede hakim bulunan din veya mezhep dışında farklı tercihleri olan insanlara karşı çeşitli saiklerle, gerek devlet, gerekse fertler düzeyindeki olumlu ya da olumsuz tavırlar önemini ve hassasiyetini sürekli olarak korumuştur.” dedi.

Batı dünyasında din özgürlüğü kavramının günümüzdeki anlamıyla ilk kez 12 Haziran 1776 tarihli “Virginia Anayasası/Constitution of Virginia”nın 16. maddesinde yer aldığına işaret eden Köse, peşinden de 26 Ağustos 1789 “Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi”nin 10. ve 11. maddelerinde din ve ifade hürriyetine yer verildiğini söyledi.

Farklı inanç sebebiyle Batıda; İslam toplumlarında görülmeyen acı tecrübelerin yaşandığını ifade eden Köse, “İslam toplumlarında sırf farklı inanç sebebiyle hemen hemen bir problem yaşanmamıştır. İslam “ötekini” kendisini tanımladığı şekliyle kabul etmiştir ki bu kendine güvenin bir ifadesidir.” dedi.

Hristiyan dünyasının, kanlı din savaşları ve mezhep kavgalarının verdiği yorgunluğun zaruri sonucu olarak din ve vicdan özgürlüğüne saygı noktasına geldiğini ifade eden Prof.Dr. Saffet Köse, “Aynı dönemlerde İslam toplumlarında yaşanan tarihi tecrübe oldukça farklıdır ve Müslüman dünyada din savaşları ya da mezhep kavgaları gibi bir olumsuzlukla karşılaşılmadığı, diğer din

mensupları ile barış içinde bir arada yaşama imkanı bulunduğu, hatta gayr-ı müslim vatandaşların huzur ve selameti İslam toplumlarında yaşamada buldukları, dahası kendi dindışlarının zulmünden Müslüman bir devlette yaşamaları neticesinde kurtulabildikleri bizzat kendi itiraflarıyla tarihen sabit bir olgudur.” dedi.

Bu gün BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili hükümlerin din savaşları ve mezhep kavgaları dikkate alındığında çok ileri bir aşamayı gösterdiğine değinen Köse, “Bu tecrübeden sonra artık aynı süreci yaşamaya sebep olacak uygulamalardan özenle kaçınmak gerekir.” dedi.

O tecrübeyi yeniden yaşamamak için en iyi örnek olumlu anlamda İslam dünyası, olumsuz anlamda da Hristiyan dünyasıdır” diyen Saffet Köse, “Özellikle günümüzde yükselen değerlerin başında gelen ve her türlü siyasi, felsefi ve hukukî tartışmanın merkezine oturan insan hakları ve onun önemli bir kısmını teşkil eden din ve vicdan özgürlüğü alanında Kur'an-ı Kerim'in ortaya koyduğu ana ilkeler ve Hz. Peygamber'in örnek uygulamaları ışığında gelişen İslam toplumlarındaki tarihi tecrübe aktüel tartışmalara açılım sağlayabilecek zenginliktedir ki bunlardan yararlanmak insan hakları genelinde ve din ve vicdan özgürlüğü özelinde insanlığı daha ileri bir noktaya taşıyacaktır.” dedi.

MÜZAKERELER

Doç. Dr. Halil Altuntaş
D.İ.B. Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Tebliğ üç ana başlıkta ele alan Doç.Dr. Halil Altuntaş, bunları “Genel Yapı”, “İç Yapı” ve “Teklif ve Sonuç” başlıkları altında müzakere etti.

Öncelikle tebliğin çok hacimli olduğunu belirten ve bunun sakıncalarına değinen Doç.Dr. Halil Altuntaş, “Hacim: Oldukça sık karakterlerle yazılmış 24 dolu sayfadan oluşan bir tebliğ metni ile karşı karşıyayız. Maalesef bizdeki ilmi toplantılarda zaman zaman böyle, neredeyse kitap hacminde tebliğlerin sunulduğu görülüyor. Tebliğ sunma süresinin azami 25-30 dakika olabileceği biline biline yine de uzun metinler sunmak sempozyum tekniğine aykırı düşüyor. İşin pratik faydası neredeyse yok oluyor. Mesela dinleyiciyi

basılacak kitaba havale etmiş olmak ne derece sağlıklı ve hakkaniyetli? “Nasıl olsa tebliğler basılacak” düşüncesi yerine, “Nasıl olsa da söyleyeceklerimi bizzat söyleyerek aktarabileceğim bir tebliğ metni hazırlasam” düşüncesinin esas alınması gerekir diye düşünüyorum.” dedi.

Tebliğin; bir “Giriş” ile “Kavramsal Çerçeve” ve “Sonuç” başlıkları dışında, iki ana kısımdan oluştuğunu belirten Doç.Dr. Halil Altuntaş, “Din Özgürlüğü Probleminin Ortaya Çıkışı ve Hristiyanlık Tecrübesi (Dinsel Şiddet Süreci)” bölümünün 11 sayfa, “Din Özgürlüğü Sağlamanın Barışın Teminatı Olduğu Konusunda Müslüman Toplamların Tecrübesi” bölümünün ise 10 sayfadan meydana geldiğini ifade etti.

Çalışmanın genel yapısı ile iyi bir anlatım üslubuna sahip olduğunu, ancak gereksiz yere bazı yabancı kelimeler kullanıldığını belirten

Doç.Dr. Halil Altuntaş, “Mesela “heretic” kelimesi bu bakımdan hemen göze çarpmaktadır. Bu tür kelimeler mezhepler tarihi, dinler tarihi v.s. gibi özel araştırma alanlarında ve özellikle tez çalışmalarında bazen zorunlu olarak kullanılabilir. Ancak böyle, muhatapları çoğunlukla farklı ilgi alanlarından insanları hedef alan metinlerde bu tür kelimelerin kullanılmasını gereksiz görüyoruz.” dedi.

Müzakeresinin sonunda tekliflerini sıralayan Doç.Dr. Halil Altuntaş, “Tebliğ konusunu uyarlama ve aktarma yolu ile “hazırlamak” yerine, konu başlığı bir bütün halinde düşünülerek, “Din Hürriyeti Sağlamak” ve “Barış” temel terimleri işlenip bu ikisi arasında sebep-sonuç ilişkisini kuracak fazla uzun olmayan orijinal bir metnin ortaya konması amaca daha iyi hizmet edebilirdi.” dedi.

Doç.Dr. Mehmet Emin Özafşar
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Beş başlıktan oluşan tebliğin daha çok tarihsel tecrübeler üzerinde yoğunlaştığını ifade ederek müzakeresine başlayan Doç.Dr. Mehmet Emin Özafşar, tebliğde Hristiyanlığın egemen olduğu batı toplumlarından yüzyıllarca süren acı tecrübe örnekleri, Müslüman toplumlardan ise son derece müsbet örneklerin dile getirildiğini söyledi.

Bütününe bakıldığında tebliğin din özgürlüğünün tarihsel geçmişini gözler önüne sermiş gözüküyorsa da, aslında bugünden bir kaçış ifade ettiğini iddia eden Doç.Dr. Mehmet Emin Özafşar, “21. yüzyıl dünyası için tebliğcinin sunduğu biçimiyle Hristiyan batı tecrübe-

si epeyce bir zamandır aşılmış, İslam dünyasının özgün deneyimi ise çoktan gerilerde kalmış bir tecrübedir. Günümüz dünya insanı ve dünya toplumları, çağın kendine has meydan okumaları ve sorunlarıyla yüzyüzedir. Bu nedenle “din özgürlüğü” şimdi din özgürlüğünün ne olduğu ve ne olması gerektiği; “Barış”ın da modern zamanlarda insan için, ulus devletler ve uluslar arası ilişkiler için ne olduğu ve ne olması gerektiği noktasında odaklanmalıydı.” dedi.

Modern zamanlar için “din özgürlüğü”nün kelamî/teolojik bir mesele olmayıp, bir yönüyle felsefi, ama çoğu durumda siyasi ve stratejik bir mesele olduğunu ifade eden Mehmet Emin Özafşar, bu tablo karşısında;

- Din nedir?
- Özgürlük nedir?
- Din özgürlüğü nedir?
- Din özgürlüğü ile katkı sunması arzulanan “barış” arasında nasıl bir ilinti vardır?
- Dini olanı siyasi-sosyal-ideolojik olandan kim, neye göre ayıracaktır?
- İnsani her türlü konuyu kapsamayı özünün gereği olarak gören bir dinin ve inananların özgürlüğü nasıl olacaktır?

Sorularının Müslüman dünya, batı dünyası ve her iki dünyanın birbirleriyle ilişkileri açısından sorulması ve cevaplandırılmasının zorunlu olduğunu söyledi.

Din özgürlüğü ve barışın en önemli şartlarından birinin samimiyet olduğunu vurgulayan Doç.Dr. Mehmet Emin Özafşar, "Din özgürlüğü ile barış arasında sahici bir ilişki kurulabilmesi için siyasal sistemlerin din politikalarının samimi-sahici olması ön şarttır. Siyasi ve stratejik kaygılardan evvel varoluşsal, insani ve epistemik endişeleri ön-

celemelidirler. İnanmış bir birey için varolmayı, hayatı ve ölümü anlamlandıran; düşünce, ahlaki değer, davranış tarzı ve toplumsal fenomenleri meşrulaştıran birincil öğenin din olduğu farkedilmelidir. Tek tek bireylerin kalbinde gerçek barışın teminine zemin hazırlamayan hiçbir sosyal yapı, sürdürülebilir toplumsal barışı gerçek kılamaz." dedi.

DEĞERLENDİRME OTURUMU

Oturum Başkanı : Prof.Dr. Ali Osman Ateş

Konuşmacılar : Mehmet Barış

Prof.Dr. Halife Keskin

Prof.Dr. Hayrettin Karaman

Prof.Dr. Ali Osman Ateş - Oturum Başkanı
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bir konuşma yaparak değerlendirme oturumunu açan Prof.Dr. Ali Osman Ateş, İslamın çok kısa sayılabilecek bir süre içerisinde yayıldığını ve mensuplarının arttığını belirterek "Sevgili Peygamberimiz Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zaman, nüfus sayımı yaptırıyor. Kaynaklarımızda bu var ve korkmadan, çekinmeden Müslümanım diyenleri yazın diyor. Benim hatırımda kalan ra-

kam, 1.500 civarında kadın, erkek, çocuk bir Müslüman sayısı elde ediliyor Medine'de. Muhacirler, ensar hepsi bu sayı. Hepinizin bildiği rakamları hatırlatıyorum, 313 kişiyle Bedir'e gidiyor, 700 kişiyle Uhut Savaşına gidiyor, 3 bin kişiyle Hendek müdafaasını yapıyor Medine'de ve işte o Hudeybiye Anlaşmasına gittiği zaman, orada müşrikler müsaade etmiyorlar, bir anlaşma oluyor. Yanında 1.400 kişisi var. Barış anlaşması yapıldıktan sonra, bu kısa bir süre devam ediyor, yaklaşık iki yıl süren bir anlaşma ve müşrikler bunu tek taraflı olarak bozuyorlar biliyorsunuz. İşte o sürede, demek ki İslâm o barış döneminde öyle anlatılıyor, öyle tebliğ ediliyor ki, Hazret-i Peygamber hemen bir-iki sene sonra yanında, 10 bin kişiyle Mekke'yi fethe gidiyor. İşte, Evtas Harbi dediğimiz Huneyn Savaşında yanında yine 12 bin insan var. Kaynaklarımız, Veda Haccında 120 bin sayısına ulaşan çeşitli rakamlar veriliyor. Bu bize çarpıcı bir mesaj; yani İslâm'ın nasıl anlatılacağı, nasıl yayılacağı, nasıl tebliğ edileceği, onun kılıçla mı, savaşla mı, barış ortamında mı mümkün olacağı, barışın İslâm için Müslümanlar için hayırlı olduğu veya şer olduğunu belgeliyor." dedi.

Mehmet Barış
Adana Müftüsü

Kutlu Doğum Haftası kutlamalarının 1989 yılında başladığını ve bugün tüm Türkiye’de ve yurt dışında büyük bir heyecan ve coşkuyla kutlandığını, bundan da büyük bir gurur duyduğunu ifade ederek konuşmasına başlayan Adana İl Müftüsü Mehmet Barış “Tarih 1989, o tarihten bu yana, bu Kutlu Doğum kutlamalarının ilk ele alındığı dönemde hamdolsun olayın hadisenin içindeyim. O başladığı günden bugüne kadar, öyle zannediyorum ki, anlayışımızda, uygulamamızda, düşüncemizde bir mesafe kat edilmiş; yani, İslâm’ı artık sadece cami kürsüsünden değil,

okulların da dışında, salonlarda, hatta açıkavhalarda kutluyoruz.” dedi.

Kutlu Doğum Haftasının ihdas edilmesindeki gayenin Müslümanlara ve Müslümanların dışındaki insanlara İslâm’ın tebliğini ulaştırabilmek olduğunu vurgulayan Mehmet Barış, “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin içinde panellerin, konferansların, sempozyumların hazırlanmasının sebebi, İslâmı biraz da cami cemaatinin dışındaki insana ulaştırabilmek, hedef budur zaten. Amaç, İslâm’ı yeniden yorumlamak, yeniden anlamaktan ziyade, içinde bulunduğumuz asırda İslâm’ı yaşamayı bilmek. İslâm’ı tabîi kimse değiştiremez, ayet aynıdır, hadis aynıdır, bunda değişme olmaz; ama, günlük 24 saat hayatımızın içerisine nasıl alabiliriz? Bugün öncelikli meselemiz dinse, dini bugünkü ortamda, bugünkü şartlarda çok iyi öğrenmemiz, öğretmemiz, yaşamamız ve yaşatmamız gerekiyor.” dedi.

Mehmet Barış konuşmasının sonunda, Kutlu Doğum Haftası’na destek verenlere teşekkür ederek “Özellikle de emek çeken, bu genç, dinamik, enerjik bilim adamlarımıza, değerli hocalarımıza çok teşekkür ediyorum. Dini çok iyi anlamak, iyi anlatmak, yaşamak ve yaşatmak gerekiyor. Ne zaman iyi anlar, anlatır, yaşar ve yaşatırsak, arzu ettiğimiz hem dünya hem de ahiret mutluluğunu o zaman elde edebiliriz.” dedi.

Prof. Dr. Halife Keskin
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yard.

Sempozyumun amacına ulaştığını belirterek konuşmasına başlayan Prof. Dr. Halife Keskin, dinin dünya barışına katkısı konusunun iyi bir şekilde irdelendiğini ve kendisinin bu hususta aydın-

landığını ifade ederek “Bu sempozyumun konusu, dinin dünya barışına katkısı idi ve seçilen başlıklar da, başta önce dinlerin tanıtılması, daha doğrusu ilahi dinin tanıtılması, daha sonra bunun barışla olan ilişkisi ve tarihi örneklemeler ile acaba tarihte bu gerçekleşmiş mi gerçekleşmemiş mi bunları ortaya koyup, neticede de dinler arasında meydana gelecek bir diyalog sürecinin acaba dünya barışını meydana getirmesi mümkün müdür? Mümkünse bunun şartları nelerdir şeklinde bir hedef vardı bu sempozyum düzenlenirken. Ben görüyorum ki, cidden bu beklentimiz olan teorik hedefler de gerçekleşti gibi geliyor bana. Cidden hocalarımla anlattıklarından çokça istifade ettim.” dedi.

Son yıllarda meydana gelen savaşlarda Müslümanların rolünün bulunmadığını belirten Prof. Dr. Halife Keskin “Son yıllarda dünyayı kana ve gözyaşına boğan savaşların içinde Müslümanların herhangi bir rolü yok. Yani, ne Birinci Dünya Savaşı-

da bizim bir rolümüz vardır, ne İkinci Dünya Savaşında, ne de devam eden, süregelen savaşlarda bizim aktif rolümüz yoktur. Belki güçsüzlüğümüzden dolayı, zulme mani olamamak gibi bir günahımız var, Allah da onu affetsin. Ama, bu Hristiyanların problemi de değil benim bildiğim ka-

darıyla. Artık batı medeniyeti bir Hristiyan medeniyeti değil, ilgilenenlerin malumu olduğu veçhile, istilacı Roma medeniyetinin bir devamı gibi geliyor bana. Aynı heves peşinde koşan bir medeniyet gibi geliyor bana ve bunun da, bir zaman daha devam edeceği kanaatindeyim. “ dedi.

Prof. Dr. Hayrettin Karaman
Emekli Öğretim Üyesi - Yazar

“**K**utlu Doğum Haftasını ihdas edenlerden Allah razı olsun” diyerek konuşmasına başlayan Prof.Dr. Hayrettin Karaman, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın sayılamayacak kadar çok güzel hizmetlerinin bulunduğunu ifade ederek, “Doğrusu Kutlu Doğum Haftası, hani belki de şu andaki coşku sebebiyle söylüyorum, yaptığı en iyi şeydir veya en iyilerinden biridir, önde gelenlerinden biridir.” dedi.

İnsan için her alanda eğitim hizmeti sunmanın önemli bir hizmet olduğunu belirten Prof.Dr. Hayrettin Karaman “Diyanet İşleri Başkanlığı, Kutlu Doğum yoluyla, işte bu lazıme, bu ihtiyacı meydana getiriyor. Bu faaliyete ihtiyaç vardı ve dikkat ediyorum, her sene, elhamdülillah daha da gelişerek devam ediyor, zenginleşerek devam ediyor. Bir kere, bundan dolayı, ilgilileri, emeği geçenleri tebrik ediyorum. Allah onları, sevgisine mazhar kılsın, onlardan razı olsun.” dedi.

İnsan fıtratının Kur'an ile paralellik arz etmesinin insanın huzur ve mutluluğu için önemli olduğunu belirten Prof.Dr. Hayrettin Karaman “Fıtrat ile Kur'an paralel olmalıdır. Eğer Kur'an ile fıtrat arasında paralellik yoksa, o zaman, o Kur'an uygulanmaya mahkumdur. İşte, İslâm'ın özelliklerinden birisi budur. Fıtrat ile din

arasında uyum olmazsa, fıtrat başını alır gider, din dediğiniz ya da kural dediğimiz şey orada kalır; yani, bir işe yaramaz.” dedi.

İnsanların hayatından savaşın da, barışın da sökülüp atılamayacağını belirten Karaman “Bugün savaş da barış ta insanların hayatından sökülüp atılamaz. Bugüne kadar alınmamış, bundan sonra da alınmaz. Onun için, şöyle bir fantezi peşinde olmayalım: Yani, biz biraz da iğfale gelmeliyiz; yani biz savaşalım, ama siz boyun eğin, barışın. Biz vuralım; ama, siz öbür yanağınızı da çevirin felsefesi de olmasın, bu yola dönmessin. Barış olacaksa, barış Roma barışı olmaz, barış İslâm barışı olur. Roma barışı nedir; güce dayanarak alacağını alırsın, gücünle insanları bastırırsın, tahakküm edersin, savaş falan olmaz, nasıl savaşayım ben sana karşı, parmağımı kaldırırsam kesiyorsun. Bunun da adına barış diyorsun. Buna barış denmez. Barış şuna denir: Kenarı Dicle'de bir kurt, aşırı bir koyunu/Varırsın da adli ilahi, sorar Ömer'den onu. İşte bu Ömer'in barışı dünyada tesis etmemiz gereken barıştır” dedi.

İslâm'ın sadece barışa değil, savaşa da çok güzel katkılarının olduğunu belirten Prof.Dr. Hayrettin Karaman dünyada yapılan savaşlara dikkat çekerek “Gidin onların savaşına bakın, adam gidiyor Japonya'da iki şehrin üzerine iki atom bombası atıyor, insanları, hayvanları, eşyayı, bitkiyi, demiri, çeliği eritiyor. Peki, benim Efendim ne diyor; öyle insanların haberleri olmadan üzerlerine gece bomba atmak değil, harbi ilan ettin, adamın da memleketine girdin, zaten savaşıyorsun, biliyor herkes senin savaş için geldiğini; ama, diyor ki, sen orada sadece muharip düşmanla savaş, onlara zarar ver. Şuna şuna dokunamazsın. İşinde gücünde çalışan esnaf, ziraatçı da buna dahil yani. Din adamları, mabetler, hepsi var. Bugünkü insanlara anlatmak çok zor. O halde, bu şimdi, dünyada meşru savaşa çok güzel, eşsiz bir katkı değil midir? Orada İslâm'ın, bence, barışa olduğu gibi, savaşa da çok güzel katkıları vardır.” dedi.

TDV

Şubelerimizden Faaliyetler

AKSARAY

Aksaray'da Kutlu Doğum Haftası değişik etkinliklerle kutlandı. Hafta

münasebetiyle İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İlhan Aydın başkanlığında oluşturulan bir heyet tarafından, Aksa-

ray Valisi Avni Coş, Belediye Başkanı Nevzat Palta, Garnizon Komutanı, Emniyet Müdürü, daire amirleri makamında ziyaret edilerek gül takdim edildi. Heyet ayrıca huzurevi, çocuk yuvası, hastane, yetiştirme yurdunu da ziyaret ederek, burada kalan vatandaşlarımızın gönüllerini alıp çeşitli hediyeler verdiler.

Hafta münasebetiyle Kültürpark Düğün Salonunda "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu bir konferans düzenlendi. Konuşmacı olarak Selçuk Üni-

versitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Abdullah Özbek'in katıldığı konferansta, davetlilere 3500 adet kitap ile gül dağıtıldı.

Bir hafta süreyle kan bağışi kampanyası ihdas eden Aksaray Müftülüğü, Kur'an kursları arasında da bilgi yarışması düzenledi.

Çeşitli hediyelerin dağıtıldığı yarışmalar sonunda Aksaray Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İlhan Aydın, haftanın anlam ve önemiyle ilgili konuşma yaptı.

MUĞLA

Hafta münasebetiyle Muğla Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi işbirliği ile İl Özel İdare Konferans salonunda "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu bir konferans düzenlendi. Saygı duruşu, İstiklal Marşı ve Kur'an-ı Kerim okunmasıyla başlayan konferansın açış konuşma-

sını İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Yeleser yaptı. Programa katılımın yoğun olmasını, insanların Hz. Muhammed (S.A.V.)'i tanıma ve anlama gayreti içinde olmasından kaynaklandığı belirten Yeleser, hafta ile ilgili bilgi verdi.

Programa tebliğci olarak katılan D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Mehmet Şeker; Peygamberimizin aile hayatından örnekler sunarak günümüzdeki aile ve gençliğin problemlerine değindi.

Tasavvuf musikisinin seçkin örneklerinin sunulduğu konferansın sonunda, değişik alanlarda düzenlenen yarışmalarda dereceye girenlere ödülleri

takdim edilerek, programa katılanlara gül dağıtıldı.

Hafta münasebetiyle il genelinde 7 bin adet Kur'an-ı Kerim dağıtan Muğla Müftülüğü ve Vakıf Şubemiz, çevre köylerdeki fakir ailelerden seçilen 20 çocuğu da sünnet ettirdi. Haftada; Kur'an kursu öğrencilerini giydiren, lokma

dağıtan, gül takdiminde bulunan ve değişik konferanslar düzenleyen Muğla İl Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi, İl Müftüsü Mahmut Yeleser başkanlığında oluşturduğu heyetle, hastaneleri ve huzurevlerini ziyaret ederek buradaki vatandaşlarımızın kandillerini kutladı.

OSMANİYE

2005 yılı Kutlu Doğum Haftası Osmaniye ilinde, önceki yıllardan farklı olarak hafta içinde her kesime hitap eden 25 ayrı programla kutlandı.

Bu yıl ilk defa Merkez din görevlileri tarafından "Eğilmeyen Adam İmam-ı Azam" konulu bir piyes sahnelendi.

Bir çok etkinliğin yer aldığı Kutlu Doğum Haftasında; Kur'an kursu öğrencileri arasında Veda Hutbesi ve Esmâ-ül Hüsna'yı ezber okuma yarışması, dini bilgiler yarışması, siyer yarışması, Kutlu Doğum koşusu, Türk tasavvuf musikisi konseri, Kutlu Doğum kermesi gibi çeşitli etkinlikler yer aldı.

Yarışmalarda dereceye girenlere, Vakfımız şubesi

ve halkın katkılarıyla 16 tam, 16 yarım ve 24 çeyrek altın, 700 adet "Hz. Pey-

gamberin Örnek Hayatı" isimli kitap hediye olarak dağıtıldı.

RİZE

Kutlu Doğum Haftası'nın yoğun bir şekilde kutlandığı illerimizden birisi de Rize idi. Hafta münasebetiyle çeşitli yarışmalar, fuar, konferans ve panel gibi etkinlikler icra eden Rize Müftülüğü ve Vakfımız Rize Şubesi gerçekleştirdiği faaliyetlerle halkın büyük takdirini topladı.

Hafta münasebetiyle; okuyuculara ucuz ve güvenilir kaynaklardan kitap sunmak amacıyla dini yayınlar fuarı açıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları ile dini alanda yayın yapan bir çok firmanın iştirakiyle gerçekleştirilen fuarın açılışı Rize Valisi Sayın Enver Salıhoğlu ile İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Baş-

kanı Zeki Sayar tarafından yapıldı.

Kur'an kursları arasında, Kur'an-ı Kerim'i güzel okuma ve bilgi yarışması düzenleyen Rize Şubemiz, ilköğretim öğrencilerine yönelik "Peygamber Sevgisi", ortaöğretim öğrencilerine yönelik de "Ahlaki Kişiliğimizin Oluşmasında Peygamberin Örnekliliği" konulu şiir ve kompozisyon yarışması düzenledi.

Ailelerin çocukları ile birlikte düşünerek cevaplandırılmaları amacıyla, Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile ilköğretim, 5, 6, 7 ve 8. sınıfları hedef alan bir yarışma düzenlendi. Dini ve kültürel ağırlıklı 100 sorudan oluşan bir kitapçık hazırlanarak 10.000 adet bastırıldı

ve dağıtımı sağlandı. Bir hafta süreyle çocuklar aileleri ile birlikte kitapçıkta yer alan soruları cevaplandırarak heyecanla yarışmasının sonucu beklediler. Yarışmada dereceye giren 40 öğrenci değişik hediyelerle ödüllendirilirken, bu tür yarışmaların yapılması yönünde hilkımızdan da büyük talep geldi.

Hafta münasebetiyle, civar ilçelerde değişik konferanslar tertip eden Rize Şubemiz, İl Müftülüğü din hizmetleri uzmanının koordinesinde Kur'an kursu öğretici ve öğrencilerinin hazırladığı "Peygamberimizin Örnek Ahlakı" konulu bir piyes ile "Gençlik ve Aile" konulu bir konferans icra etti.

SAKARYA

Her yıl olduğu gibi bu yılda Kutlu Doğum Haftası, Sakarya ilimizde muhteşem bir programla kutlandı.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in dünyayı teşriflerinin 1434. yıldönümü münasebetiyle, Sakarya İl Müftülüğü ve Vakfımız Sakarya Şubesince ortaklaşa düzenlenen Kutlu Doğum Haftası programı

Atatürk Spor Salonunda gerçekleşti.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Bayraktar Bayraklı'nın konuşmacı olarak katıldığı programda salon tamamen doldu. Programa Sakarya Valisi Nuri Okutan, Vali Yardımcıları, Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Duran, Sakarya Emniyet Müdürü Mustafa Aydın, civar belediye başkanları, siyasi parti temsilcileri,

sendikalar, daire amirleri ve coşkun bir kalabalık iştirak etti.

Program, Orhan Camii İmamı Alaaddin Beşel'in başkanlığındaki Sakarya İlahi Grubunun kasideleri ve İstanbul Beyazıt Camii İmamı Suat Göztok'un Kur'an-ı Kerim okumasıyla başladı. Rahatsız olması sebebiyle, İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Osman Şark geceye katılamazken, Müftü Yardımcısı Emaullah Polat yaptığı açış konuşmasında Kutlu Doğum Haftası'nın ne anlama geldiğini ifade ederek "Bizler bugün Hz. Muhammed (S.A.V.)'i her zamankinden daha çok anlamaya muhtacız." dedi.

Belediye Başkanı Aziz Duran da yaptığı konuşmada, herkesin Peygamberi anlamaya ihtiyacının bulunduğunu ve onun ahlakı ile ahlaklanması gerektiğini belirterek, "Ne mutlu Peygamberimizin ahlakı ile ahlaklanmak için çalışanlara" dedi.

Prof.Dr. Bayraktar Bayraklı coşkun kalabalığa sunduğu tebliğinde, Pey-

gamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayatından kesitler anlatarak, aile kurumu üzerinde durdu. Hz. Peygamberin, çocuk ve aile hayatına büyük önem verdiğini belirten Prof.Dr. Bayraktar Bayraklı, aile yapısının dejenere olması ve bozulması sonu-

cunda toplumun da bozulacağına işaret etti.

Havai fişeklerin atıldığı ve görsel bir şölene dönen konferansta; 5000 kişilik yemek, 5000 adet gül, 5000 adet Siyer-i Nebi kitabı, 5000 adet dergi, 5000 şişe su ve 10.000 adet şeker dağıtıldı.

ŞANLIURFA

Kutlu Doğum Haftası Şanlıurfa'da bir dizi etkinlikle dolu dolu kutlandı.

Hafta münasebetiyle Hz. İbrahim Peygamber Camii ve Mevlid-i Halil (Dergah) Camii'nde, Şanlıurfa'nın mahalli yemeği olan "tirit" hazırlanarak 80.000 kişiye ikram edildi. Sabah namazından öğlen saatlerine kadar verilen tirit ziyafetinde 150 adet koyun, 14 adet sığır, 20.000 adet yufka ekmek, 1 ton yoğurt, 1 ton limon ve 300 kg. sarımsak kullanıldı.

Halkın yapmış olduğu bağışlarla gerçekleştirilen tirit ziyafeti İl Müftülüğü, Türkiye Diyanet Vakfı Şubesi, gönüllü kuruluşlar aşevi

sorumlusu ve din görevlileri dernek başkanı Ali Topal işbirliği ile yapıldı.

Hafta münasebetiyle Kur'an kurslarında eğitim gören öğrencilere yönelik Kur'an ve bilgi yarışması da düzenleyen Şanlıurfa Şubemiz vatandaşlara yönelik "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu bir de panel düzenledi.

Şanlıurfa Belediyesi Şairnabi Kültür Merkezinde düzenlenen panele konuşmacı olarak Şanlıurfa İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Hıdır Bayrak. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr. Cüneyt Gökçe, Veyssel Kasar ve Dr. Hüseyin Kurt katıldı.

Vali Yardımcısı Adil Nas, daire müdürleri, sivil toplum kuruluşları ve kalabalık bir topluluğun katıldığı panelde, vatandaşlara "Peygamberimi Öğreniyorum" adlı kitap hediye olarak dağıtıldı.

Bayanlara yönelik olarak "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu bir kon-

ferans da tertip eden Şanlıurfa Şubemiz, hafta münasebetiyle bir de Türk Tasavvuf Musikisi Konseri tertip etti.

Harran Üniversitesi Geleneksel Türk Tasavvuf Musikisi korusu tarafından icra edilen konserle vatandaşlarımız coşarken, duygulu anların da yaşandığı gözlemlendi.

AKYAZI

Akyazı Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi tarafından son yıllarda tüm ilçe halkının iştirakini sağlamak ve daha geniş halk kitlesine Peygamber Efendimizi sevdirmek amacıyla değişik alanlarda faaliyetler hazırlanarak uygulandı. Akyazı Müftüsü ve Vakfımız Şube Başkanı Metin Tomurcuk Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerini şu şekilde sıraladı:

Peygamber Efendimizin hayatının çeşitli yönleriyle tanıtıldığı bir dergi hazırlanarak vatandaşlarımıza dağıtıldı. Tavuklu pilav ve ayrandan oluşan Kutlu Doğum aşısı hazırlanarak, Marmara depreminden sonra yapılan Singsapur deprem evlerinde ikamet eden vatandaşlarımıza, ilçe cezaevinde tutuklu mahkumlara ve bütün vatandaşlarımıza dağıtıldı. Hastaneler ziyaret edilerek, hastalara acil şifa

fa dileklerinde bulunularak çeşitli hediyeler verildi.

Akyazı Sağlık Gurubu Başkanlığının katkılarıyla, fakir iki köy sağlık taramasından geçirilerek ilaç ve malzeme yardımı yapıldı. Lise ve dengi okullar arasında "Örnek Şahsiyet Olarak Hz. Muhammed" konulu şiir yarışması düzenlendi.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Ali Akyüz tarafından "Örnek Şahsiyet olarak Hz.Muhammed" konulu bir konferans düzenlendi.

Adapazarı Merkez Belediyesi'ne ait Mehter Takımı Akyazı ilçe merkezinde müthiş bir gösteri sundu.

Gösteri alanı dolduran kalabalık tarafından büyük bir beğeni ve takdirle izlendi.

ALTINYAYLA

Kutlu Doğum Haftası Altınyayla'da dolu dolu yaşandı. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine halkın katılımını sağlamak ve halkın mevlid kandilini kutlamak üzere oluşturulan ekipler tarafından, kamu kurum ve kuruluşları, esnaf ve 3000 hane ziyaret edilerek, her haneye bir gül, içerisinde 40 hadis ve Veda Hutbesinin bulunduğu davetiyeler dağıtıldı.

Yaklaşık 5000 kişinin katılımıyla Taşlıhüyük köyünde açık alanda bir program düzenlendi. Programa konuşmacı olarak İstanbul

Müftüsü Prof.Dr. Mustafa Çağrı, Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Ali Akpınar, Kadıköy Müftüsü Avni Şahin katıldı. Prof.Dr. Mustafa Çağrı yaptığı konuşmada İslam dininin ilme verdiği önemden bahsederek, İslam dininin ilk emrinin "Oku" olduğunu belirtti. İnsanların okumayı ve ilmi, Allah'ın emrine ve rızasına uygun olarak yapmaları durumunda bilimin insanlara hizmet edeceğini belirten Prof.Dr. Mustafa Çağrı, aksi takdirde birinci ve ikinci dünya savaşlarında olduğu gibi insanların yok olacağını söyledi.

Prof.Dr. Ali Akpınar da "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu bir konuşma yaptı. Konuşmasında Peygamber Efendimizin aile hayatı ve çocuklara karşı davranış biçimlerinden örnekler veren Akpınar, gençlerde okuma alışkanlığının olmasından yakınlıkla, Peygamber Efendimizi daha iyi anlamak ve Allah'a daha samimi bir kul olabilmek için okumak gerekir dedi.

Kadıköy Müftüsü Avni Şahin de yaptığı konuşmada, Hz. Peygamberin model bir insan olduğunu ve herkesin Peygamberi örnek alması gerektiğini be-

lirterek, "Bizler O'nun güzel ahlakını hayatımıza taşımalıyız" dedi.

Altınyayla Müftüsü ve Vakfımız Şube Başkanı Fatih Kurt yapılan diğer faaliyetler hakkında şunları söyledi: "İlçemizde Kutlu Doğum Haftası çerçevesinde gençlere ve bayanlara yönelik sinevizyon ve slayt gösterileri düzenlendi. Kur'an Kursu öğrencileri arasında bilgi yarışması yapıldı, yine Kur'an kursu öğrencileri ve öğretmenleri işbirliği ile kermes düzenlendi. Bunların yanı sıra Kutlu Doğum programına katılan yaklaşık 10.000 kişiye Kutlu Doğum aşısı ikram edildi."

BİGA

Kutlu Doğum Haftası Biga'da bir dizi etkinlikle icra edildi.

Hafta münasebetiyle Biga Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi tarafından Belediye Kültür Salonunda "Misyonerliğin Dünyü Bugünü" konulu bir konferans düzenlendi. Konuşmacı olarak Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı ve Vakfımız Mütevelli Heyet Üyesi Doç.Dr. Mehmet Görmez'in katıldığı konferansa, Biga Kaymakamı Ferhat Peşin, Biga Belediye Başkanı Mehmet Özkan, daire amirleri ve kalabalık bir topluluk iştirak etti.

Konferansın açış konuşmasını yapan Biga Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Veyssel Yıldız, Kutlu Doğum Haftası ve düzenlenen etkinlikler hakkında bilgi verdi.

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı ve Vakfımız Mütevelli Heyet Üyesi Doç.Dr. Mehmet

Görmez sunduğu tebliğinde, Kutlu Doğum Haftalarının Peygamberi anlama haftalarına dönüştüğünü ve bunun da mutluluk verdiğini belirtti.

Son zamanlarda her şeyin sahtesinden bahsedildiğinden söz eden Doç.Dr. Mehmet Görmez, "Son günlerde her şeyin sahtesinden söz ediliyor, sahte paradan sahte yumurtaya kadar. Madde bağımlılığı arttı. Madde bağımlılığı artık ilköğretim okullarına kadar indi. Ayrıca son günlerde misyonerlik faaliyetlerinin arttığından bahsedilmeye başlandı. Bütün bunların en önemli sebebi, şehirlerin ruhunu kaybetmesinden kaynaklanmaktadır. Ruhu ve kalbi aç kalmış insanların oluşturduğu toplumlarda sahtecilik olması normaldir. Özü sahte olan insanların ürettiği her şey de sahtedir." dedi.

Misyonerlik faaliyetlerine değinen Mehmet Görmez "Dünyada bir Müslümanın

Hristiyan olması kadar zor bir şey yoktur. Bir Hristiyanın da Müslüman olması kadar kolay bir şey yoktur. Çünkü Hristiyan Müslüman olduğunda ne Hz. İsa'nın peygamberliğini, ne de İncil'i inkar etmiş olmuyor, yani bir şey kaybetmiyor. Ama bir Müslüman Hristiyan olduğu zaman her şeyini kaybediyor. Yani Hz. Muhammed (S.A.V.)'i, Kur'an-ı Kerim'i kaybediyor ve aslı bozulmuş bir dini kabul ediyor." dedi.

Doç.Dr. Mehmet Görmez konuşmasının sonunda, özellikle annelerin çocuklarına dinini iyi öğretmeleri gerektiğini belirterek, "Çocukların geleceğini düşünüyorsanız, onların geleceğini inşa etmek zorundasınız, onlara ilmi öğretmeliyiz. Çocuklarımıza dua etmeyi, Peygamberimizin hayatını, Peygamber sevgisini öğretilim. Dua ibadetin özüdür, beynidir." dedi.

Hafta münasebetiyle, müftülük personeli ve halkın yoğun katılımı ile kan bağıışı kampanyası başlatan Biga Müftülüğü, ilçenin çeşitli yerlerinde Balıkesir Karesi Kuva-i Milliye Mehteran takımının sergilediği mehter gösterileri düzenledi.

Çocuklar için çeşitli hadis-i şerifler yazılı 7000 balon hazırlayıp dağıtan Biga Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi, 5000 kişilik Kutlu Doğum

Haftası keşkeğini de hazırlarak dağıttı.

Biga Müftülüğü ve Vakfımız Şubesinin bir etkinliği de Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Nevzat Aşık'ın verdiği "Günümüzde Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu konferanstı.

Prof.Dr. Nevzat Aşık tebliğinde ailenin önemine değinerek, "Aile hayatı biyolojik bir kurumdur. İnsanın sağlıklı ve huzurlu olması, sosyalleşmesi, insan cinsinin ve neslinin üremesi ve korunması, toplumun ahlaki çöküntülerden uzak kalması ancak iki ruh, iki gönül ve iki vücudun bu kurum içinde birleşmesi ve yer alması ile mümkündür. Aynı şekilde insanın kadın veya erkek, korunması, kendini ve benliğini keşfetmesi, tanınması, hayata bağlanarak geleceğe ümitli bakması, sevmeye, sevilme ve takdir edilme ihtiyacını karşılaması ancak güven ve anlayışa dayalı olarak kurulan bir aile ortamında sağlanabilir." dedi.

Prof.Dr. Nevzat Aşık tebliğinde, sevgi, güven, karşılıklı iletişim, ana-baba olma, şahsi haklar, sorumluluk, manevi değerlere sahip çıkma gibi konulara değinerek, mutlu ve huzurlu bir ailenin nasıl olması gerektiğini anlattı.

miz, gıda kermesi, havai fişek eşliğinde sema gösterisi ve konserin yer aldığı bir şölen tertiplendi. Yaklaşık 20 bin kişinin iştirak ettiği şölenle coşkulu anlar yaşandı.

Mehteran takımının TIR üzerinde şehir turu atarak sunduğu gösteriye vatandaşların yoğun ilgi duyduğu gözlemlendi.

Hafta münasebetiyle “Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri” konulu bir konferans da tertip eden Bornova Şubemiz, liseler arasında açtığı şiir yarışmasında dereceye giren öğrencilerin şiirlerinin dinlendiği ve çeşitli ödülleri verildiği bir toplantı düzenledi. Ege Sağlık Otelde düzenlenen toplantıya 350 aile ve resmi protokol iştirak etti.

BORNOVA

Kutlu Doğum Haftası; Bornova İlçe Müftülüğü, Türkiye Diyanet Vakfı Şubesi ile Bornova İşadamları ve Sanayiciler Derneği işbirliği içinde değişik etkinliklerle kutlandı.

Hafta münasebetiyle değişik alanlarda yarışmalar düzenleyen Bornova Şube-

Bir konserin de yer aldığı konferansın sonunda, Gerede Müftülüğü tarafından lise öğrencilerine yönelik düzenlenen “Peygamberimizin İnsan Haklarına Saygısı” konulu kompozisyon yarışmasında dereceye girenlerin ödülleri verildi.

Programın sonunda davetlilere gül dağıtılarak 1500 kişilik olarak hazırlanan Kutlu Doğum aşu ikram edildi.

GEREDE

Kutlu Doğum Haftası Gerede’de bir dizi etkinliklerle kutlandı. Gerede Müftülüğü ve Vakfımız Şubesince ortaklaşa düzenlenen etkinliklere vatandaşlar yoğun ilgi gösterdi.

Hafta münasebetiyle “Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri” konulu bir konferans düzenlendi. Konferansın açış konuşmasını ya-

pan Gerede Müftüsü ve Vakfımız Şube Başkanı Selahattin Cimitoğlu Kutlu Doğum Haftasında yaptığı etkinliklerden bahsederek, 50 aileye ellişer YTL’lik gıda karnesi dağıttıklarını söyledi.

Konferansa konuşmacı olarak katılan Prof.Dr. İsmail Hakkı Ünal, tebliğinde İslamın aileye verdiği önem üzerinde durarak, “Cahiliye döneminde, Arap topluluğunda kız çocuklarına hiç

bir değer verilmezdi, üretime katkıları yoktu. Bu yüzden utanç kaynağı olarak bakılırdı. Kız çocukları ailelerine bir kambur, yük gibi gelirdi. Hatta diri-diri toprağa gömülürdü. Dinimizde kadın-erkek farkı gözetilmemiştir, dinimize göre herkes eşittir. İslamiyet insanların haklarını bir bütün olarak düşünür, ırk, cins farkı ve üstünlüğü gözetilmez.” dedi.

KARACABEY

Karacabey’de Kutlu Doğum Haftası bir ay süren etkinliklerle icra edildi. Yaklaşık 35 köyde pırlavlı mevlid günleri düzenlendi. Muhtarların gayretli çalışmaları, Karacabey Müftülüğü ve Vakıf Şubemizin işbirliği ile gerçekleştirilen bu davet günlerine, çevre köy ve

ilçelerden gelen misafirlerin katılımı ile birlik ve beraberlik, yardımlaşma, kaynaşma ve Peygamber sevgisi etrafında toplanma, Peygamberi anma ve anlama gibi duygular pekişti.

Köylerdeki bu coşkulu programların bir benzeri de Karacabey merkezinde yaşandı. Hafta münasebetiyle “Çağımızda Aile ve Gençliğin

Problemleri” konulu bir konferans düzenlendi. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Salih Karacabey’in konuşmacı olarak katıldığı konferansa İlçe Kaymakamı Mehmet Kurt, Sağlık Grup Başkanı Dr. Kutsal Altıntaş, Milli Eğitim Şube Müdürü Nevzat Kaya, daire amirleri ve kalabalık bir topluluk iştirak etti.

Hafta münasebetiyle düzenlenen yarışmalarda dereceye giren öğrencilerin ödülleri de verildiği konferansın sonunda bir konuşma yapan Karacabey Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İdris Çatmataş, kutlamalara gösterilen ilgiden duyduğu memnuniyeti dile getirerek, emeği geçenleri tebrik etti.

KOCAKÖY

Kutlu Doğum Haftası Kocaköy ilçemizde de bir dizi etkinliklerle icra edildi. Hafta münasebetiyle “Hz Peygamberin Güzel Ahlakı”, “Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri” konularında konferanslar düzenleyen Kocaköy Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi vatandaşlarımızı

za gül dağıtıp, hastanelere ve emekli din görevilerine yönelik ziyaretlerde bulunarak bu vatandaşlarımızın gönüllerini alıp kandillerini kutladı.

Hafta münasebetiyle bazı camilerin temelini de atan Kocaköy Şubemiz, İlçe Müftülüğü ile birlikte camilerde mevlit merasimleri düzenledi.

NAZILLI

Türkiye Diyanet Vakfı'nın 30. kuruluş yıldönümü münasebetiyle Nazilli Şubemiz “Ermeni Meselesi: Tehcir, Soykırım Anlamını Taşır mı?” konulu bir konferans düzenledi.

Nazilli Müftülüğü ve Vakıf Şubemiz tarafından müştereken düzenlenen konferansa konuşmacı olarak, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü ve Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı Prof.Dr. Metin Ayışığı katıldı.

Prof.Dr. Metin Ayışığı sunduğu tebliğinde, Ermeni meselesinin kasıtlı olarak gündeme getirildiğini ve Türkiye aleyhine haksız bir kampanyanın başlatıldığını ifade etti.

Ermeni Diasporasının, önce soykırım iddialarını ortaya atarak Türkiye'yi özür dilemeye zorlamak istediklerini, bundan sonra da tazminat ve toprak taleplerinin gündeme geleceğini belirten Ayışığı, “İşte bu hedeflere ulaşmak için bütün dünyayı gerçek dışı belgelerle kandırmaya çalışıyorlar” dedi.

Prof.Dr. Metin Ayışığı; gerçekte Ermeni soykırımının olmadığını, Doğu Anadolu'da Ermeni çetelerince yüzbinlerce Türk insanının katledildiğini, malum çevrelerce de bu işin bilinmesine rağmen Türkiye aleyhine propagandaların yürütüldüğünü dile getirdi.

Osmanlı döneminde, topraklarımızda yaşayan, hatta ülke yönetiminde bulunan Ermeni-

lerin Doğu'da Ruslarla işbirliği yaparak, ülkemizi parçalamaya çalıştıklarını belirten Ayışığı, Osmanlılar dönemindeki olayların ülkemiz ve dünya ülkelerinin arşivlerinde mevcut olduğunu belirtti.

TİRE

Kutlu Doğum Haftası Tire ilçemizde değişik etkinliklerle kutlandı. Hafta münasebetiyle Tire Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Derin başkanlığında oluşturulan bir heyet tarafından kamu kurum ve kuruluşları, hastane, cezaevi ve huzurevi ziyaret edilerek kandilleri kutlandı, gül takdim edildi.

Hafta boyunca değişik konularda düzenlediği panel ve konferanslarla halkımızı aydınlatma çabasında olan Tire Müftülüğümüz, İzmir İl Müftüsü İbrahim Acar'ın katılımıyla "Hücreden Sorumlu İnsan", Dr. Necla Yadsıman'ın katılımıyla "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konulu konferans ile Tire Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Derin, Tire Vaizleri Mustafa Acar ile Hüseyin Alınmaz'ın katılımıyla yine "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" konusunda panel tertip etti.

Halkın yoğun ilgi gösterdiği konferans ve panellerde toplam 2000 adet "Hz. Peygamberin Örnek Ahlakı" adlı kitap davetlilere hediye olarak dağıtıldı.

Kutlu Doğum Haftası programının bir ayağını da tasavvuf musikisi konseri ve sema gösterisi oluşturdu. Tire Kapalı Spor salonunda düzenlenen programda, Ege Üniversitesi öğretim görevlilerinden H.İbrahim Yüksel yönetiminde Devlet Türk Musikisi Korusu ve Sema Ekibi tarafından tasavvuf musikisinin seçkin örnekleri sunuldu. Sema ekibinin mistik bir ortamda sunduğu gösteri seyircilere büyümlü anlar yaşattı.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde, ilköğretim ve ortaöğretim okulları arasında kompozisyon ve na't-ı güzel okuma yarışması da düzenleyen Tire Müftülüğü, Kur'an kursuna katılan bayan öğrencilerin desteği ile bir kermes ve kitap standı açtı.

İlçedeki doktorlarla yapılan işbirliği çerçevesinde, fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımızın 18 özel poliklinikte ücretsiz muayene ve tedavisini sağlayan Tire Müftülüğü ilköğretim öğrencilerine de ücretsiz olarak 9000 adet "Dinimi Öğreniyorum" adlı kitap ile 750 adet "Peygamberimi Öğreniyorum" adlı kitap hediye etti.

YERKÖY

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Yerköy İlçe Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi işbirliği ile konferans, kermes ve değişik alanlarda yarışmalar düzenlendi.

Yerköy Belediyesi Düğün Salonunda gerçekleştirilen "Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri" ko-

nulu konferansa konuşmacı olarak Çorum İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Salim Öğüt katıldı. Konferansın açılış konuşmasını yapan Yerköy Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Halil Uzun, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'in doğum gününü kutlamanın, O'nu anmak ve

anlamanın ayrı bir önemi olduğuna işaret ederek, "O'nun ümmeti olmaktan şeref duyuyoruz" dedi.

Prof.Dr. Salim Öğüt de sunduğu tebliğinde, Hz. Peygamberin hayatının insanlar için güzel bir örnek olduğunu, bugünkü buhranların sebebinin O'ndan uzaklaşmak olduğunu belirtti. Konferansın sonunda

konferansa katılan vatandaşlara kitap hediye edilerek, yarışmalarda dereceye girenlere ödülleri verildi.

Hafta münasebetiyle bir de kermes düzenleyen Yerköy Müftülüğü ve Vakfımız Şubesi, kermesten elde ettiği gelire 160 gıda paketi hazırlayarak fakir ve yardıma muhtaç ailelere dağıttı.

TDV

DERKENAR

Mehmet ERDOĞAN

Sezai Karakoç'ta PEYGAMBER SEVGİSİ

Sezai Karakoç, şiiri, şahsiyeti ve düşünce dünyasıyla kuşağını ve kendinden sonraki kuşakları etkilemiş çağdaş bir şair ve düşünce adamıdır. Düşünce sistemi İslâm'a dayanır. Ona göre İslâm, varlığın temel kaynağı, varoluşun sebebi, dünya görüşü ve metafizik bir sistemdir. Düşünce dünyasını "diriliş" kavramı üzerine inşa eder ve dirilişi, bir "sevgi devrimi" olarak tanımlar. Diriliş, yeniden inanmak, yeniden düşünmek ve yeniden duymaktır. Başka bir ifadeyle kendine dönüş ve kendi uygarlığını diriltmektir. Sonuç olarak diriliş, insanın İslâm'la dirilmesi ve İslâm'la kurtuluşa erip hayat bulması demektir.

Sezai Karakoç'un şiir ve düşüncesi İslâm'dan beslenir. Onun anlayışında "İnsanın ufku mümindir. Müminin ufku peygamber. Peygamberin ufku da mutlak gerçeklerin habercisi, her peygamberi şahsiyetinin katlarında bir yaprak gibi bulunduran son peygamber... Peygamber nasıl insanın ufkuydu, naat da şiirin ufkudur." "Naat, insanın insanı, kendini peygamberde araması, gerçeği onun çevresinde dolaşarak bulmaya çalışması, ona yaklaşmaya çalışarak yaradılışın sırrına erileceğini idrak edişidir." Bu düşünceleriyle naat, onun şiirinde poetik bir boyut kazanmış olur.

"Naat, peygamberin şiirle yapılmak istenen bir portresidir. Her şair, durduğu yerden ve görme kabiliyeti ölçüsünde ona bakar; o büyük mükemmelliğin karşısındaki duygularını zapt etmeye çalışır. Bütün naatlar âdeta, tarih boyunca yapılan tek bir portrenin farklı cephelerden birer örneği gibidir ve tek bir portre içindir."

Sezai Karakoç İslâm'a bağlılığı, mümin duyarlığı, gelenek yorumu ve şiirinin ruhu itibarıyla kuşağının diğer şairlerinden ayrılır. Bu ayrılış şiirinin yapısına, biçimine, sesine ve imge dünyasına da yansır. Meselâ onun şiirinde beşerî sevgiyle ilâhî sevgi iç içedir ve bunları keskin çizgilerle birbirinden ayırmak o kadar kolay değildir. Bu yüzden Monna Rosa ile Leylâ ile Mec-

nun'daki şiirleri, birbirine açılan ve birbirini yüklenen şiirlerdir.

Bu yazının konusu, onun "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" başlıklı dört bölümlük bir şiiridir. Bu şiir, İslâm Peygamberinin insanlığa miras olarak bıraktığı İslâm'ın ve onun evrensel uygarlığının çağımızdan sürgün edilmesine yakılan bir ağıt gibidir. Şiirin sesi, imge yapısı ona çağdaş bir naat niteliği de kazandırmaktadır.

Şiir, klâsik şiirimizin en önemli mazmunlarından biri ve Hazreti Peygamberin remzi olan "gül"le başlar:

*Gelin gülle başlayalım şiire atalara uyarak
Baharı kollayarak girelim kelimeler ülkesine*

Şairin öfkesi çağın bütün "türedi uygarlıkları" nadır. Eski günlerin, İslâm uygarlığının özlemi içindedir. İslâm uygarlığına sevgiliye yakarır gibi yaklaşır. Diğer uygarlıklarla İslâm uygarlığını kıyaslar ve onları görmezden gelir:

*Senin yanında
Bütün bu türedi uygarlıklar umurumda mı
Sen bir uygarlık oldun bir ömür boyu
Geceme gündüzüme*

Şaire göre İslâm uygarlığının hamuru sevgiyle yoğurulmuştur. Bunu anne, çocuk ve gül imgeleriyle ortaya koyar:

*Ey bitmeyen kalbimin samanyolu destanı
Sen bir anne gibi tuttun ufukları
Ve çocuklar gülle anne arasında
Seninle güller arasında
Tuhaf bir ışık bulup eridiler
Çocuklar dağ hücrelerinde erdiler
Aramızdaki sırda*

Sezai Karakoç'ta sevgi, beşerî olandan ilâhî olana adım adım, basamak basamak yükselir. Onun sevgiye yaklaşımı hiçbir zaman tek boyutlu değildir. Bir yerden başlar ve sonunda ilâhî olana ulaşır. Bu şiirde de İslâm uygarlığı sevgisi, merhale merhale ele alınır ve peygamber sevgisinden geçerek mutlak sevgiliye (Allah) ulaşır. Burada peygamber, merhametine sığınan bir sevgilidir ve âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir:

*Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini
Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini
Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim*

Peygamber sevgisi, ona kavuşma arzusu beraberinde ölüm düşüncesini getirir. Ölüm, özlemin sona ermesi, bir çeşit arınma duygusudur:

*Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
Verilmemiş hesapların korkusuyla
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa lââyık olmasam da*

Şair, dört bölümlük şiirin finalinde vecd hâliyle mutlak sevgiliye, Allah sevgisine ulaşır. Burada yüce olana teslimiyet, yarım kalmış hesapları ona havale etme, umut ve zafer inancı vardır:

*Aşk cellâdından ne çıkar madem ki yâr vardır
Yoktan da vardan da ötede bir var vardır
Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır
O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır
Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır
Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır
Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır
Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır
Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır
Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır
Göğsünde sürgününü geri çağırın bir damar vardır
Senden umut kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili*

Bu şiir, Sezai Karakoç şiirinin bütün özelliklerini yansıtan bir kesit gibidir. Onun insanı anlama, içinde yaşadığı çağı sorgulama ve geleneği ihya etme girişimi, bir sevgi medeniyeti kurma bilincinden kaynaklanmaktadır. Bu sevgi medeniyeti ise insandan yaratıcıya açılan ve yaratıcıdan insana dönen bir "sevgi-merhamet/dua-icabet" diyalogudur. TDV

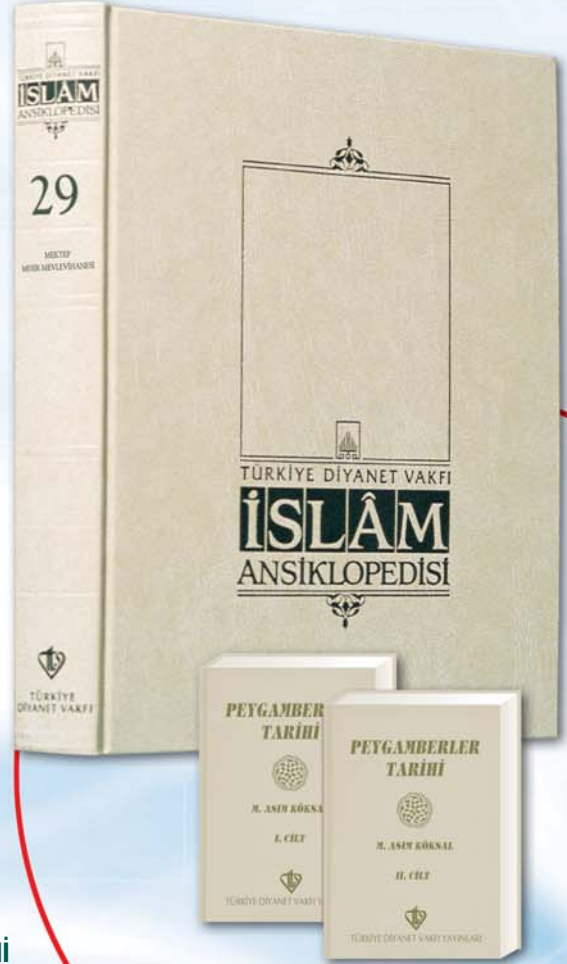
İslâm Ansiklopedisinden Hediye Kampanya

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ

Yerli kültürümüzü yeniden inşa ederken bize kılavuzluk edecek muhteşem bir hazine.

TDV İslâm Ansiklopedisi,
2000'e yakın madde yazarının hazırladığı telif bir eser olup İslâmî bilimler,
Türk ve İslâm ülkelerinin tarihi,
coğrafyası, kültürü, medeniyeti, edebiyatı, sanatı gibi alanları kapsayan
tamamen orijinal bir eserdir.

29 cilde ulaşan ansiklopedimiz 40 ciltte
tamamlanacak ve 18 bin madde içerecektir.

HEDİYELİ ABONE KAMPANYASI

M. Asım Köksal'ın 2 ciltlik
PEYGAMBERLER TARİHİ

27-30. cilt abonelerine:

2. cilt bir arada

Kampanya süresince

hediye verilmektedir.

bize ve dünyaya kaynak

BİZE ULAŞABİLECEĞİNİZ ADRESLER

İŞLETME MERKEZİ : OSTİM Örnek Sanayi Sitesi, 1. Cadde 358. Sokak, No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA Tel: (0.312) 354 91 31 Faks: 354 91 32 • email: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr
ANKARA ŞUBE : OSTİM Örnek Sanayi Sitesi, 1. Cadde 358. Sokak, No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA Tel: (0.312) 354 91 31 Faks: 354 91 32
ADANA YAYINEVİ : Tepebağ Mah. Cemal Gürsel Cad. No. 21 Seyhan Tel: (0.322) 352 51 57 - 351 61 25 Faks: 352 69 18 • ANKARA / AŞTİ YAYINEVİ : Giden Yolu Katı D/11
Balgat Tel / Faks: (0.312) 224 03 84 - 224 10 00 / 1518 • ANKARA / SİHHİYE YAYINEVİ : Necatibey Cad. No. 8 / 32-33 Sıhhiye Tel: (0.312) 229 73 36 Faks: 231 51 10
ANTALYA YAYINEVİ : Balbey Mah. Kâzım Özalp Cad. No. 40 Tel: (0.242) 242 15 24 - 247 73 50 Faks: 243 28 09 • AYDIN YAYINEVİ : Ramazan Paşa Mah. Gazi Bulvarı No. 4
Tel / Faks: (0.256) 213 50 49 • BURSA ŞUBE : Yeşil Mah. Çelebi Mehmet Bulvarı No. 34/1 Tel: (0.224) 328 81 55 Faks: 328 81 56 • ÇORUM YAYINEVİ : Karakeçili Mah.
Gazi Cad. Balaban Pasajı No. 53 Tel / Faks: (0.364) 213 37 26 • DİYARBAKIR YAYINEVİ : Vilayet Cad. Kamu Lojmanları karşısı No. 42 Tel / Faks: (0.412) 224 40 91
ELAZIĞ YAYINEVİ : Gazi Cad. İzzet Paşa Camii altı Tel: (0.424) 236 96 70 Faks: 236 99 08 • ERZURUM YAYINEVİ : Cumhuriyet Cad. No. 54 Lala Paşa Camii karşısı
Tel: (0.442) 235 20 98 - 234 36 96 Faks: 235 20 98 • İSTANBUL / CAĞALOĞLU YAYINEVİ : Babıali Cad. No. 40 Cağaloğlu Tel: (0.212) 511 44 32 Faks: 511 45 40
İSTANBUL I. ŞUBE : Klodfarer Cad. No. 14/1 Divanyolu - Eminönü Tel: (0.212) 518 46 04 - 518 06 11 Faks: 518 83 07 • İSTANBUL II. ŞUBE : Gümüşyolu Cad. No. 38-40
Bağlarbaşı - Üsküdar Tel: (0.216) 474 12 03 - 474 12 02 Faks: 474 12 04 • İZMİR YAYINEVİ : Anafartalar Cad. No. 497 Mezarlıkbaşı - Konak Tel / Faks: (0.232) 441 82 04 -
482 18 36 - 489 78 62 Faks: 441 82 04 • İZMİR İRTİBAT BÜROSU : Mithat Paşa Cad. No. 959 / D Güzelyalı Tel / Faks: (0.232) 246 05 91 • KAYSERİ YAYINEVİ : Sivas Cad.
Ahmet Yesevi Bul. Yeni Müftülük Sitesi altı No. 4 / E Melikgazi Tel: (0.352) 222 51 95 Faks: 221 15 10 • KONYA ŞUBE : Zafer Meydanı Alaaddin Cad. Konur İş Hanı No. 61/1
Meram Tel: (0.332) 350 97 66 Faks: 353 09 75 • SAMSUN YAYINEVİ : Necipbey Mah. İskele Cad. Müftülük Sitesi altı Tel: (0.362) 447 29 10 Faks: 447 29 15
TRABZON YAYINEVİ : Cumhuriyet Mah. Uzun Sk. No. 91 / 2 Tel: (0.462) 326 17 47 - 326 43 21 Faks: 326 90 44